

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

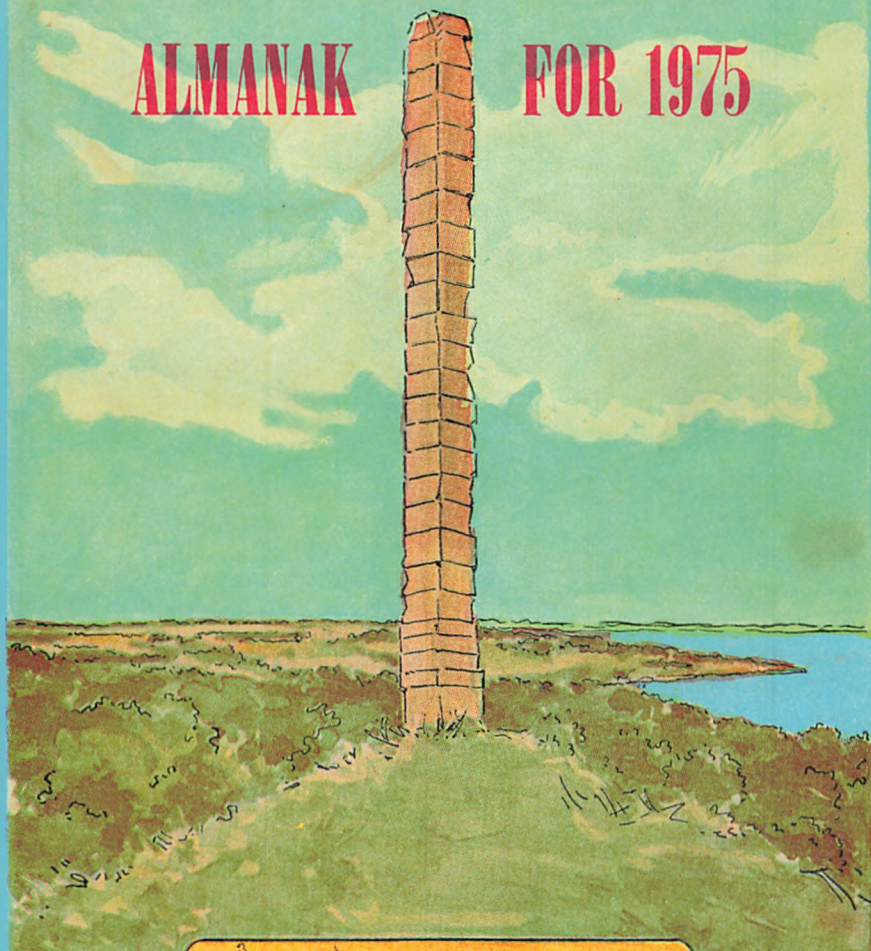
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1975

Det er ikke blot penge og papir, man henter i banken. Også i den moderne transport lægger man sine planer og træffer sine dispositioner i forståelse med banken og i tillid til dens erfaring.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

ISBN. - 8785174084

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1975

82. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO TRYK - SØNDERBORG - 1974

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kalender og tidevandstabel	6
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30
Højvandet ved vestkysten	30
Formørkelser og planeter i 1975	31
Morten Kamphövener: Det nationale portrætgalleri på Folkehjem	33
P. L. Clausen: Vi kommer i flok — fra afstemningen i 1920	65
E skoelmesterkuen: En syndamorn i maj	71
Erik Drehn-Knudsen Tanker i min barndoms enrum	72
Sv. Ingomar Petersen: Løverne	80
Martin N. Hansen: Esben Madsens forretning	86
P. P. Thomsen: Krigsfangelejren ved Løgumkloster	89
Ib Andersen: Den 25. januar 1659	96
Thilde Hansen: Gamle Mine	104
Sigfred Andresen: Fra æ barndav	109
 M i n d e o r d :	
Anne Marie Kloppenborg Skau, Øster Lindet	115
Albert Andresen, Flensborg	118
Gustav Petersen, Flensborg	118

Chr. Magnusson, Åbenrå	119
Nicolai Bladt, Augustenborg	120
Bernhard Hansen, Tinum	121
Theodor Schlør, Mysunde	121
Carl L. Hansen, Kollund	123
Niels Petersen-Høkkelbjerg, Haderslev	124
Peter Matthiesen, Virum	125
Magda Lekkat, Flensborg	126
Marie Petersen, Gråsten	127
Johan Meyer, Frøslev	128
Christian Winther, Rødding	130
Maria Kronika, Flensborg	131
Rasmus Clausen, Snogbæk	132
Wilhelm la Cour	133
Heinrich Hansen, Bjerntlund	135
Johannes Petersen, Büdelsdorf	136
Christian og Mette Demuth, Åbenrå	137
Thomas Petersen, Husum	138
Rigmor Fink, Østerbæk	139
Kristian Svendsen, Rødding	140
Catharina Franzen Kappelholt	142
Luise Clasen, Tønning	143
Maria Sørensen, Treja	143

H å n d b o g :

Det danske kongehus	147
Regering og folketing	148
Folketingsvalget den 4. december 1973	149
Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds	149
Valgt i Sønderjyllands amtskreds	150
Amt og kommuner	151
Amtsrådets medlemmer	153
Kommuner i Sønderjyllands amt	155
Foreninger, institutioner, organisationer m.v.	159

Kunstforeninger	164
Undervisning	164
Biblioteker og arkiver	167
Museer	169
Landbrug	171
Landboforeninger	175
Husmandsforeninger	177
Husdyrbrugsorganisationer	179
Husholdningsforeninger	181
Mejeriforeninger	183
Slagterier og kreatureksport	183
Det Jydske Haveselskab	185
Handel	187
Håndværk og industri	189
Finansiering	191
Turistforeninger	193
Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig	197
Markedsfortegnelse for 1975	203
Jagt	206
Drægtighedstabel	212

Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger — være indsendt inden 1. marts 1975. Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1. august.

SPROGFORENINGENS ALMANAK
 Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej 4, 6330 Padborg

JANUAR 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ¹ 3 ^m og tiltager i månedens løb 1 ¹ 31 ^m			Sol		Måne			
			Op	Ned	Op	Ned		
uge 1								
O.	1	Nytår	}	Tusmørket varer 52 ^m Solens radius 16' 18"	8 42	15 45	21 0	9 57
<i>Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5-13.</i>								
To.	2	Abel	}	Jorden nærmest Solen Vega kulm. midn. m.n.	8 41	15 46	22 27	10 16
F.	3	Enoch			}	☉ s. kv. 20 ^t 4 ^m Sirius kulm. midn.	41	47
L.	4	Methusalem	}	Simeon			41	49
S.	5	S. e. Nytår			40	50	1 15	11 12
<i>Hjemkomsten til Nazareth, Matth. 2, 19 til enden. 2' række, Matth. 2, 13-18.</i>								
uge 2								
M.	6	Hellig 3 konger	}	Saturn i opp. til Solen	8 40	15 51	2 36	11 35
Ti.	7	Knud hertug			39	53	3 53	12 3
O.	8	Erhardt	}	Tusmørket varer 51 ^m	38	54	5 5	12 39
To.	9	Julianus			38	56	6 8	13 24
F.	10	Paul eremit	}	Reinhold	37	57	6 59	14 20
L.	11	Hyginus			36	59	7 40	15 23
S.	12	1. s. e. h. 3 k.	}	● n. m. 11 ^t 20 ^m	35	16 1	8 11	16 31
<i>Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden. 2' række, Mark. 10, 13-16.</i>								
uge 3								
M.	13	Hilarius	}	Tusmørket varer 50 ^m ☾ fjernest Jorden	8 34	16 3	8 35	17 41
Ti.	14	Felix			33	4	8 54	18 51
O.	15	Maurus	}	Castor kulm. midn.	32	6	9 11	20 1
To.	16	Marcellus			31	8	9 25	21 10
F.	17	Antonius	}	Procyon kulm. midn.	30	10	9 39	22 19
L.	18	Prisca			29	12	9 54	23 29
S.	19	2. s. e. h. 3 k.	}	Pontianus Pollux kulm. midn.	27	14	10 9	—
<i>Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1-11. 2' række, Luk. 19, 1-10.</i>								
uge 4								
M.	20	Fabian og Sebastian	}	☉ f. kv. 16 ^t 14 ^m	8 26	16 16	10 28	0 40
Ti.	21	Agnes			25	18	10 51	1 53
O.	22	Vincentius	}	Tusmørket varer 48 ^m Merkur st. ostl. elong.	23	20	11 21	3 6
To.	23	Emerentius			22	22	12 1	4 17
F.	24	Timotheus	}	Polycarpus	20	24	12 56	5 22
L.	25	Pauli omv.			19	26	14 5	6 16
S.	26	Septuagesima	17	28	15 27	6 59		
<i>Arbejderne i vingården, Matth. 20, 1-16. 2' række, Matth. 25, 14-30.</i>								
uge 5								
M.	27	Chrysostomus	}	☉ f. m. 16 ^t 9 ^m	8 15	16 30	16 56	7 32
Ti.	28	Fred. 6. føds.			14	32	18 28	7 59
O.	29	Chr. 7. føds.	}	☾ nærmest Jorden Valerius	12	34	19 59	8 20
To.	30	Adelgunde			10	36	21 28	8 40
F.	31	Vigilius	}	Tusmørket varer 47 ^m	8	38	22 55	8 59

JANUAR 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.22	16.49
2.	5.06	17.36
3.	5.51	18.25
4.	6.39	19.16
5.	7.31	20.13
6.	8.31	21.17
7.	9.41	22.27
8.	11.00	23.41
9.	-	12.15
10.	0.46	13.15
11.	1.39	14.04
12.	2.22	14.46
13.	3.01	15.24
14.	3.35	15.59
15.	4.07	16.31
16.	4.37	17.03
17.	5.09	17.37
18.	5.42	18.12
19.	6.16	18.48
20.	6.52	19.27
21.	7.33	20.14
22.	8.26	21.18
23.	9.42	22.33
24.	11.01	23.46
25.	-	12.16
26.	0.54	13.22
27.	1.53	14.17
28.	2.40	15.05
29.	3.25	15.51
30.	4.08	16.35
31.	4.50	17.20

FEBRUAR 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 34 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Brigida	Solens radius 16' 16"	8 7	16 41	---	9 18
S. 2	Sexagesima	Kyndelmisse	5	43	0 20	9 41
<i>De fire slags sædejord, Luk. 8, 4-15.</i>						
2' række, Mark. 4, 26-32.						
M. 3	Blasius	☉ s. kv. 7 ^h 23 ^m uge 6 Deneb kulm. midn.	8 3	16 45	1 40	10 8
Ti. 4	Veronica	m.n.	1	47	2 55	10 41
O. 5	Agathe	Tusmørket varer 45 ^m	7 59	49	4 1	11 24
To. 6	Dorothea		57	51	4 56	12 15
F. 7	Richard		55	54	5 40	13 15
L. 8	Corintha		53	56	6 14	14 21
S. 9	Fastelavn	{ Quinquagesima, Esto mihi. Apollonia	51	58	6 40	15 30
<i>Jesu dåb, Matth. 3, 13 til enden.</i>						
2' række, Luk. 18, 31 til enden.						
M. 10	Scholastica	uge 7	7 49	17 0	7 1	16 40
Ti. 11	Hvide Tirsdag	{ Euphrosyne ☉ n. m. 6 ^h 17 ^m Eulalia	46	2	7 18	17 49
O. 12	Aske Onsdag	{ Tusmørket varer 44 ^m (fjernerst Jorden	44	4	7 34	18 59
To. 13	Benignus		42	7	7 48	20 8
F. 14	Valentinus		40	9	8 3	21 17
L. 15	Faustinus		38	11	8 18	22 27
S. 16	1. s. i fasten	{ Quadragesima Invocavit. Juliane	35	13	8 35	23 38
<i>Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1-11.</i>						
2' række, Luk. 22, 24-32.						
M. 17	Findanus	uge 8	7 33	17 15	8 56	---
Ti. 18	Concordia		31	18	9 23	0 49
O. 19	Tamperdag	{ Ammon Tusmørket varer 43 ^m ☉ f. kv. 8 ^h 39 ^m	28	20	9 57	1 59
To. 20	Eucharis		26	22	10 43	3 5
F. 21	Samuel		24	24	11 43	4 2
L. 22	Peters stol		21	26	12 56	4 49
S. 23	2. s. i fasten	Reminiscere. Papias	19	28	14 20	5 27
<i>Den kananeiske kvinde, Matth. 15, 21-28.</i>						
2' række, Mark. 9, 17-29.						
M. 24	Matthias	{ uge 9 Regulus kulm. midn.	7 17	17 30	15 49	5 56
Ti. 25	Victorinus	{ nærmest Jorden	14	33	17 21	6 20
O. 26	Inger	{ Tusmørket varer 42 ^m ☉ f. m. 2 ^h 15 ^m	12	35	18 53	6 42
To. 27	Leander		9	37	20 23	7 2
F. 28	Øllegaard		7	39	21 52	7 22

FEBRUAR 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.34	18.05
2.	6.18	18.51
3.	7.06	19.41
4.	8.00	20.37
5.	9.05	21.43
6.	10.24	23.06
7.	11.52	-
8.	0.22	12.57
9.	1.18	13.47
10.	2.03	14.29
11.	2.41	15.05
12.	3.15	15.37
13.	3.45	16.07
14.	4.14	16.37
15.	4.44	17.08
16.	5.15	17.40
17.	5.47	18.13
18.	6.21	18.48
19.	6.58	19.29
20.	7.47	20.24
21.	8.58	21.46
22.	10.28	23.13
23.	11.54	-
24.	0.31	13.05
25.	1.31	14.01
26.	2.21	14.49
27.	3.06	15.33
28.	3.46	16.16

MARTS 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 37 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 23 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Albinus	Solens radius 16' 10"	7 4	17 41	23 18	7 44
S. 2	3. s. i fasten	Oculi, Simplicius	2	43	—	8 10
Jesus uddriver en uren dnd, Luk. 11, 14-28. 2' række, Joh. 8, 42-51.						
M. 3	Kunigunde	uge 10	6 59	17 45	0 38	8 43
Ti. 4	Adrianus	☉ s. kv. 21 ^h 20 ^m	57	47	1 49	9 23
O. 5	Theophilus	Tusmørket varer 42 ^m	54	49	2 49	10 12
To. 6	Gotfred	Merkur st. vestl. clong.	52	52	3 37	11 10
F. 7	Perpetua		49	54	4 15	12 14
L. 8	Beata		47	56	4 43	13 22
S. 9	Midfaste	Lætare, 40 riddere	44	58	5 6	14 31
Jesus bispiser 5000, Joh. 6, 1-15. 2' række, Joh. 6, 35-51.						
M. 10	Ædel	uge 11	6 42	18 0	5 25	15 40
Ti. 11	Fred. 9. føds.	Thala, (fjernerst Jorden	39	2	5 41	16 49
O. 12	Gregorius	Tusmørket varer 41 ^m	36	4	5 56	17 58
To. 13	Macedonius	☉ n. m. 0 ^h 47 ^m	34	6	6 11	19 7
F. 14	Eutychius		31	8	6 26	20 17
L. 15	Zacharias		29	10	6 43	21 27
S. 16	5. s. i fasten	Judica, Gudmund	26	12	7 3	22 38
Englen Gabriel behuder Jesu fødsel, Luk. 1, 26-38. 2' række, Luk. 1, 46-56.						
M. 17	Gertrud	uge 12	6 24	18 14	7 28	23 48
Ti. 18	Fred. 3. føds.	Alexander	21	16	8 0	—
O. 19	Joseph	Tusmørket varer 41 ^m	18	18	8 41	0 54
To. 20	Gordius	☉ f. kv. 21 ^h 5 ^m	16	20	9 34	1 53
F. 21	Benedictus	Jævndøgn	13	22	10 39	2 42
L. 22	Paulus		10	24	11 55	3 22
S. 23	Palmesøndag	Fidelis	8	26	13 19	3 54
Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9. 2' række, Mark. 14, 3-9.						
M. 24	Ulrica	uge 13	6 5	18 28	14 46	4 20
Ti. 25	Mariæ bebud.		3	30	16 16	4 42
O. 26	Gabriel	{ Tusmørket varer 42 ^m { (nærmest Jorden	0	32	17 46	5 2
To. 27	Skærtorsdag	Kastor. ☉ f. m. 11 ^h 36 ^m	5 57	34	19 16	5 23
F. 28	Langfredag	Dr. Ingrid. Eustachius	55	36	20 45	5 44
L. 29	Jonas	Pluto i opp. til Solen	52	38	22 10	6 9
S. 30	Påskedag	Quirinus	50	40	23 28	6 40
Kristi opstandelse, Mark. 16, 1-7. 2' række, Matth. 28, 1-8.						
M. 31	2. påskedag	{ uge 14 { Fred. 5. føds. Balbina	5 47	18 42	—	7 18

MARTS 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.30	16.59
2.	5.13	17.41
3.	5.57	18.24
4.	6.42	19.08
5.	7.31	19.57
6.	8.32	20.58
7.	9.46	22.22
8.	11.22	23.51
9.	-	12.33
10.	0.52	13.23
11.	1.38	14.05
12.	2.16	14.40
13.	2.49	15.11
14.	3.18	15.39
15.	3.47	16.08
16.	4.17	16.39
17.	4.48	17.10
18.	5.21	17.43
19.	5.56	18.17
20.	6.36	18.57
21.	7.26	19.52
22.	8.37	21.13
23.	10.07	22.45
24.	11.34	-
25.	0.07	12.46
26.	1.09	13.42
27.	2.00	14.29
28.	2.45	15.13
29.	3.28	15.55
30.	4.10	16.36
31.	4.53	17.17

APRIL 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 0 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Hugo	Solens radius 16' 2"	5 44	18 44	0 35	8 5
O. 2	Theodosius	Tusmørket varer 43 ^m	42	46	1 30	9 1
To. 3	Nicetas	☉ s. kv. 13 ^h 25 ^m	39	48	2 12	10 4
F. 4	Ambrosius		37	50	2 45	11 11
L. 5	Irene		34	52	3 10	12 20
S. 6	1. s. e. påske	Quasimodo, Sixtus	31	54	3 30	13 29
<i>Den tvivlende Thomas, Joh. 20, 19 til enden. 2' række, Joh. 21, 15-19.</i>						
uge 15						
M. 7	Egesippus	(fjernest Jorden	5 29	18 56	3 47	14 38
Ti. 8	Chr. 9. føds.	Janus	26	58	4 3	15 47
O. 9	Procopius	Tusmørket varer 44 ^m	24	19 0	4 18	16 56
To. 10	Ezechiel		21	2	4 33	18 5
F. 11	Leo	● n.m. 17 ^h 39 ^m	19	4	4 50	19 16
L. 12	Chr. 4. føds.	Julius	16	6	5 9	20 28
S. 13	2. s. e. påske	{ Misericordia { Domini, Justinus	14	8	5 33	21 38
<i>Den gode hyrde, Joh. 10, 11-16. 2' række, Joh. 10, 22-30.</i>						
uge 16						
M. 14	Tiburtius	{ Olympia	5 11	19 10	6 3	22 46
Ti. 15	Chr. 5. føds.	{ Spica kulm. midn.	9	12	6 41	23 47
O. 16	Margth. 2. føds.	{ Mariane { Tusmørket varer 45 ^m	6	14	7 31	—
To. 17	Anicetus		4	16	8 32	0 39
F. 18	Eleutherius		1	18	9 43	1 21
L. 19	Daniel	☉ f. kv. 5 ^h 41 ^m	4 59	20	11 2	1 55
S. 20	3. s. e. påske	Jubilate, Sulpicius	56	22	12 25	2 22
<i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16, 16-22. 2' række, Joh. 14, 1-11.</i>						
uge 17						
M. 21	Florentius	Uranus i opp. til Solen	4 54	19 24	13 50	2 44
Ti. 22	Cajus	{ Tusmørket varer 47 ^m	52	26	15 17	3 5
O. 23	Georgius	{ nærmest Jorden	49	28	16 44	3 25
To. 24	Albertus	{ Mark. evangelist	47	30	18 12	3 45
F. 25	Bededag	{ O f. m. 20 ^h 55 ^m	44	32	19 38	4 8
L. 26	Cletus	{ Cantate,	42	34	21 1	4 36
S. 27	4. s. e. påske	{ Charl. Amalie. Ananias	40	36	22 15	5 10
<i>Sandhedens ånd, Joh. 16, 5-15. 2' række, Joh. 8, 28-36.</i>						
uge 18						
M. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	4 37	19 38	23 17	5 54
Ti. 29	Peter martyr		35	40	—	6 47
O. 30	Severus	Tusmørket varer 49 ^m	33	42	0 6	7 49

APRIL 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.36	17.57
2.	6.20	18.37
3.	7.07	19.21
4.	8.01	20.16
5.	9.09	21.28
6.	10.34	23.01
7.	11.56	-
8.	0.16	12.51
9.	1.06	13.33
10.	1.45	14.09
11.	2.19	14.40
12.	2.48	15.09
13.	3.18	15.39
14.	3.51	16.11
15.	4.25	16.44
16.	5.01	17.19
17.	5.39	17.56
18.	6.23	18.39
19.	7.17	19.36
20.	8.27	20.54
21.	9.51	22.21
22.	11.13	23.41
23.	-	12.23
24.	0.43	13.20
25.	1.39	14.09
26.	2.25	14.53
27.	3.09	15.34
28.	3.51	16.15
29.	4.34	16.54
30.	5.17	17.33

MAJ 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15' 14 ^m og tiltager i månedens løb 1' 48 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Philip og Jacob	{ Voldermisse { Solens radius 15' 54 ^m	4 31	12 7	0 43	8 56
F. 2	Athanasius		28	7	1 11	10 6
L. 3	Korsmisse	● s. kv. 6 ^t 44 ^m	26	7	1 34	11 16
S. 4	5. s. e. påske	Rogate, Florian	24	6	1 52	12 25
Bon i Jesu navn, Joh. 16, 23-28. 2' række, Joh. 17, 1-11.						
M. 5	{ Danmark { befrielse	{ Gothard uge 19 { (fjernest Jorden	4 22	12 6	2 9	13 33
Ti. 6	{ Johannes { ante portam	De lyse nætter beg.	20	6	2 24	14 42
O. 7	Flavia	Tusmørket varer 52 ^m	18	6	2 39	15 51
To. 8	Kr. himmelfart	Stanislaus	16	6	2 55	17 2
F. 9	Caspar		14	6	3 14	18 13
L. 10	Gordianus	{ Exaudi, Mamertus	12	6	3 36	19 25
S. 11	6. s. e. påske	{ ● n. m. 8 ^t 5 ^m { Solformørkelse	10	6	4 4	20 35
Andens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4. 2' række, Joh. 17, 20 til enden.						
M. 12	Pancratius	uge 20	4 8	12 6	4 40	21 40
Ti. 13	Ingenuus		6	6	5 26	22 36
O. 14	Kristian	Tusmørket varer 55 ^m	4	6	6 24	23 21
To. 15	Sophie		2	6	7 34	23 57
F. 16	Sara		0	6	8 51 ^t	—
L. 17	Bruno	Merkur st. østl. clong.	3 58	6	10 12	0 26
S. 18	Pinsedag	Erik, ● f. kv. 11 ^t 29 ^m	57	6	11 35	0 50
Helligåndens komme, Joh. 14, 23 til enden. 2' række, Joh. 14, 15-21.						
M. 19	2. pinsedag	Potentiana uge 21	3 55	12 6	12 59	1 10
Ti. 20	Angelica	{ nærmest Jorden	53	6	14 23	1 29
O. 21	Tamperdag	{ Helene { Tusmørket varer 59 ^m	52	6	15 48	1 49
To. 22	Castus		50	6	17 13	2 10
F. 23	Desiderius		49	6	18 36	2 35
L. 24	Esther		47	6	19 53	3 5
S. 25	Trinitatis	Urbanus, ○ f. m. 6 ^t 51 ^m	46	7	21 1	3 44
Jesus og Nikodemus, Joh. 3, 1-15. 2' række, Matth. 28, 18 til enden.						
M. 26	Kpr. Frederik	Beda uge 22	3 44	12 7	21 56	4 33
Ti. 27	Lucian		43	7	22 39	5 31
O. 28	Vilhelm	Tusmørket varer 62 ^m	42	7	23 12	6 38
To. 29	Maximinus		40	7	23 37	7 48
F. 30	Vigand		39	7	23 57	8 58
L. 31	Petronella		38	7	—	10 9

MAJ 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.00	18.10
2.	6.43	18.50
3.	7.33	19.40
4.	8.32	20.46
5.	9.42	22.02
6.	10.59	23.22
7.	-	12.05
8.	0.22	12.53
9.	1.06	13.31
10.	1.42	14.05
11.	2.16	14.38
12.	2.51	15.13
13.	3.29	15.50
14.	4.07	16.26
15.	4.47	17.04
16.	5.30	17.45
17.	6.17	18.31
18.	7.12	19.28
19.	8.17	20.38
20.	9.32	21.56
21.	10.48	23.13
22.	11.58	-
23.	0.22	12.58
24.	1.19	13.50
25.	2.09	14.35
26.	2.54	15.16
27.	3.37	15.56
28.	4.19	16.34
29.	5.00	17.11
30.	5.40	17.47
31.	6.20	18.24

JUNI 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 2 ^m og tiltager derefter indtil den 22., hvor den er 17 ^h 27 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 5 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S.	1	1. s. e. trin.	3 37	20 39	0 14	11 18
		{ Nikomedes Antares kulm. midn. Neptun i opp. til Solen. Solens radius 15' 48"				
<i>Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden.</i>						
<i>2' række, Luk. 12, 13-21.</i>						
M.	2	Marcellinus	3 36	20 40	0 30	12 27
Ti.	3	Fred. 8. føds.	35	41	0 45	13 35
O.	4	Optatus	34	42	1 1	14 45
To.	5	Grundlovsdag	33	44	1 18	15 56
F.	6	Norbertus	32	45	1 38	17 7
L.	7	Jeremias	32	46	2 3	18 19
S.	8	2. s. e. trin.	31	47	2 36	19 26
<i>Den store nådver, Luk. 14, 16-24.</i>						
<i>2' række, Luk. 14, 25 til enden.</i>						
M.	9	Primus	3 30	20 48	3 18	20 27
Ti.	10	Onuphrius	30	49	4 13	21 18
O.	11	Prins Henrik	29	50	5 20	21 58
To.	12	Basilius	29	50	6 36	22 30
F.	13	Cyrillus	28	51	7 58	22 56
L.	14	Rufinus	28	52	9 22	23 17
S.	15	3. s. e. trin.	28	53	10 46	23 37
<i>Det table får, Luk. 15, 1-10.</i>						
<i>2' række, Luk. 15, 11 til enden.</i>						
M.	16	Tycho	3 28	20 53	12 10	23 56
Ti.	17	Botolphus	27	54	13 34	—
O.	18	Leontius	27	54	14 57	0 16
To.	19	Gervasius	27	54	16 19	0 38
F.	20	Sylverius	27	55	17 36	1 6
L.	21	Albanus	28	55	18 47	1 40
S.	22	4. s. e. trin.	28	55	19 47	2 24
<i>Vær barmhjertige, Luk. 6, 36-42.</i>						
<i>2' række, Matth. 5, 43 til enden.</i>						
M.	23	Paulinus	3 28	20 55	20 34	3 18
Ti.	24	St. Hønsdag	28	55	21 11	4 20
O.	25	Prosper	29	55	21 39	5 29
To.	26	Pelagius	29	55	22 2	6 40
F.	27	Syvsoverdag	30	55	22 20	7 51
L.	28	Carol. Amalie	30	55	22 37	9 2
S.	29	5. s. e. trin.	31	55	22 52	10 11
<i>Peters fiskedret, Luk. 5, 1-11.</i>						
<i>2' række, Matth. 16, 13-26.</i>						
M.	30	Lucina	3 31	20 54	23 7	11 19

JUNI 1975

Højvande ved
veskysten se s. 30

1.	7.03	19.08
2.	7.54	20.03
3.	8.54	21.11
4.	9.59	22.19
5.	11.02	23.21
6.	11.58	-
7.	0.14	12.45
8.	1.00	13.28
9.	1.45	14.11
10.	2.29	14.53
11.	3.12	15.34
12.	3.55	16.15
13.	4.39	16.55
14.	5.24	17.38
15.	6.11	18.24
16.	7.02	19.17
17.	8.01	20.19
18.	9.09	21.30
19.	10.20	22.46
20.	11.32	23.59
21.	-	12.37
22.	1.03	13.32
23.	1.56	14.19
24.	2.42	15.01
25.	3.24	15.40
26.	4.04	16.16
27.	4.42	16.50
28.	5.18	17.24
29.	5.54	17.59
30.	6.32	18.38

JULI 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 22 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 23 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	{ Chr. 2. føds. Fred. 2. føds.	{ Theobaldus ● s. kv. 17 ^h 37 ^m Solens radius 15' 45"	3 32	20 54	23 24	12 28
O. 2	{ Mariæ besøgelse	Tusmørket varer 68 ^m	33	54	23 42	13 37
To. 3	Cornelius	{ Vega kulm.midn.	34	53	—	14 48
F. 4	Ulricus	{ Merkur st. vestl. elong.	35	53	0 5	15 59
L. 5	Anshelmus	{ Dion	36	52	0 33	17 8
S. 6	6. s. e. trin.	{ Jorden fjernest Solen	37	51	1 10	18 12
Kristi nye lov, Matth. 5, 20-26. 2' række, Matth. 19, 16-26.						
M. 7	Villebaldus	uge 28	3 38	20 50	1 59	19 8
Ti. 8	Kjeld	{ Tusmørket varer 65 ^m	39	50	3 0	19 54
O. 9	Sostrata	{ ● n. m. 5 ^h 10 ^m	40	49	4 14	20 30
To. 10	Knud konge	{ (nærmest Jorden	41	48	5 36	20 59
F. 11	Josva		42	47	7 2	21 23
L. 12	Henrik		44	46	8 29	21 44
S. 13	7. s. e. trin.	Margarethe	45	45	9 55	22 3
Jesus bispiser 4000, Mark. 8, 1-9. 2' række, Matth. 10, 24-31.						
M. 14	Bonaventura	uge 29	3 46	20 44	11 20	22 23
Ti. 15	Apostl. deling	{ ● f. kv. 20 ^h 47 ^m	48	42	12 44	22 45
O. 16	Susanne	Tusmørket varer 62 ^m	49	41	14 6	23 11
To. 17	Alexius		51	40	15 25	23 42
F. 18	Arnolphus		52	38	16 37	—
L. 19	Justa		54	37	17 39	0 22
S. 20	8. s. e. trin.	Elias	55	36	18 31	1 11
De falske profeter, Matth. 7, 15-21. 2' række, Matth. 7, 22 til enden.						
M. 21	Evenus	uge 30	3 57	20 34	19 11	2 10
Ti. 22	{ Maria Magdalene	{ Venus lyser stærkest Altair kulm. midn. Tusmørket varer 58 ^m	59	33	19 42	3 15
O. 23	Apollinaris	{ ● f. m. 6 ^h 28 ^m Hundredagene beg.	4 0	31	20 7	4 25
To. 24	Christina		2	29	20 27	5 36
F. 25	Jacobus		3	28	20 44	6 47
L. 26	Anna		5	26	21 0	7 56
S. 27	9. s. e. trin.	{ Martha { (fjernest Jorden	7	24	21 15	9 5
Den utro husholder, Luk. 16, 1-9. 2' række, Luk. 12, 32-48.						
M. 28	Aurelius	uge 31	4 9	20 22	21 31	10 13
Ti. 29	Oluf		10	21	21 48	11 21
O. 30	Abdon	Tusmørket varer 55 ^m	12	19	22 9	12 31
To. 31	Germanus	{ ● s. kv. 9 ^h 48 ^m	14	17	22 34	13 40

JULI 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.15	19.22
2.	8.04	20.14
3.	9.01	21.16
4.	10.01	22.20
5.	11.00	23.20
6.	11.58	-
7.	0.20	12.55
8.	1.17	13.47
9.	2.10	14.35
10.	2.58	15.20
11.	3.44	16.02
12.	4.28	16.44
13.	5.12	17.27
14.	5.58	18.11
15.	6.46	19.00
16.	7.40	19.56
17.	8.40	21.02
18.	9.48	22.17
19.	11.02	23.38
20.	-	12.14
21.	0.48	13.15
22.	1.43	14.04
23.	2.29	14.46
24.	3.10	15.23
25.	3.46	15.56
26.	4.20	16.28
27.	4.53	16.59
28.	5.25	17.32
29.	6.00	18.07
30.	6.36	18.44
31.	7.16	19.24

AUGUST 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 59 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 10 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Peters fængsel	Solens radius 15' 47"	4 16	20 15	23 6	14 49
L. 2	Hannibal		18	13	23 48	15 54
S. 3	10. s. e. trin.	Nikodemus	19	11	—	16 53
<i>Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til enden.</i>						
2' række, Matth. 11, 16-24.						
M. 4	Dominicus	{ uge 32 Deneb kulm. midn.	4 21	20 9		
Ti. 5	Osvaldus			23	7	0 42
O. 6	Kristi forkl.	Tusmørket varer 52 ^m	25	5	1 49	18 25
To. 7	Donatus	● n. m. 12 ^h 57 ^m	27	3	3 7	18 58
F. 8	Ruth	{(nærmest Jorden	29	1	4 32	19 25
L. 9	Romanus	{De lyse nætter ender	31	19 58	6 1	19 48
S. 10	11. s. e. trin.	Laurentius	33	56	7 30	20 9
<i>Farisæeren og tolderen, Luk. 18, 9-14.</i>						
2' række, Luk. 7, 36 til enden.						
M. 11	Herman	uge 33	4 35	19 54		
Ti. 12	Chr. 3. føds.	Clara	36	52	10 26	20 51
O. 13	Hippolytus	Tusmørket varer 49 ^m	38	50	11 51	21 16
To. 14	Eusebius	● f. kv. 3 ^h 24 ^m	40	47	13 12	21 46
F. 15	{Marie himmelfart		42	45	14 27	22 23
L. 16	Rochus		44	43	15 33	23 9
S. 17	12. s. e. trin.	Anastatius	46	40	16 27	—
<i>Jesus helbreder en døvstun, Mark. 7, 31 til enden.</i>						
2' række, Matth. 12, 31-42.						
M. 18	Agapetus	uge 34	4 48	19 38		
Ti. 19	Sebaldus		50	36	17 45	1 7
O. 20	Bernhard	Tusmørket varer 47 ^m	52	33	18 11	2 15
To. 21	Salomon	○ f. m. 20 ^h 48 ^m	54	31	18 33	3 25
F. 22	Symphorian		56	28	18 51	4 35
L. 23	Zakæus	Hundredagene ender	58	26	19 7	5 44
S. 24	13. s. e. trin.	{Bartholomæus {(fjernest Jorden	59	24	19 23	6 53
<i>Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23-37.</i>						
2' række, Matth. 20, 20-28.						
M. 25	Ludvig	uge 35	5 1	19 21		
Ti. 26	Irenæus		3	19	19 56	9 9
O. 27	Gebhardus	Tusmørket varer 45 ^m	5	16	20 15	10 17
To. 28	Lovise	Augustinus	7	14	20 38	11 26
F. 29	Joh. halsh.		9	11	21 7	12 34
L. 30	Benjamin	● s. kv. 0 ^h 20 ^m	11	9	21 43	13 39
S. 31	14. s. e. trin.	Bertha	13	6	22 31	14 39
<i>De ti spedalske, Luk. 17, 11-19.</i>						
2' række, Joh. 5, 1-15.						

AUGUST 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.59	20.12
2.	8.54	21.16
3.	10.03	22.31
4.	11.14	23.45
5.	-	12.24
6.	0.55	13.28
7.	1.52	14.18
8.	2.42	15.02
9.	3.28	15.45
10.	4.11	16.27
11.	4.55	17.09
12.	5.39	17.53
13.	6.25	18.40
14.	7.14	19.32
15.	8.08	20.35
16.	9.12	21.48
17.	10.27	23.14
18.	11.50	-
19.	0.29	12.54
20.	1.26	13.44
21.	2.11	14.28
22.	2.50	15.01
23.	3.24	15.33
24.	3.55	16.03
25.	4.24	16.32
26.	4.54	17.03
27.	5.28	17.38
28.	5.59	18.10
29.	6.34	18.47
30.	7.13	19.30
31.	8.00	20.29

SEPTEMBER 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 49 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	Ægidius	{ uge 36 Solens radius 15 ^h 52 ^m	5 15	19 4	—	16 17
Ti. 2	Elisa		17	1	0 41	16 53
O. 3	Seraphia	Tusmørket varer 44 ^m	19	18 58	2 1	17 23
To. 4	Juliane Marie	Theodosia	21	56	3 27	17 48
F. 5	Regina	● n. m. 20 ^h 19 ^m	23	53	4 56	18 10
L. 6	Magnus	(nærmest Jorden	24	51	6 26	18 32
S. 7	15. s. e. trin.	Louise, Robert	26	48	7 56	18 54
<i>Bekymrer Eder ikke, Matth. 6, 24 til enden. 2^h række, Luk. 10, 38 til enden.</i>						
M. 8	Mariæ føds.	{ Fomalhaut uge 37 kulm. midn.	5 28	18 46	9 25	19 19
Ti. 9	Gorgonius		30	43	10 51	19 48
O. 10	Burchhardt	Tusmørket varer 43 ^m	32	40	12 11	20 24
To. 11	Hillebert		34	38	13 22	21 8
F. 12	Guido	● f. kv. 12 ^h 59 ^m	36	35	14 22	22 1
L. 13	Cyprianus	Merkur st. østl. elong.	38	32	15 9	23 2
S. 14	16. s. e. trin.	† ophøjelse	40	30	15 46	—
<i>Enkens søn fra Nain, Luk. 7, 11-17. 2^h række, Joh. 11, 19-45.</i>						
M. 15	Eskild	uge 38	5 42	18 27	16 15	0 8
Ti. 16	Euphemia		44	25	16 38	1 16
O. 17	Tamperdag	{ Lambertus Tusmørket varer 42 ^m	46	22	16 57	2 26
To. 18	Chr. 8. føds.	Titus	48	19	17 15	3 34
F. 19	Constantia		49	17	17 31	4 43
L. 20	Tobias	{ ○ f. m. 12 ^h 50 ^m { fjernest Jorden	51	14	17 47	5 51
S. 21	17. s. e. trin.	Matthæus	53	11	18 3	6 59
<i>Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14, 1-11. 2^h række, Mark. 2, 14-22.</i>						
M. 22	Mauritius	uge 39	5 55	18 9	18 22	8 7
Ti. 23	Linus	Jævndøgn	57	6	18 44	9 15
O. 24	Tecla	Tusmørket varer 41 ^m	59	4	19 11	10 23
To. 25	Cleophas		6 1	1	19 44	11 29
F. 26	Chr. 10. føds.	Adolph	3	17 58	20 27	12 30
L. 27	Cosmus		5	56	21 20	13 24
S. 28	18. s. e. trin.	{ Venceslaus { ● s. kv. 12 ^h 46 ^m	7	53	22 24	14 11
<i>Det store bud, Matth. 22, 34 til enden. 2^h række, Joh. 15, 1-11.</i>						
M. 29	St. Michael	uge 40	6 9	17 50	23 37	14 49
Ti. 30	Hieronymus		11	48	—	15 20

SEPTEMBER 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	9.09	21.51
2.	10.35	23.17
3.	11.57	-
4.	0.33	13.02
5.	1.32	13.55
6.	2.22	14.40
7.	3.07	15.23
8.	3.51	16.05
9.	4.34	16.49
10.	5.17	17.33
11.	6.01	18.20
12.	6.46	19.10
13.	7.36	20.08
14.	8.34	21.18
15.	9.46	22.44
16.	11.17	-
17.	0.04	12.28
18.	1.01	13.19
19.	1.46	14.00
20.	2.25	14.36
21.	2.58	15.07
22.	3.27	15.35
23.	3.55	16.03
24.	4.23	16.34
25.	4.54	17.17
26.	5.27	17.42
27.	6.01	18.20
28.	6.38	19.04
29.	7.25	20.04
30.	8.33	21.26

OKTOBER 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^h 33 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 19 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Remigius	{Tusmørket varer 41 ^m Solens radius 16' 0"	6 13	17 45	0 58	15 47
To. 2	Ditlev		15	43	2 23	16 10
F. 3	Mette	Venus lyser stærkest	17	40	3 50	16 32
L. 4	Franciscus	(nærmest Jorden	19	37	5 20	16 54
S. 5	19. s. e. trin.	Placidus, ● n. m. 4 ^h 23 ^m	21	35	6 50	17 18
<i>Den værkbrudne, Matth. 9, 1-8. 2' række, Joh. 1, 35 til enden.</i>						
M. 6	Fred. 7. føds.	Broderus uge 41	6 23	17 32	8 19	17 45
Ti. 7	Fred. 1. føds.	Amalie	25	30	9 45	18 19
O. 8	Ingeborg	Tusmørket varer 41 ^m	27	27	11 3	19 1
To. 9	Dionysius		29	25	12 9	19 52
F. 10	Gereon		31	22	13 3	20 52
L. 11	Fred. 4. føds.		33	20	13 45	21 58
S. 12	20. s. e. trin.	{Maximilian ● f. kv. 2 ^h 15 ^m	35	17	14 17	23 7
<i>Kongesønnens bryllup, Matth. 22, 1-14. 2' række, Matth. 21, 28-44.</i>						
M. 13	Angelus	{ uge 42 Jupiter i opp. til Solen	6 37	17 15	14 42	—
Ti. 14	Calixtus		39	12	15 3	0 16
O. 15	Hedevig	Tusmørket varer 42 ^m	41	10	15 21	1 25
To. 16	Gallus		43	7	15 37	2 33
F. 17	Florentinus	(fjernest Jorden	45	5	15 53	3 41
L. 18	Lukas evang.		47	2	16 10	4 49
S. 19	21. s. e. trin.	Balthasar	49	0	16 28	5 57
<i>Den kongelige embedsmand, Joh. 4, 46-53. 2' række, Joh. 4, 34-42.</i>						
M. 20	Felicianus	○ f. m. 6 ^h 6 ^m uge 43	6 51	16 57	16 49	7 6
Ti. 21	11000 jomfrufruer		53	55	17 15	8 14
O. 22	Cordula	Tusmørket varer 43 ^m	55	53	17 47	9 20
To. 23	Søren		57	50	18 26	10 23
F. 24	{De forenede nationers dag	Proclus	59	48	19 16	11 20
L. 25	Crispinus	Merkur st. vestl. elong.	7 1	45	20 16	12 8
S. 26	22. s. e. trin.	Amandus	3	43	21 25	12 48
<i>Den geldbundne tjener, Matth. 18, 23 til enden. 2' række, Matth. 18, 1-14.</i>						
M. 27	Sem	● s. kv. 23 ^h 7 ^m uge 44	7 6	16 41	22 40	13 21
Ti. 28	{Marie Sophie Frederikke	Simon og Judas	8	39	—	13 48
O. 29	Narcissus	Tusmørket varer 44 ^m	10	36	0 0	14 12
To. 30	Absalon		12	34	1 23	14 33
F. 31	Louise	Reform. begyndelse	14	32	2 49	14 54

OKTOBER 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	10.04	22.54
2.	11.29	-
3.	0.11	12.37
4.	1.11	13.31
5.	2.01	14.18
6.	2.47	15.02
7.	3.30	15.45
8.	4.12	16.29
9.	4.55	17.14
10.	5.38	18.01
11.	6.21	18.49
12.	7.06	19.42
13.	7.58	20.45
14.	9.04	22.01
15.	10.28	23.27
16.	11.52	-
17.	0.29	12.47
18.	1.16	13.31
19.	1.55	14.07
20.	2.28	14.38
21.	2.57	15.06
22.	3.25	15.37
23.	3.58	16.10
24.	4.28	16.44
25.	5.01	17.21
26.	5.37	18.02
27.	6.16	18.50
28.	7.04	19.50
29.	8.12	21.07
30.	9.38	22.31
31.	11.01	23.47

NOVEMBER 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 14 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 49 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Alle helgen	Solens radius 16' 8"	7 16	16 30	4 16	15 17
S. 2	23. s. e. trin.	{ Alle sjæle { (nærmest Jorden	18	28	5 44	15 42
Saligprisningerne, Matth. 5, 1-12. 2' række, Matth. 5, 13-16.						
M. 3	Hubertus	{ ● n. m. 14 ^h 5 ^m ugc 45	7 20	16 25	7 11	16 12
Ti. 4	Otto		22	23	8 34	16 50
O. 5	Malachias	Tusmørket varer 45 ^m	25	21	9 49	17 38
To. 6	Leonhardus		27	19	10 50	18 36
F. 7	Engelbrecht	Venus st. vestl. elong.	29	17	11 39	19 41
L. 8	Claudius		31	15	12 16	20 51
S. 9	24. s. e. trin.	Theodor	33	13	12 44	22 2
Jairi datter, Matth. 9, 18-26. 2' række, Joh. 5, 17-29.						
M. 10	Luther	{ ● f. kv. 19 ^h 21 ^m ugc 46	7 35	16 11	13 7	23 12
Ti. 11	Morten bisp		37	10	13 26	—
O. 12	Torkild	Tusmørket varer 46 ^m	39	8	13 43	0 21
To. 13	Arcadius		41	6	13 59	1 29
F. 14	Frederik	{ (fjernest Jorden	43	4	14 16	2 37
L. 15	Leopold		45	2	14 34	3 45
S. 16	25. s. e. trin.	Othenius	48	1	14 54	4 53
Ødeleggelsens vederstyggelighed, Matth. 24, 15-28 2' række, Luk. 17, 20-33.						
M. 17	Anianus	uge 47	7 50	15 59	15 18	6 2
Ti. 18	Hesychius	{ ○ f. m. 23 ^h 28 ^m { Måneformørkelse	52	57	15 47	7 10
O. 19	Elisabeth	Tusmørket varer 48 ^m	54	56	16 25	8 15
To. 20	Volkmarus		56	54	17 12	9 15
F. 21	Marie ofring		58	53	18 9	10 6
L. 22	Cecilia		59	51	19 16	10 49
S. 23	26. s. e. trin.	Clemens	8 1	50	20 30	11 24
Kom hid til mig, Matth. 11, 25 til enden. 2' række, Matth. 25, 31 til enden.						
M. 24	Chrysogonus	uge 48	8 3	15 49	21 47	11 53
Ti. 25	Catharina		5	47	23 8	12 17
O. 26	Conradus	{ Tusmørket varer 49 ^m { ● s. kv. 7 ^h 52 ^m	7	46	—	12 38
To. 27	Facundus		9	45	0 30	12 59
F. 28	Sophie Magd.		11	44	1 53	13 19
L. 29	Saturninus		12	43	3 18	13 42
S. 30	1. s. i advent	{ Chr. 6. føds. { Andreas { (nærmest Jorden	14	42	4 43	14 9
Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16-30. 1' række, Matth. 21, 1-9.						

NOVEMBER 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	-	12.11
2.	0.49	13.09
3.	1.41	13.58
4.	2.27	14.44
5.	3.10	15.28
6.	3.52	16.13
7.	4.35	16.58
8.	5.16	17.43
9.	5.57	18.28
10.	6.38	19.16
11.	7.24	20.11
12.	8.24	21.16
13.	9.36	22.32
14.	10.58	23.45
15.	-	12.06
16.	0.39	12.55
17.	1.20	13.34
18.	1.55	14.07
19.	2.27	14.40
20.	3.00	15.14
21.	3.34	15.51
22.	4.09	16.30
23.	4.46	17.09
24.	5.23	17.52
25.	6.04	18.41
26.	6.52	19.38
27.	7.55	20.48
28.	9.12	22.07
29.	10.33	23.21
30.	11.46	-

DECEMBER 1975

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^t 25 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^t 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 7 ^m			Sol		Måne		
			Op	Ned	Op	Ned	
M. 1	Arnold	}	uge 49	8 16	15 41	6 6	14 42
Ti. 2	Bibiana		Solens radius 16 ^t 15 ^m	18	40	7 24	15 24
O. 3	Svend	}	Tusmørket varer 51 ^m	19	39	8 32	16 17
To. 4	Charl. Fred.		● n. m. 1 ^t 50 ^m	21	38	9 28	17 19
F. 5	Sabina	}	Barbara	22	38	10 11	18 29
L. 6	Nikolaus		24	37	10 44	19 41	
S. 7	2. s. i advent	}	Agathon	25	36	11 10	20 53
De 10 brudejomfruer, Matth. 25, 1-13. 1' række, Luk. 21, 25-36.							
M. 8	Mariæ undf.	}	uge 50	8 27	15 36	11 31	22 4
Ti. 9	Rudolph		Tusmørket varer 52 ^m	28	35	11 49	23 14
O. 10	Judith	}	● f. kv. 15 ^t 39 ^m	29	35	12 6	—
To. 11	Damasus		(fjernerst Jorden	30	35	12 22	0 22
F. 12	Epimachus	}	Rigel kulm. midn.	32	35	12 39	1 29
L. 13	Lucia		Capella kulm. midn.	33	34	12 58	2 37
S. 14	3. s. i advent	}	Crispus	34	34	13 20	3 46
Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden. 1' række, Matth. 11, 2-10.							
M. 15	Nikatius	}	uge 51	8 35	15 34	13 47	4 54
Ti. 16	Lazarus		Mars i opp. til Solen	36	34	14 21	6 1
O. 17	Tamperdag	}	Albina	37	34	15 4	7 4
To. 18	Lovise		Tusmørket varer 53 ^m	37	35	15 58	8 0
F. 19	Nemesius	}	○ f.m. 15 ^t 40 ^m	38	35	17 3	8 47
L. 20	Abraham		39	35	18 16	9 26	
S. 21	4. s. i advent	}	Thomas	39	36	19 35	9 57
Han bør tokse, men jeg forringes, Joh. 3, 25 til enden. 1' række, Joh. 1, 19-28.							
M. 22	Japetus	}	uge 52	8 40	15 36	20 55	10 23
Ti. 23	Torlacus		Solhverv, korteste dag	40	37	22 17	10 46
O. 24	Alexandrine	}	Betelgeuze kulm. midn.	41	37	23 40	11 6
To. 25	Juledag		Adam	41	38	—	11 26
F. 26	St. Stephan	}	Tusmørket varer 53 ^m	41	39	1 2	11 48
L. 27	Joh. evang.		○ s. kv. 15 ^t 52 ^m	42	40	2 25	12 12
S. 28	5. m. jul o. nytår	}	(nærmest Jorden.	42	40	3 47	12 42
Simeons lovsang, Luk. 2, 25-32. 1' række, Luk. 2, 33-40.			Børnedag	42	40	—	—
M. 29	Noah	}	uge 1	8 42	15 41	5 5	13 18
Ti. 30	David		42	42	6 16	14 5	
O. 31	Sylvester		Tusmørket varer 52 ^m	42	43	7 16	15 1

DECEMBER 1975

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	0.26	12.49
2.	1.22	13.43
3.	2.11	14.31
4.	2.55	15.16
5.	3.37	15.59
6.	4.17	16.42
7.	4.57	17.24
8.	5.34	18.05
9.	6.12	18.47
10.	6.53	19.34
11.	7.44	20.31
12.	8.48	21.36
13.	9.59	22.44
14.	11.08	23.47
15.	-	12.08
16.	0.38	12.55
17.	1.19	13.35
18.	1.59	14.16
19.	2.38	14.57
20.	3.18	15.38
21.	3.57	16.19
22.	4.35	17.01
23.	5.14	17.44
24.	5.55	18.30
25.	6.41	19.23
26.	7.37	20.26
27.	8.46	21.39
28.	10.05	22.54
29.	11.22	-
30.	0.04	12.32
31.	1.05	13.31

**Danske helligdage i 1975,
som er hverdag i Sydslesvig**
27. marts Skærtorsdag
25. april Bededag

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1975, som er hverdag i Danmark**
1. maj Maj-festdag
17. juni Den tyske enhedsdag
31. oktober Reformationsdag
delvis skolefridag
19. november Bededag

Ferieplan i 1975 for skolerne i Sydslesvig

Tyske skoler

Juleferie 23. 12.— 7. 1.
Påskeferie 17. 3.— 7. 4.
Pinseferie 17. 5.—20. 5.
Sommerferie 19. 6.— 2. 8.
Efterårsferie 6. 10.—11. 10.
Juleferie 22. 12.— 6. 1.

Danske skoler

Juleferie 21. 12.— 6. 1.
Påskeferie 21. 3.— 7. 4.
Pinseferie 16. 5.—21. 5.
Sommerferie 18. 6.— 4. 8.

I disse datoer medregnes første og sidste feriedag.

På grund af forsøgsordning med 5-dages uge er ferieplanen for de danske skoler i Sydslesvig foreløbig kun fastlagt indtil sommerferien 1975, men for resten af året vil den kun afvige lidt fra de tyske skolars.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsjæl	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
	Wyk	trække 26 min. fra
	Westerland	trække 1 time og 41 min. fra

Willy Buch.

Formørkelser i året 1975

1. **Partiel solformørkelse** den 11. maj, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder i København kl. 6^t 31^m og slutter kl. 8^t 31^m. Den er på sit højeste kl. 7^t 29^m og omfatter da $\frac{52}{100}$ af Solens diameter. Formørkelsen ses desuden i hele Europa, i Nord Afrika, i de nordøstlige dele af Atlanterhavet, på Grønland, i Sibirien, i det nordligste Japan, i de vestlige dele af Beringshavet, samt i de arktiske områder.
2. **Total måneformørkelse** den 25. maj, usynlig i Danmark.
3. **Partiel solformørkelse** den 3. november, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den sydlige del af Sydamerika, i de sydøstlige dele af Stillehavet, samt i de antarktiske områder.
4. **Total måneformørkelse** den 18.-19. november, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder den 18. kl. 21^t 39^m og slutter den 19. kl. 1^t 8^m. Totaliteten begynder kl. 23^t 3^m og slutter kl. 23^t 44^m.

Planeterne i året 1975

Merkur er solsystemets inderste planet. Den er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Merkur menes ligesom Månen at være en gold, atmosfæreløs klode, og temperaturen på dens kraterdækkede overflade varierer mellem +400°C og -100°C.

Planeten vil set fra Jorden bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Den 23. januar, 17. maj og 13. september er den længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 1 $\frac{1}{4}$ time, 2 $\frac{1}{2}$ time og $\frac{1}{4}$ time efter Solen. Den 6. marts, 4. juli og 25. oktober er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis $\frac{1}{4}$ time, 1 time og 2 timer før denne.

Venus er den næste planet i rækken fra Solen og den, der kommer Jorden nærmest. Dens størrelse og masse er omtrent som Jordens, og den er omgivet af et tæt skylag, der hindrer direkte iagttagelse af dens overflade. Besøg af en række rumsonder har vist, at temperaturen på planetens overflade er nær +500°C, og atmosfæretrykket er ca. 100 gange større end på Jorden. Venusatmosfæren består hovedsagelig af kuldioxid.

Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget langsommere, og Venus når en større vinkelafstand fra Solen. Den 18. juni er den længst øst for Solen og går da i København ned 2 $\frac{1}{2}$ time efter Solen. Den 7. november er den længst vest for Solen og står da op 4 $\frac{1}{4}$ time før denne. Den 27. august er den i nedre konjunktion med Solen. Venus lyser klarest den 22. juli og den 3. oktober.

Mars er den jordnæreste af de ydre planeter. Dens afstand fra Jorden varierer mellem ca. 56 mill. km og ca. 378 mill. km. Når den ved opposition er nærmest, overgås den i lysstyrke kun af Venus; når den er fjernest, er den ikke klarere end Nordstjernen. Mars, der er omgivet af 2 måner, har en tynd atmosfære, og overfladestrukturerne kan svagt skimtes i store kikkerter. Besøg af rumsonder har vist, at ca. 40% af marsoverfladen er dækket af kratere, men desuden er der store jævne områder og områder med en kaotisk bjergstruktur.

Mars står ved årets begyndelse i Ophiuchus, midt i januar går den ind i Skytten, i begyndelsen af marts ind i Stenbukken, i begyndelsen af

april ind i Vandmanden, midt i maj ind i Fiskene, sidst i maj ind i Cetus, i begyndelsen af juni ind i Fiskene, i slutningen af juni ind i Vædderen, i begyndelsen af august ind i Tyren, midt i oktober ind i Tvillingerne og sidst i november ind i Tyren, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten er i opposition til Solen den 15. december. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 10 $\frac{1}{2}$, i april kl. 9, omkring 1. juli 7 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af oktober kl. 5 og ved årets udgang kl. 22 $\frac{1}{2}$.

Jupiter er den største af planeterne. Den er omgivet af 12 måner, hvoraf de klareste kan ses i selv ret små kikkert. Jupiter er omgivet af et tæt skylag, som udviser en iøjenfaldende bæltestruktur parallel med ækvator. Et ejendommeligt fænomen er den Store Røde Plet, hvis natur er ukendt. Jupiter står ved årets begyndelse i Vandmanden, sidst i februar går den ind i Fiskene, midt i april går den ind i Cetus og sidst i april ind i Fiskene, hvor den forbliver resten af året. Planeten er i opposition til Solen den 13. oktober. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 16 $\frac{1}{2}$, sidst i marts kl. 12, sidst i juni kl. 7, sidst i september kl. 1 og ved årets udgang kl. 18 $\frac{1}{2}$.

Saturn er den yderste af de i oldtiden kendte planeter. Den er omgivet af 10 måner og et enestående ringsystem, der kan ses i en god kikkert. Ringsystemets plan danner en vinkel på 27° med planetens baneplan. Under et omløb om Solen, der varer 29 $\frac{1}{2}$ år, vil ringen ses skiftevis fra oversiden, fra kanten, fra undersiden og fra kanten. I 1950 blev ringen set fra kanten, i 1958 var den nordlige side i maximum, i 1966 blev ringen set fra kanten og i 1973 var den sydlige side af ringen i maximum. Saturn står ved årets begyndelse i Tvillingerne, sidst i august går den ind i Krebsen, hvor den forbliver året ud. Den er i opposition til Solen den 8. januar. Saturn står i syd ved årets begyndelse kl. 0 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 18 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 13, i slutningen af september kl. 8 og i slutningen af december kl. 2.

Uranus blev opdaget i 1781 af W. Herschel. Den er omgivet af 5 måner, der kun kan ses i store kikkert. Planeten er ejendommeligt derved, at dens rotationsakse er »tippet over« og er omtrent sammenfaldende med baneplanen.

Uranus, som under særlige gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står hele året i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 21. april og står da omkring midnat i syd 23° over Københavns horisont.

Neptun blev opdaget i 1846 ud fra beregninger af dens position og efter, at dens eksistens var forudsagt på grund af uregelmæssigheder i Uranus' banebevægelse. Neptun, der ikke er synlig for det blotte øje, er omgivet af 2 måner.

Neptun står hele året i Ophiuchus. Den er i opposition til Solen den 1. juni og står da omkring midnat i syd 14° over Københavns horisont.

Pluto, der blev opdaget i 1930, er den yderste, kendte planet i solsystemet. Den er lyssvag og kan kun ses i store kikkert.

Pluto står hele året i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 29. marts.

Det nationale portrætgalleri på Folkehjem

Af Morten Kamphövener

De portrætter af kendte sønderjyder, som har fået plads i Folkehjems billedgalleri, kan fortælle om et betydningsfuldt afsnit af Sønderjyllands historie lige fra den nationale vækkelsestid i forrige århundrede med den følgende sprog- og nationalitetskamp til genforeningen og videre om det opbyggende genforeningsarbejde. Vi ser her billeder af mænd og kvinder, som hver for sig på fremtrædende poster har gjort en indsats i den danske sags tjeneste.

Hvis de kunne træde ud af rammerne og fik mund og mæle, ville de sikkert ikke være enige; men der kunne opstå et ivrigt ordskifte mellem edsnægtere og edsaflæggere, mellem protest-folk og forhandlingstilhængere, mellem Åbenrå-folk og Flensborg-folk. Dette skel i opfattelser og meninger har bestået i et århundrede og kan vel endnu spores som en overlevering i sønderjyders sind og tanke, omend de gamle stridigheder i dag har mistet deres aktualitet. For dem alle gælder det, at de trods alle meningsforskelle var fælles om at virke for danskheden.

Nogle var valgt som den danske befolknings repræsentanter i den tyske rigsdag og den prøjsiske landdag, senere også i det danske Landsting og Folketing. Alle var med i ledelsen af de nationale foreninger, Sprogforeningen og Skoleforeningen eller andre kulturelle organisationer; en del var medlemmer af styrelsen for Vælgerforeningen, de danske sønderjyders politiske organisation under fremmedherredømmet.

1 Lad os begynde med begyndelsen. Her er først *Frederik Fischer*, født i Åbenrå 1809, død samme sted 1871. Vi kan kalde ham vækkeren, for det var ham, der i 1840'erne vakte danskheden til live i Åbenrå by og omegn. Han var redaktør af bladet *Freja*. Især under treårskrigen var han genstand for slesvigholstenernes forfølgelse. Det er hans ord, der står at læse på hans mindesten uden for Folkehjem:

»Danske er vi, dansk tænker og føler vi. Som danske har vi navn i fortiden og er kendt over hele kloden.«

På hans gravsten på Åbenrå kirkegård står følgende vers, skrevet af J. P. Junggreen:

*I mørke dage som i dæmringstider
stod håbet lyst og kraftigt ved hans side.
Gid så det stå hos os, som endnu stride,
og hjælpe os til kampens mål at nå.*

2 Var *Frederik Fischer* vækkeren, kan historikeren *A. D. Jørgensen* betegnes som igangsætter. Han blev født i Gråsten 1840, men fik sin livsgering i København, hvor han, skønt autodidakt, blev rigsarkivar. Men danskhedens skæbne i Sønderjylland optog ham stærkt, og han blev den store rådgiver i det danske forsvar. Hans »Fyrretyve Fortællinger af Fædrelandets Historie« fik stor betydning for den sønderjyske ungdom. Den sønderjyske danskhed har meget at takke ham for.

3 Sprogforeningen er den ældste dansk-nationale forening her i Sønderjylland. Den blev oprettet 1880, efter at Prøjsen og Østrig 1878 havde slettet § 5, løfteparagraffen i Pragfreden. Dens første formand blev tobaksfabrikant *J. P. Junggreen* i Åbenrå, født her 1827. Han udvandrede 1853 til Australien og Kalifornien for at forsøge sig som guldgraver, men 1856 kaldte *Frederik Fischer* ham tilbage, fordi der var blevet brug for ham i den danske sags tjeneste. Han kom allerede 1864

1. Frederik Fischer

2. A. D. Jørgensen

frem i første række og vakte opmærksomhed som folkelig skribent. Han er ikke uden grund blevet kaldt »Håbets vækker«, og han er en af de smukkeste skikkelser i den danske nationalitetskamps historie.

Han blev 1884 valgt som den danske befolknings repræsentant i den tyske rigsdag, hvor han kyndigt og klart tog til orde for dansk sandhed og ret. Men kun to år varetog han denne opgave. Han døde 1886. På hans gravsten læses følgende smukke og rigtige ord: »Lykkeligt det folk, som fostrer slige sønner«.

Vi fortsætter med Sprogforeningens mænd. Gustav Johannsen 4 var med til at grundlægge foreningen. Han havde været lærer, men 1869 overtog han Flensborg Avis, som han udgav indtil 1883, da bladet blev overtaget af lærer Jens Jessen. Gustav Johannsen blev allerede 1881 indvalgt i den tyske rigsdag (i Flensborg by med tre femtedele af alle afgivne stemmer). Efter Junggreens død blev han påny valgt til rigsdagen og 1888 des-

3. J. P. Junggreen

4. Gustav Johannsen

uden medlem af den prøjsiske landdag. Han var elsket og beundret af sine vælgere, slagfærdig og veltalende med et sprudlende lune. Og han nød stor respekt hos sine modstandere. Hans sidste tale i den tyske rigsdag fik stor virkning. Han angreb da, det var 1899, den tyske tvangspolitik under den prøjsiske overpræsident von Köller. Han døde 1901, 61 år gammel.

- 5 Hans efterfølger som rigsdagsmand blev Jens Jessen, Flensborg Avis' dygtige redaktør. Som den der havde slået til lyd for udbredelse af dansk læsning, og som den sprogets mester han var, havde det været naturligt, at Jessen var blevet medlem af Sprogforeningens bestyrelse. Men da der 1889 blev en plads ledig, blev han ikke valgt på grund af herskende uoverensstemmelser. Først 1902 blev han medlem af Sprogforeningens tilsynsråd.

Som den skarpe førkæmper for retsstandpunktet og proteststandpunktet, Jessen var, kom han til at stå i et modsætningsforhold til realpolitikeren H. P. Hanssen, og det satte sit præg

5. *Jens Jessen*

6. *Peder Skau*

på meningsudvekslingen inden for den danske befolkning gennem en årrække. Men han var en fremragende journalist, en af de største, dansk presse har fostret. Han forfægtede sine meninger og standpunkter med skarphed og uden at gå på akkord. Det kostede ham adskillige fængselsophold, ialt 4 år.

Redaktør Jessen døde 1906, kun 52 år gammel. H. P. Hansen, der havde været hans politiske modstander, sluttede sin nekrolog over ham med et citat fra Tegnér's digt om Karl 12.: »Han ville ikke vige, blot falde kunne han.«

Peder Skau fra Buskhave i Fjelstrup sogn, var Laurids Skaus 6 yngre broder. Han var en af Rødding Højskoles første elever, og fra de unge år en ivrig deltager i det nationale arbejde. Han var medstifter af Sprogforeningen og mangeårigt medlem af dens bestyrelse, Vælgerforeningens tilsynsråd og fra 1889 til sin død medredaktør af Sønderjyske Årbøger.

Fra 1868 til 1888 var han dansk repræsentant i den slesvigholstenske provinslanddag og i provstisynoden, hvor han fik

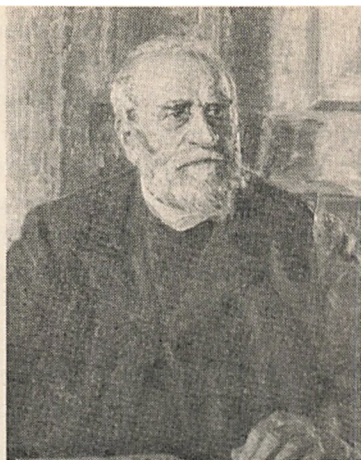
gennemført, at de dansksindede medlemmer fik ret til at benytte deres danske modersmål.

Peder Skau var under fremmedherredømmet en af danskhedens førende personligheder, stovt og kamplysten, og han nød stor anseelse inden for de danske rækker. Han døde 1917, 91 år gammel.

- 7 Jacob Michelsen, gårdejer i Kolstrup ved Åbenrå, var Sprogforeningens formand fra 1897 til 1899. Han gik i sin ungdom på dansk officersskole og blev løjtnant. Som dansk undersåt, skønt født i Åbenrå, kunne han i en årrække ikke deltage i det nationale arbejde. Først midt i firserne blev han prøjsisk statsborger. Som den stiltfærdige mand han var, arbejdede han ihærdigt for at opretholde sammenholdet inden for Sprogforeningen. Stor betydning fik han desuden som formand for Åbenrå amts danske landboforening. Han døde 1899, 54 år gammel.
- 8 J. N. H. Skrumsager, den stovte vestjyde, der blev en af de førende mænd inden for det nationale og folkelige arbejde i Sønderjylland, var medlem af Sprogforeningens bestyrelse fra 1899 til sin død, og fra 1893 til 1914 medredaktør af Sprogforeningens Almanak. Han var en af Vælgerforeningens stiftere og dens myndige og ansete formand fra 1907 til 1919. Som leder var han både klog og forstående. Han var en af de smukkeste repræsentanter for den sønderjyske bondestand, som betød så meget under den nationale kamp. Han døde 1921, 79 år gammel.
- 9 H. P. Hanssen (Nørremølle) blev den egentlige organisator og leder af den nationalpolitiske virksomhed i Nordslesvig. Helt fra de unge år satte han sig som mål at øve en gerning i danskhedens tjeneste. Han var medvirkende ved oprettelsen af Vælgerforeningen 1888 og blev foreningens sekretær. Det følgende år blev han redaktør af Sønderjyske Årbøger, og 1893

7. *Jacob Michelsen*

8. *J. N. H. Skrumsager*

købte han bladet *Hejmdal* og fik bopæl i Åbenrå. 1896 blev han valgt til den præjssiske landdag, 1906 blev hans desuden medlem af den tyske rigsdag.

Som de danske nordslesvigeres repræsentant har H. P. Hanssen udført et stort og betydningsfuldt arbejde, ikke blot som politiker, men også som rådgiver for virksomheder såvel som for enkeltpersoner hjemme i Nordslesvig. 1891 blev han indvalgt i Sprogforeningens bestyrelse, og fra 1921 til sin død 1936 var han foreningens formand.

På rigsdagen i Berlin forstod Hanssen gennem opnåede forbindelser at skaffe sig betydelig indflydelse. Hjemme vandt han ry som folketaler og for sine oplysninger om de politiske forhold. Det faldt i hans lod den 23. oktober 1918 kort før den første verdenskrigs slutning i den tyske rigsdag at rejse kravet om Nordslesvigs afståelse til Danmark på grundlag af folkenes selvbestemmelsesret. Og den 17. november samme år kunne han på Folkehjem over for en tusindtallig forsamling kundgøre, at genforeningen med Danmark stod for døren.

Som flere andre af de sønderjyske bladmænd måtte han også stifte bekendtskab med de tyske fængsler. Det var navnlig under den såkaldte Köller-politik. Efter genforeningen var han et års tid leder af det midlertidige sønderjyske ministerium og en kort overgang medlem af det danske folketing. Her i Nordslesvig fortsatte han i taler og artikler med at påkalde årvågenhed over for tyske bestræbelser for at opnå en grænserevision og gav stødet til oprettelsen af Danske Samfund. Han døde 1936 i en alder af 74 år.

- 10 M. Andresen var Sprogforeningens formand fra 1900 til 1916. Han havde taget lærereksamen. Efter i 7 år at have været lærer i folkeskolen opgav han på grund af sit danske sindelag denne stilling. 1888 blev han redaktør af dagbladet Dannevirkes aflægger i Åbenrå, Freja. Det følgende år blev han medlem af Sprogforeningens bestyrelse.

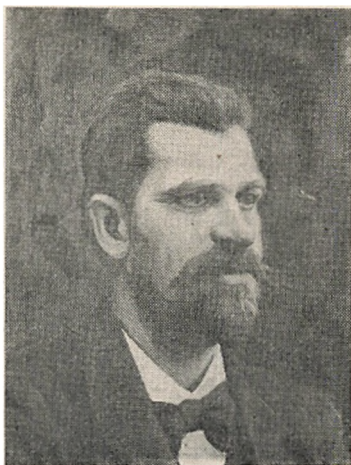
M. Andresen udførte et stort arbejde for udbredelsen af dansk læsning. Han udgav Illustreret Børneblad for Nordslesvig, til hvilket de større børn indsendte danske stile, som blev læst og korrigeret af medlemmer af den københavnske studentforening Hejmdal. Ved læsningen af disse stile var Andresen og H. P. Hanssen blevet opmærksomme på nogle særligt velskrevne stile. De var skrevet af to drenge, som senere blev fremtrædende pressemænd: Adolf Svensson og Ernst Christiansen.

M. Andresen var en af de første redaktører af Sprogforeningens Almanak, fra 1903 til sin død 1916. Han blev 58 år gammel.

- 11 Kaptajn C. C. Fischer, en brodersøn af Frederik Fischer, gik som så mange andre unge åbenråere gennem tiderne har gjort det, til søs. Han deltog i krigen 1864 ombord på Geysler. Senere tog han engelsk og japansk styrmandseksamen, og efter 30 års sejlads på Kina og Japan lagde han op og vendte 1882

9. *H. P. Hanssen*

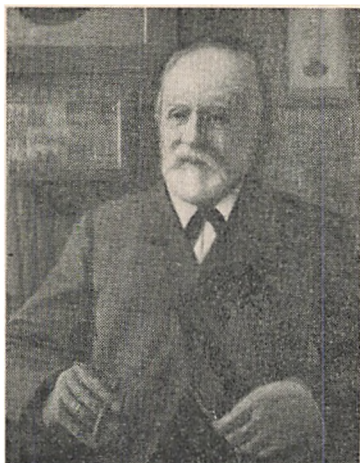

10. *M. Andresen*

tilbage til fødebyen Åbenrå. Men 1902 — det var i tvangspolitikkens dage — fandt myndighederne ud af, at hans statstilhørsforhold ikke var i orden, og han blev udvist. Ved Overlandsretten blev udvisningsordren ganske vist senere kendt ugyldig, men den frakendte ham de borgerlige rettigheder.

Kaptajn Fischer blev 1895 medlem af Sprogforeningens bestyrelse og var indtil 1928 foreningens kasserer, endvidere var han medlem af Vælgerforeningens tilsynsråd. Man vil huske, at han ved de danske årsmøder som regel sluttede sine korte taler med ordene: »Det er sproget, der er det afgørende«. Han døde 1933, 89 år gammel.

Nikolaj Andersen var Sprogforeningens sekretær fra 1900 til 12 sin død 1919. Han var matematiker af uddannelse, men gjorde som sprogforsker sin hjemegns dialekt, Felstedmålet, til genstand for en grundig undersøgelse. Han skrev en betydningsfuld, på videnskabeligt grundlag udarbejdet afhandling om »Den musikalske Akcent i Østslesvigsk« og påviste bl.a., at den

11. C. C. Fischer

12. Nikolaj Andersen

musikalske klang i Sundevedmålet var den samme, som lød overalt i Danmark i vikingetiden.

Mest kendt blev Nikolaj Andersen dog for sine satiriske, mod tvangsfortyskningen rettede digte og fortællinger, af hvilke de fleste blev offentliggjort i Sprogforeningens Almanak. Fra 1889 til 1892 var han medarbejder ved Flensborg Avis, fra 1902 til 1913 medudgiver af Sønderjyske Årbøger, og fra 1915 til 1918 redaktør af Hejmdal. I de følgende år (han var fra 1903 vært på Folkehjem), var han optaget af forberedelsen til genforeningen, men oplevede ikke den store begivenhed. Han døde 1919, 57 år gammel.

- 13 Fru Anna Callø var medlem af Sprogforeningens tilsynsråd og vil huskes for den indsats, hun øvede for at vække kvindernes interesse for den nationale sag.

Indtil den nye rigsforeningslov trådte i kraft 1908 var det ikke kvinderne tilladt at deltage i offentlige politiske møder, men allerede 1907 tog fru Callø initiativet til oprettelse af Den

13. Anna Callø

14. Nicolai Svendsen

nordslesvigske Kvindeforening, hvis første formand hun blev. Hun døde 1916 i en alder af 77 år.

Nicolai Svendsen var både pressens og skolens mand og har 14 i begge egenskaber udført en betydningsfuld gerning. Som andre kendte sønderjyder opgav han en påbegyndt virksomhed i den tyske skole og knyttedes til Hejmdal, hvis redaktør han var fra 1899 til 1904, da han blev redaktør af dagbladet *Modersmaalet* i Haderslev, som under hans dygtige ledelse opnåede fremgang og anseelse. Som andre af de danske redaktører i den tyske tid blev han idømt adskillige fængselsstraffe og bøder.

Om sin vestslesvigske hjemstavn har han skrevet romanerne »Mens Stormen raser« og »Hjemstavn«, endvidere tre vægtige erindringsbind. Efter den første verdenskrig var han i overgangstiden borgmester og politimester i Haderslev, og 1920 blev han amtsskolekonsulent i Tønder. Som sådan har han udført et betydningsfuldt arbejde under opbygningen af det danske skolevæsen.

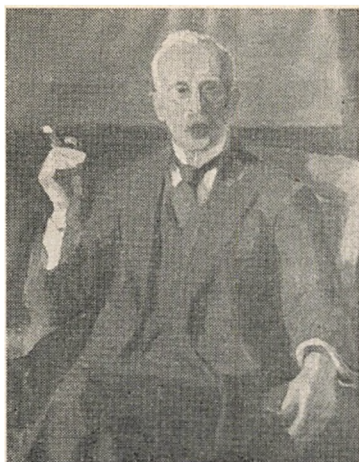
Som redaktør var han medlem af Vælgerforeningens tilsynsråd. Han var medlem af Sprogforeningens bestyrelse, og da han et par år før sin død nedlagde dette hverv, udnævntes han til dennes æresmedlem. Han døde 1966, omtrent 93 år gammel.

- 15 Nis Nissen overtog som ung sin fødegård i Vibøge på Als. Kun 30 år gammel blev han 1908 valgt til medlem af den præj-siske landdag. Han havde allerede da vakt opmærksomhed som taler og debattør, og i landdagen blev der lagt mærke til hans taler og slagfærdige indlæg under debatterne. Gennem årene var han i grænsepolitisk henseende H. P. Hanssens nære meningsfælle; han blev formand for den nordslesvigske gruppe i Vælgerforeningen, og i en årrække var han medlem af Sprogforeningens bestyrelse.

Nis Nissen var fra 1924 til 1926 medlem af det danske Folketing, valgt af Det radikale Venstre. Han var alsinger af sind og væsen, en politisk begavelse og dygtig debattør. Han døde 1962, 83 år gammel.

- 16 Jakob Petersen blev efter H. P. Hanssens død 1936 formand for Sprogforeningen. Efter et ophold på Askov højskole i tre semestre og efter et års uddannelse ved det københavnske kommunale biblioteksvæsen blev han som ung medhjælper ved Sprogforeningen. Fra 1916 måtte han dog deltage i verdenskrigen, og efter genforeningen blev han ansat som Sprogforeningens sekretær. Da det sønderjyske Landsbibliotek blev oprettet, blev han dets første leder.

Det er Jakob Petersens fortjeneste, at Sprogforeningen i tyverne og trediverne blev en landsomfattende forening, og ved talrige møder landet over bidrog han som gerne hørt taler i høj grad til en voksende interesse for grænselandets problemer. I Nordslesvig virkede han sammen med H. P. Hanssen, hvis meningsfælle han var, for oprettelsen af en række forsamlingshuse i det snævre grænseområde. I kraft af sin store viden om

15. Nis Nissen

16. Jakob Petersen

forholdene i grænselandet og sin nøgterne vurderingsevne skrev han fra år til år værdifulde afhandlinger i Sprogforeningens årsberetning. De vil blive stående som gode kilder til Sønderjyllands nyere historie. Fra 1942 redigerede han sammen med redaktør Niels Hansen Sprogforeningens Almanak. Efter 1945 hævdede han med styrke, at et nøgternt overblik over stillingen var både tiltrængt og nødvendigt. Han var trofast mod den linje, der efter hans overbevisning skulle føres fra fortid til fremtid. Jakob Petersen døde 1952, 68 år gammel.

Kr. Refslund Thomsen, amtmand over Åbenrå og Sønderborg amter, blev født i Broager som søn af frimenighedspræst R. Thomsen. Sammen med P. A. Callø blev han bortvist fra latinskolen i Haderslev, fordi de ikke ville deltage i et tysk leveråb. 1903 tog han studentereksamen i København og blev 1907 cand. polit. Derefter knyttedes han til et af H. P. Hanssen oprettet optantkontor i Berlin, hvor han desuden studerede tysk forvaltningsret. 1910 overtog han stillingen som redaktør

17. *Kresten Refslund Thomsen*

18. *J. P. Nielsen*

af H. P. Hanssens (nu hans svigerfader) blad *Hejmdal*, og fra 1908 og til krigudbrudet 1914 var han leder af Vælgerforeningens arbejdersekretariat. I disse år ledede han med dygtighed det forberedende, tilrettelæggende arbejde før valgene til de tyske parlamenter.

Refslund Thomsen blev 1918 af Den internationale Kommission konstitueret som landråd for Åbenrå kreds dag og blev 1920 udnævnt til amtmænd, 1932 tillige over Sønderborg amt. Som formand for Den sønderjyske Realkreditkommission øvede han i kraft af sin økonomiske indsigt og sit kendskab til forholdene en fortjenstfuld indsats, hvilket medførte, at han blev de skiftende regerings økonomiske rådgiver. Fra 1935 og dermed under besættelsen måtte han overtage det byrdefulde hverv som politiadjudant for landsdelen. Da han 1954 faldt for aldersgrænsen, kunne han se tilbage på en embedstid med store vanskeligheder, som han bar i retsindighed og med stor ansvarsfølelse. Kr. Refslund Thomsen døde 1960 i en alder af 75 år.

J. P. Nielsen blev 1936 medlem af Sprogforeningens bestyrelse. Skønt ikke født sønderjyde kom han til at øve en betydningsfuld indsats i genforeningsarbejdet. Han var, da han 1920 af det sønderjyske socialdemokrati blev valgt ind i Folketinget, kendt som »der Kindervater«, i sin egenskab af formand for komiteen til hjælp for nødlidende tyske børn. 18

I Nordslesvig blev det hans store fortjeneste, at arbejderkredse, som hidtil gennem de tyske fagorganisationer var orienterede i tysk retning, sluttede sig til det danske socialdemokrati og dermed til de danske befolkningskredse. Dertil kom, at han havde et klart blik for folkeoplysningens og det nationale arbejdes store betydning.

J. P. Nielsen tog initiativet til oprettelse af Kronprinsesse Ingrid's Feriehus for sønderjyske Børn og til oprettelse af Sønderjysk Hjælpefond. Han døde 1952, næppe 79 år gammel.

J. Th. Arnfred har siden 1910 været knyttet til Askov højskole som lærer, fra 1926 til 1953 som forstander. Gennem de mange år har han haft en betydelig indflydelse på folkeoplysningen i Danmark og har dermed også stået i forbindelse med mange unge fra Sønderjylland, som har været elever på Askov. Han fødtes 1882 i Sønderbøl, Ål sogn i Vestjylland, var først nogle år ved landbruget, inden han 1904 blev student i København og 1910 blev cand. polyt. Samme år blev han lærer ved Askov højskole, og i denne egenskab og som forstander har han i kraft af sin store viden og åndelige og folkelige indstilling udført en betydningsfuld samfundsnyttig gerning. Han har på forskellige områder, navnlig inden for andelsvæsenet, gjort sig gældende som en fremragende organisator og med en enestående evne til at klarlægge vanskelige problemer. 19

J. Th. Arnfred blev 1926 medlem af Sprogforeningens bestyrelse, efter at foreningen i nogle år havde haft en betydelig tilgang af medlemmer i det øvrige land, som dette år udgjorde 65,5 pct. af det samlede medlemstal. Siden da, fra 1953 til 1974

19. *J. Th. Arnfred*

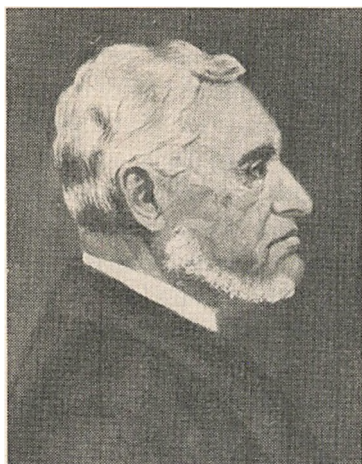

20. *Morten Kamphövener*

som formand, har han omsorgsfuldt ledet den gamle sønderjyske forening og fulgt dens arbejde både i Nord- og Sydslesvig. Han har været en af lederne ved Folkehjems omorganisation til selv-
ejende institution.

- 20 *Morten Kamphövener* har virket ved sin pen. Han er af sønderjysk bondeæt, født 1889, og allerede før han 1915-16 var indkaldt til deltagelse i verdenskrigen, var han optaget af sin fødestavns skæbne, og denne optagethed blev hans egen skæbne. Hans livsgerning er bundet til Slesvig og til den lykke og det virke, som genforeningen kom til at betyde for ham.

Han blev forfatter (noveller med hjemstavnsmiljø og historiske skildringer) og journalist (medarbejder ved grænseegnens aviser), fra 1929-1961 knyttet til Jydske Tidende med speciale i sønderjysk politik og historie. Redigerede Sprogforeningens Almanak 1954-1969. Stærkt søgt som foredragsholder var han længe — med emner fra samme interesseområde. Hans taler var præget af sympati for de gode gamle dage og blev holdt

21. *J. P. Reimers*

22. *Nis Nissen*

med lune og krydret med anekdoter hentet ud af egne oplevelser og i læsning om grænselandet.

Han var medlem af Sprogforeningens bestyrelse fra 1953-72 og af Folkehjems bestyrelse fra 1953; fra 1954-64 var han formand for Grænseegnens Arbejdsudvalg og er fra 1953 medlem af Dansk Kultursamfunds bestyrelse. (G. B.)

*

Vi kommer nu til de mænd, som har øvet en gerning inden for den nordslesvigske Vælgerforening, den danske befolknings politiske organisation, i Den nordslesvigske Skoleforening og i organisationer, der var af betydning for det nationale arbejde.

J. P. Reimers var Vælgerforeningens første formand — et 21 hverv, han med stor nidkærhed varetog fra 1888 til 1907. Han blev født i Ketting 1826, deltog med hæder i treårskrigen og blev efter slaget ved Isted udnævnt til dannebrogsmænd. 1853 nedsatte han sig som slagtermester i Sønderborg og oparbejdede sammen med sin svigerfar en kreatureksport-forretning, der

blev den største i hertugdømmerne. Som ung lærling var han i Åbenrå blevet påvirket af Frederik Fischer, og i Sønderborg vandt han i kraft af sin klare og stærke nationale holdning stor anseelse. 1862 blev han medlem af byrådet. Efter 1864 blev han formand for den danske borgerforening og indlagde sig stor og anerkendt fortjeneste som ledende dansk personlighed, værdsat og respekteret i hele landsdelen. Gennem årene stod han i et nært samarbejde med H. P. Hanssen, hvis synspunkter han delte. I en alder af 95 år afgik han 1922 ved døden. På hans gravsten læses ordene: »Faa vorder født bedre end han.«

- 22 *Nis Nissen* fra Nørborg (efter hans mening den rette betegnelse for Nordborg) var Vælgerforeningens flittige og omsigtsfulde sekretær fra 1896 til 1910. I sin bog »Hellig og Søgn« kalder professor Vilh. Andersen ham »Skriveren«. Selv ikke Absalons klerk forbrugte så meget papir som denne skriver, påstår professoren, og det er en hæderfuld betegnelse.

Sammen med H. P. Hanssen lagde Nis Nissen i de unge år et arbejdsprogram for et nationalt folkeligt arbejde i Nordslesvig, og dette program blev denne stiltfærdige, kloge og stærkt åndeligt interesserede mand tro til det sidste. Han ejede en gård i Nordborg og var gennem en lang årrække leder af Nordborg Sparekasse. Han var medlem af provstisynoden og grundlægger af Nordslesvigs første danske foredragsforening. Han døde 1947, i en alder af 85 år.

- 23 Lensgreve *Otto Didrik Schack* var amtmand over Tønder amt fra 1920 til 1949. Han overtog 1905 grevskabet Schackenburg, blev samme år medlem af Tønder kreds dag og overtog 1924 ved udskiftningen af de danske len Schackenburg gods. Siden sine unge år havde han været stærkt optaget af de nationale forhold i grænselandet, og da jordkampen satte ind med den prøjsiske regerings opkøb af jord og med forsøg på tysk nybyggeri, var han 1913 med ved oprettelsen af det første

23. *Otto Didrik Schack*

24. *Peter Grau*

Landeværn. Han havde som foreningens sekretær og kasserer en betydelig andel i, at dette angreb på dansk jord blev slået tilbage. Da Vælgerforeningen 1919 under grænsestriden stod delt i to grupper valgtes han til formand for foreningen og bidrog som forsonende mægler til en samling i den følgende overgangstid. Ved krigsudbruddet 1914 blev han arresteret og sad et par måneder interneret i Flensborg.

Uforglemmelig er det valgopråb, han formede før folkeafstemningen 1920: »Sønderjyder, dagen er der, vi vil hjem«, og hans mandige troskabsløfte på den danske befolknings vegne til Danmarks konge i Dybbøl skanser den 11. juli 1920. Med denne tale indskrev han sit navn i Danmarks historie.

Som amtmand gennem 29 år bidrog han i væsentlig grad til, at genforeningsarbejdet i det nationalt blandede amt kom til at foregå gnidningsløst, navnlig også til afspænding på skolevæsenets område. Ud fra et stærkt retfærdighedssynspunkt var det ham en samvittighedssag at gøre ret og skel i sin embedsgerning. Grev Schack døde 1949 i en alder af 67 år.

24 Peter Grau overtog 1892 sin slægtsgård i Pøl på Als. Han havde 1881 taget præliminæreksamen i Svendborg, hvor han var skolekammerat med digteren Johannes Jørgensen. Senere blev han elev på Askov, og kom tidligt til at indtage en ledende stilling blandt egnens landmænd. Den begavede unge mand kom straks med i det nationale arbejde og blev kendt som en fremragende taler og agitator. Han var sikkert en af de mest begavede talere, vor landsdel har fostret. Han kunne være bidende satirisk og kunne forme fyndord som i den tale, han 1914 holdt på Skamlingsbanken: »Håbet peger mod Danmark!«

P. Grau havde været selvskrevet til at overtage et mandat i et af de to tyske parlamenter, men indvilgede 1907 blot i at lade sig opstille som tællekandidat til rigsdagsvalget. Oprindeligt havde han stået H. P. Hanssen nær, men blev siden protest-folkenes fører inden for Vælgerforeningen. Efter genforeningen var han indtil 1933 næstformand i Grænseforeningen. Han døde 1953, næsten 87 år gammel.

25 H. D. Kloppenborg-Skrumsager var ældste søn af Skrumsager i Københoved. Han overtog morfaderens store gård og drev den med stor dygtighed. Han blev 1908 sammen med Nis Nissen medlem af den præjssiske landdag og vakte her, som også når han førte ordet hjemme i Nordslesvig, opmærksomhed med sin djærve, frimodige tale, som da han under en debat i landdagen lod dens medlemmer vide, at »selv om De, mine herrer, vil bygge en så høj grænsemur, at selv luftskibene og fuglene ikke kan flyve over den, vil de ikke kunne spærre vejen for dansk kultur«.

Kloppenborg-Skrumsager var først H. P. Hanssens nære meningsfælle, men under grænsestriden efter den første verdenskrig svingede han over til oppositionen mod den såkaldte Åbenrå-retning. I overgangstiden var han formand for Vælgerforeningens økonomiske udvalg. 1920 blev han medlem af lands-

25. H. D. Kloppenborg-Skrumsager

26. J. H. Schmidt

tinget, men opnåede ikke genvalg 1928. Det vakte opmærksomhed, at han 1927 fik et skuespil, »Landeværnet« med billeder fra jordkampen opført på Folketeatret i København og senere også på flere provinsscener. Han døde 1930, 62 år gammel.

J. H. Schmidt var en af de sønderjyder, som opgav en lærergerning, for derefter at kunne gøre en indsats inden for det nationalpolitiske arbejde. Han var fra et nationalt delt hjem, faderen var tysksindet, og moderen af dansk slægt, men da han 1899 forlod sin lærergerning i den tyske skole, havde han klart sluttet sig til danskheden. Han blev nu førende i kampen for at bevare dansk jord i dansk eje. Han blev direktør i Nordslesvigsk Kreditforening, og som sådan udførte han et arbejde, sene tider vil være ham tak skyldig for. Han var en stejl og viljestærk natur, men også i besiddelse af stor forhandlingsdygtighed, og når han tog ordet ved de nationale møder, blev der lyttet til hans djærve tale. 26

1907 købte han Vojensgård af den tyske amtsforstander Kosegarten, og det blev dengang i jordkampens dage betragtet som et lyspunkt for den danske sag. Efter genforeningen blev der på flere måder gjort brug af hans evner og indsigt. Han døde 1948, næsten 91 år gammel.

27 *Martin Simonsen* var gårdejer i Flovt, og helt fra de unge år hørte han til den kreds af stovte mænd på Haderslev Næs, som sluttede kreds i kampen for modersmålets ret og den danske sag. Med sine rige evner blev han sin egnns foregangsmand. 1910 efterfulgte han Nis Nissen, Nordborg, som Vælgerforeningens sekretær og blev hans værdige efterfølger. Også han hørte til H. P. Hanssens nære meningsfæller. Efter genforeningen overtog han en række betydende tillidshverv, og helt op i sin høje alder var han en trofast gæst ved de danske årsmøder og overalt, hvor de danske interesser stod til drøftelse. Martin Simonsen vil blive mindet som en af den sønderjyske bondestands smukke skikkelser. Han døde 1953 i en alder af 92 år.

28 *Hans Jepsen Christensen* var den sønderjyske Skoleforenings mangeårige, initiativrige og dygtige formand. I overgangstiden mellem krig og genforening var han formand for Vælgerforeningens skoleudvalg. Han overtog 1902, kun 24 år gammel, en gård i Høgsbro, Hvidding sogn, og vandt snart respekt som praktisk landmand, endvidere vakte han opmærksomhed ved i velskrevne artikler at fremsætte selvstændige nationale synspunkter. Kun 30 år gammel blev han formand for Skoleforeningen, og i dens tjeneste kom han til at udføre sin livsgerning. Den fik i hans tid mange nye medlemmer og var medvirkende til — både før og efter genforeningen — at mange unge slesvigere fik et ophold på danske høj- og efterskoler. Efter 1945 fik han som administrator af statens bevillinger stor betydning for det danske privatskolevæsen i Sydslesvig.

1920 blev han medlem af Landstinget, valgt af Venstre, og

27. *Martin Simonsen*

28. *H. Jepsen Christensen*

i kraft af sine gode evner og praktiske indsigt fik han i de 27 år, han var medlem af tinget stor indflydelse på rigsdagen. Han var en lang årrække næstformand i Landeværnet og i øvrigt stærkt optaget af alle grænselandets folkelige og politiske forhold. Han døde 1956 i en alder af 76 år.

Anders Lebeck var fra 1893 til 1908 medarbejder ved Hejmdal i Åbenrå, fra 1908 til 1922 redaktør ved Modersmaalet-Dannevirke i Haderslev, ansat som såkaldt »fri medarbejder«. Efter et ophold på Askov højskole og frie studier i København blev han journalist samtidig med, at han med stor flid underbyggede sin viden på det politiske og kulturelle område. I årene 1894-95 foretog han studierejser til Berlin, Oxford og Paris, alt med det formål at dygtiggøre sig til et arbejde i den danske folkesags tjeneste. Hans satiriske artikler under Köller-tiden vakte opmærksomhed, og det samme gjaldt de oplysende artikler, han gennem årene skrev i Modersmaalet-Dannevirke. Hans frie stilling ved bladet gav ham mulighed for at tage

andre nationale opgaver op, bl.a. indenfor Skoleforeningen, hvis kasserer han var fra 1911 til sin død.

Som H. P. Hanssens erklærede meningsfælle kunne Lebeck 1920 ikke følge den grænsepolitiske linje, den nye ledelse af A/S Modersmaalet havde valgt, hvilket førte til hans afskedigelse. Han var fra 1920 til 1924 medlem af Folketinget - valgt af Åbenrå-retningens Venstre - og fik derefter lejlighed til at foretage en omfattende og værdifuld undersøgelse af de nationale forhold i grænseområdet, ligesom han med interesse også deltog i arbejdet for dansk fremgang i Syd-slesvig. I eftermælet blev han nævnt som en trofast og uselvsk personlighed. »Sanddru og for sandhedens skyld modig«, skrev H. V. Clausen i en mindeartikel. Anders Lebeck døde 1926 i en alder af 58 år.

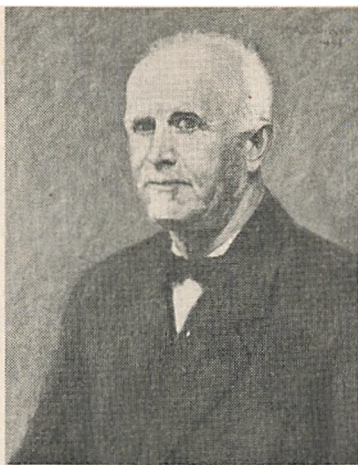
- 30 Mads Gram var gårdejer i Københoved og hørte til denne bys faste danske stok. Han var landsdelens førstemand på kvægavlens område, og før den første verdenskrig var han en af den danske ungdoms anerkendte ledere, en mand i besiddelse af rige evner og stor arbejdskraft. Han var 1903 medstifter af Nordslesvigsk fælles Idrætsforening og i en årrække dens formand.

Ved genforeningen blev Mads Gram formand for Vælgerforeningens kirkelige udvalg. Fra 1920 til 1924 var han medlem af Folketinget. Han tog initiativet til genoprettelsen af Rødding højskole. Han var en mand, der holdt på sine meninger. Lige så from som han var stejl, en hædersmand, der nød anseelse i alle kredse. Han døde 1952, 76 år gammel.

- 31 Hans Andersen, Kongsbjerg, var allerede før den første verdenskrig ledende indenfor ungdomsarbejdet. Han deltog i verdenskrigen, og efter dens afslutning kom han påny med i det folkelige og nationale arbejde. Da der under landbrugskrisen sidst i tyverne opstod fare for tyske opkøb af danske ejendom-

29. *Anders Lebeck*

30. *Mads Gram*

me, blev han formand for det genopstandne Landeværn, som fik til opgave at imødegå de tyske bestræbelser, et hverv han varetog indtil 1963. Han blev i 1933 formand for Grænseegnens danske Samfund og ledede i 1939 dens udvidelse til at omfatte hele Nordslesvig. Hans Andersen døde 1973, 87 år gammel. 32

A. Svensson var en af den sønderjyske presses dygtige og fremtrædende mænd. Han har ikke blot med sit klare og smukke danske sprog, men også som politisk debattør indskrevet sit navn i sønderjysk presses historie, ligesom han også øvede en betydelig indsats som politiker.

A. Svensson var en af redaktør Jessens elever, sikkert den af dem, der tog den største arv efter læremesteren. Efter Jessens død førte han hans nationalpolitiske linje videre. Han blev 1907 redaktør af Dybbøl-Posten, kun 27 år gammel, og samtidig med, at han skabte sit blad anseelse og fremgang, bidrog han i væsentlig grad til danskhedens fremgang i Sønderborg og

31. *Hans Andersen*

32. *A. Svensson*

på Als. Han var initiativtageren til rejsningen af det store danske forsamlingshus Sønderborghus.

Som andre danske bladmænd lærte han også de tyske fængsler at kende. Efter den første verdenskrig grundlagde han i Haderslev det konservative blad *Danskeren*, det senere *Haderslev Stiftstidende*, der 1929 gik op i *Jydske Tidende*, hvis politiske redaktør han var indtil 1945. Fra 1925 til 1945 var han medlem af det danske Folketing, hvor han kyndigt varetog de grænsepolitiske opgaver. Som redaktør havde han været medlem af Vælgerforeningens tilsynsråd, og under besættelsen var han formand for Dansk Samråd. A. Svensson døde 1963, næppe 83 år gammel.

- 33 *Ingeborg Refslund Thomsen*, født i Sønderborg som datter af H. P. Hanssen, opvokset i Åbenrå. Hun blev 1910 student fra Kolding latinskole, og efter et studieophold i København blev hun det følgende år gift med cand. polit. Kresten Refslund Thomsen, der netop havde tiltrådt stillingen som ansvars-

33. *Ingeborg Refslund Thomsen*

34. *Jørgen Gram*

havende redaktør af dagbladet Hejmdal i Åbenrå. Fra barnsben blev hun fortrolig med en bladvirksomhed, der så at sige stod i forbindelse med hjemmet. Hendes uddannelse var sket med en dansk fremtid for øje, og i årene 1914-18 redigerede hun det Søndagsblad, der fulgte med Hejmdal. Under den første verdenskrig var hun to år bosat i Königsberg, hvor hendes mand gjorde tjeneste som tysk soldat.

Så fulgte genforeningen og årene på Brundlund som amtmandsfrue. Udadtil var hun stærkt optaget af sociale og nationale opgaver og af kvindesagen. Fra 1947-57 var hun først medlem af Landstinget og derefter af Folketinget, valgt af Det radikale Venstre. Både på Rigsdagen og ved vælgermøder blev hun kendt som en taler, der forstod at tale jævnt om det høje. Og når hun fortalte oplevelser i radioen, blev der lyttet landet over. Hun har skrevet flere artikler om sønderjyske forhold, og i bogen »Et Kvindesind« har hun givet en smuk skildring af sin moder. Hun var medudgiver af bogen »De fire onde År«, og i erindringsbogen »Hjemme i Nordslesvig« har hun fortalt for-

nøjeligt om barndomsårene i Åbenrå. Ingeborg Refslund Thomsen døde 1972 i en alder af 80 år.

- 34 *Jørgen Gram* overtog som ganske ung sin fødegård i Gabøl. Han kom tidligt med i det nationale arbejde og deltog som tilsynsrådssuppleant i det bevægede vælgerforeningsmøde den 16. og 17. november 1918. Som den dygtige landmand, han var, fik han efter Genforeningen overdraget en række betydningsfulde tillidsposter, og 1935 blev han af Venstre valgt ind i Folketinget, hvor han ofte tog ordet. I det sydslesvigske spørgsmål gik han ind for en løftetraktat i lighed med § 5.

Han var stærkt interesseret i det folkelige arbejde, ikke mindst i opretholdelsen af arbejdet i forsamlingshusene. Jørgen Gram døde 1961, 74 år gammel.

- 35 *P. A. Callø* var den første direktør for den efter genforeningen oprettede Sønderjyllands Kreditforening. Fra ganske ung var det hans agt at gå i hjemstavns tjeneste. I hjemmet på gården i Erlev prægedes han vel nok mest af moderen, fru Anna Callø. Han blev elev på Haderslev Latinskole, men 1902 blev han bortvist fra skolen, fordi han ikke ville deltage i et hurraråb for Bismarck. Han læste videre i København og blev cand. polit.

1914 blev Callø forretningsfører for Sparekassen i Rødding og røgtede samtidig hvervet som lokalredaktør for Hejmdal. Efter genforeningen blev han kreditforeningsdirektør og har som sådan ydet en værdifuld gerning i den økonomiske genopbygnings tjeneste. Om dette spørgsmål og andre emner har han skrevet en række betydelige artikler og afhandlinger. Han blev 1919 knyttet til Vælgerforeningen som sekretær for det økonomiske udvalg. Direktør Callø døde 1960, 78 år gammel.

- 36 *Peter Marcussen* blev 1933 formand for Det unge Grønseværn, der samme år fik navneforandring til Dansk nordisk Ungdomsforbund. Han blev 1898 født i Lerte ved Sommer-

35. P. A. Callø

36. Peter Marcussen

sted, deltog fra 1916-18 i verdenskrigen og var efter endt seminarieuddannelse fra 1920-33 lærer ved seminarieskolen i Haderslev. Stærkt optaget af de mulige følger som det national-socialistiske gennembrud i Tyskland kunne få for Nordslesvig, tog han initiativet til samling af den sønderjyske ungdom, som indledtes med store protestmøder med overvældende tilslutning. Den af ham oprettede organisation blev under hans energiske ledelse landsomfattende og bidrog i høj grad til den samling, som manifesterede sig ved det strålende danske valgresultat 1939. Foreningen grundlagde bl.a. Grænsehjemmet i Kollund, Folkungsinstituttet i Gråsten samt udgav tidsskriftet Folkung. Efter den anden verdenskrig havde foreningen fuldført sin opgave. Peter Marcussen blev 1943 fængslet af den tyske besættelsesmagt og måtte tilbringe et år i tyske koncentrationslejre. Efter 1945 genoptog han sin lærergerning og var 1963-68 viceskoleinspektør ved Karlslunde skole på Sjælland. Som en anerkendelse af hans gerning modtog han 1969 Egholt-Fondets æresbolig i Broby ved Sorø.

37 Hans Hansen var fra 1907 gennem 25 år hele Nordslesvigs landbrugskonsulent, et slidsomt og krævende arbejde, men frugtbringende for datidens landbrug, og det tjente ham til ære. Efter besøg på højskole og landbrugsskole blev Hans Hansen 1904 landbrugskandidat fra Landbohøjskolen i København, blev derefter lærer ved Give højskole. Fra 1915-18 deltog han i verdenskrigen og blev 1919 landbrugskyndig direktør i Sønderjyllands Kreditforening. Han blev 1924 medforstander af Gråsten Landbrugsskole og var her meget skattet som elevernes »Onkel Hans«. Han var en kyndig og inspirerende foredragsholder, og han indlagde sig stor fortjeneste som redaktør af Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende. Hans virke satte gode spor og høstede fortjent anerkendelse. Hans Hansen, der var gårdejersøn fra Ovn ved Flensborg fjord, afgik ved døden, 76 år gammel i 1957.

38 Johannes Jensen var en af de unge, der i tiden før 1914 meldte sig til tjeneste i de danske rækker. Han, der kom fra et åndeligt interesseret hjem i Bovlund, tog del i det danske ungdomsarbejde, herunder også idrætten. Efter uddannelse som mejerist og et ophold på Ladelund Mejeri- og Landbrugsskole blev han 1912 landbrugskandidat fra Landbohøjskolen i København og samme år ansat som Fælleslandboforeningens mejerikonsulent med Nordslesvig som arbejdsområde. Han gjorde her en fortjenstfuld indsats; men efter 1920 fik han som statskonsulent sit virke i et område, der også omfattede Ribe og Ringkøbing amter. Han har virket energisk for de betydningsfulde fusioner indenfor mejeribrug, som har fundet sted. Som redaktør af Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende udfoldede han gennem 48 år en værdsat skribentvirksomhed, og på sine gamle dage skrev han Sønderjysk Mejeriforenings festskrift.

Fra sin tidlige ungdom var han knyttet til frimenigheden, en forbindelse han vedligeholdt lige til sin død og videreførte i sin deltagelse i menighedslivet omkring den tidligere fri-

37. *Hans Hansen*

38. *Johannes Jensen*

menighedskirke i Åbenrå. Johannes Jensen afgik ved døden 1971 i en alder af 83 år.

Af gode grunde er der på Folkehjem et billede af professor i 39 skandinaviske sprog ved universitetet Sorbonne i Paris, Paul Verrier. Gennem sine studier fik han stor interesse for Danmark og Sønderjylland, og under verdenskrigen kom mange unge nordslesvigere til at stå i stor taknemlighedsgæld til ham. På hans initiativ blev dansksindede krigsfanger nemlig samlet i en særlejr i Aurillac, og det var en stor glæde og oplevelse for ham, da han 1919 ankom til København i spidsen for den første transport af sine krigsfanger. Aurillac-foreningen, hvis æresmedlem han var, sørgede for, at hans portræt blev ophængt på Folkehjem. Professor Verrier døde 1938, 78 år gammel.

N. H. Rasmussen, født i Birkende på Fyn 1854, død på Fre- 40 deriksberg 1924. Han, der 1880 blev exam. polyt., interesserede sig helt fra de unge år stærkt for gymnastik sagen, og efter et

39. *Paul Verrier*

40. *N. H. Rasmussen*

studieophold i Stockholm 1883 blev han lærer i svensk gymnastik ved Vallekilde højskole. Efter et nyt studieophold 1887 i Stockholm, hvor han erhvervede afgangsbetegnelsen gymnastikdirektør, oprettede han sit kendte gymnastikinstitut i København. Under den første verdenskrig ledede han et omfattende hjælpearbejde, der kom de dansksindede sønderjyske krigsfanger i de allieredes krigsfangelejre til gode. Hans samarbejde med den franske professor Verrier fik navnlig stor betydning for de sønderjyske fanger, som blev sendt til en særlig lejr i Aurillac.

Vi kommer i flok - fra afstemningen i 1920

Af P. L. Clausen (F.N.)

I Sprogforeningens Almanak for 1974 har jeg berettet om, da verdenskrigen brød ud i 1914. Med Tysklands nederlag i 1918 fulgte, at Sønderjylland fik mulighed for at vende tilbage til moderlandet. Herom vil jeg berette i det følgende.

Jeg opholdt mig i Nordjylland i de år, krigen varede og fulgte spændt udviklingen i Sønderjylland og striden om, hvor grænsen skulle gå — ved Danevirke eller Flensborg? Det blev til, at Nord- og Sydslesvig skulle stemme hver for sig. Nordslesvig, zone I, den 10. februar 1920 og Sydslesvig den 14. marts. Sønderjyder, der var 21 år, og som var født i landsdelen, fik stemmeret. Også de, der ikke var bosiddende der. Dette gjaldt både tyske og danske.

Som sønderjyde skal jeg med til afstemningen den 10. februar. Jeg får fra hjemstedskommunen tilsendt legitimation, der giver stemmeret og adgang til at rejse. Jeg får et emblem tilsendt, som jeg på rejsen skal bære synligt. — Der vil fra Nordjylland gå ekstratog med sønderjyder, der skal hjem og stemme. Det skal jeg med. Jeg kommer til Ålborg med en sidebane og må der vente på toget, der kommer nordfra. Jeg tager en tur ud i byen, den kolde februarluft slår mig i møde. Der er tågedis over byen, og lysene fra gader og butikker kan ikke bryde tågen. Jeg vender tilbage til banegården, hvor der er

mange rejsende med emblem i knaphullet. Slægt og venner er fulgt med på banegården for at tage afsked. Nogle skal med på hele rejsen for at hjælpe gamle, som ikke kan klare sig selv.

Perronen myldrer med mennesker, da toget kommer. Ved kupédørene mases der på, det er med at komme ind og få plads. Tilbage på perronen er endnu mange, da toget skal køre. De venter og vil vinke farvel. Der lyder bemærkninger som: God rejse! Stem Sønderjylland hjem! Held og lykke! — Da toget skal køre, sker der noget, jeg aldrig vil glemme. En herre på perronen blotter hovedet og istemmer: Der er et yndigt land! Alle gribes af øjeblikket og stemmer i med, både fra perronen og fra kupévinduerne synges der. Det kniber med at få ord og melodi til at lyde samtidigt fra begge parter, men det gør ikke noget, alle er med deri. Tankerne går til Sønderjylland. Denne samhørighed griber alle. Toget kører, inden sangen er til ende. De syngende i toget og de på perronen kan snart ikke høre hinanden. Tilbage i sindet er der noget, der bliver ved med at synge.

Toget ruller mod Hobro. Folk finder en plads og ser på de medrejsende. Inden længe er snakken i gang. Alle er sønderjyder, der er nok at tale om. Hver har sin historie om forfølgelser, udvisninger og andet, der har ført til, at deres kår blev, som de blev. Nogle fortæller med lune. Der er ingen bitterhed, fortiden ligger bag, og nu går det hjemad til barndomsegne og fortidsminder.

Efter Hobro viser en ældre herre sig. Han går fra kupé til kupé med et rødt og hvidt bånd til hver af de rejsende, som de må fæstne ved emblemet, og de får indbydelse til at drikke kaffe i Randers banegårdsrestaurant. Det er Sønderjydsk Forening, der er vært.

Der er mange mennesker på perronen i Randers ved togets ankomst. Midt i mylderet står Randers-spejdernes musikkorps og spiller fædrelandssange. Spejdere står rede for at hjælpe og vise vej til kaffebordene. Restaurationen er festligt pyntet med

flag. Spejderne spiller stadigvæk. Da toget igen sætter sig i gang, råbes fra perronen hurra og: Hils Sønderjylland!

Toget standser nu og da for at optage flere sønderjyder. Det er midnat, da toget når Århus. Mens det holder der, kommer nogle unge piger leende ind i toget. De er kommet med båd fra Samsø. Sproget røber tydeligt, at de er sønderjyder. De er fulde af latter. De fortæller, at de er blevet ført fra havnen til banegården under fuld musik. På molen stod spillemænd og tog imod dem, da båden kom ind. Det var snart for stor en ære, var de enige om, men det var glant.

Som natten skrider, sagtner talestrømmen. Det vil være godt med lidt søvn, om det kan lykkes. I kupéhjørnerne er det lettest at blunde. Nogle sidder med lukkede øjne uden at sove, de kan ikke få støtte for hovedet, det nikker snart frem, eller det får lov til at hvile på sidemandens skulder.

Jeg kan ikke sove. Jeg sidder og ser på de sovende, på deres afslappethed. Jeg tænker på, at inden så længe er det morgen, så er jeg hjemme hos mine forældre. Med dem skal jeg den følgende dag rejse til afstemningen i Sønderjylland. Jeg kommer til at tænke på et vers, jeg har læst i en avis skrevet af en sønderjysk pige, Margrethe Wrang. Det greb mig, jeg syntes, det passede så godt til situationen:

Så komme den daw, vi har ønsket så tit,
da vi old med hveranner kan møe
o sæj o bekænd både tyvle o frit,
te hvad laend vi no hellest vil høe.
Skik bare kun bøj, I kan tro mæ mi oe:
Vi kommer i flok, o e flok blywe stoe.

Dagen før afstemningen går togene syd på med stemmeberetigede. Det er især sønderjyder, der bor i grænseegnene. Med fuld musik går det fra Lunderskov mod grænsestationen Vam-

drup. Her skulle der tidligere skiftes tog fra dansk til tysk. Nu er grænsespærringen der ikke, toget kan køre uantastet ind på sønderjysk grund. Det kan mærkes på skinneslaget, da det sker. Skinnemateriellet er forskelligt på dansk og tysk side af grænsen. Det mærkes også på anden måde, at vi er i et andet Sønderjylland end før. Der er rejst flagstænger ved mange hjem. Folk står uden for hjemmene og vinker, børn med små flag, voksne med et eller andet i hånden.

I Vojens har vi et par timers ventetid. Vi skal med »æ lille Bahn« vest på. Nogle siger, »æ Kleinbahn«, tyske ord har sneget sig ind. Der høres sang og råben, da toget holder ved Vojens station. Det er børn, der synger. Et plankeværk skiller perronen fra stationspladsen. Ved det har børnene anbragt trækvogne og andet, de kan stå på. De kan herfra se ud over perronen og følge med i, hvad der sker. Der er to klynger af børn, med lidt afstand mellem klyngerne. De synger for fuld kraft, når der kommer et tog. Den ene klynge synger »I alle de riger og lande«, mens de vifter med små flag. Den anden klynge »Deutschland, Deutschland, über Alles«. Holdene prøver at overdøve hinanden. Når der ikke foregår noget på perronen, er de nu og da på krigstog mod hinanden. En og anden »Holger Danske« sniger sig hen til de tyske for at frarøve dem et tysk flag. Lykkes det, jubler danskerne. Tyske børn gør gengæld.

Folk står og ser på børnene. De kan ikke lade være med at give deres bifald til kende — alt efter deres sympatier. Da en dansk dreng er ved at få fat i et tysk flag, og det ser ud til at lykkes, går en ældre herre hen mod drengen med hævet paraply og truer ham, så han må slippe byttet. Men det tåler en dansk tilskuer ikke. Han ser ud til at høre hjemme i byen, han ryger på en merskumspibe. Han hæver denne, går hen mod den vrede mand og siger: »No holler do di snut, for nø æ't wos, der rajer.« Episoden morer danskerne, de godter sig.

Der kommer et tog sydfra med tyskere. Børnene får travlt med at synge, med at overdøve hinanden. Da toget holder,

springer mange af passagererne af som på kommando, stiller sig ved kupédørene og istemmer »Deutschland, Deutschland, über Alles«. . . Så snart afgangssignalet lyder, skynder de sig i toget. Sådan har de nok gjort ved hver station for at demonstrere. — Det er den tyske ørns sidste krampetrækninger, siger en af tilskuerne, der står roligt og ser til. Ja, siger en anden, lad dem bare råbe op. I morgen skal de få noget andet at se.

Endelig kommer toget, vi skal med. Det kører langsomt, og det slinger. Skinnerne er her særlig medtaget. I kupeerne er alt fattigt, sæderne er itu, de er slidte, nogle er der skåret i. Ikke alle vinduer kan lukkes, et sted er en af ruderne i stykker. Det mørkner ude, en petroleumslampe slinger i takt med togets bevægelser og sender et mat skær over rummet.

Overfor, hvor jeg sidder, er der et par unge. De ser ud til at være søskende, søster og bror. Han har på den ene kind et langt ar. Mon det er fra krigen? Eller er han student og har fået det ved fægtninger? Jeg ved, at tyske studenter sætter en ære i at være mærket på den måde, det er udtryk for mandighed. Det viser sig at være apotekerbørn, der er født i Sønderjylland; de er senere rejst sydpå og skal nu til, hvor de er født — og vel stemme tysk.

I et hjørne sidder to ældre mænd. De taler om gamle dage, da de gik i skole sammen, og de opfrisker minder. De taler om, at nu vil de møde mennesker, de ikke har set i mange år. Hvor mange venner og kammerater fra dengang mon lever endnu?

Enkelte steder er der tændt bål på bakkerne. Det er en hilsen til de rejsende, de lyses hjem til deres egne. Sådan må det være. Efterhånden er det blevet bælgmørkt ude, det har begyndt at regne, men vi er ved vejs ende. Toget ruller ind på stationen, hvor vi skal af.

Sidst jeg var her, var da jeg i 1914 så indkaldte, der skulle med i krigen. Situationen er nu en anden. På perronen står tyskerne med flag, tysk sang slår os i møde. Lidt henne står danske med dannebrog. Der er piger i sønderjysk nationaldragt

og bag dem nogle af byens borgere. De skal modtage gæsterne og være værter for dem i de dage, de er på besøg. Også fra oplandet er der folk. De holder med deres køretøjer ved byens hotel.

Foran pigerne i nationaldragt er der et musikkorps. Det spiller op, og turen går gennem byen under toner af »I vor barndom vi hørte kartovernes brag«. Folk slutter sig til toget eller kommer ud i dørene. Ved hotellet gøres der holdt, og indkvarteringen begynder. Gæsterne fordeles til de forskellige værtsfolk. — Vi skal bo hos vore tidligere naboer, hvor jeg var ved krigens begyndelse. Det er en stor invasion at få, men bedstefar, der lever endnu, vil absolut, at det skal være således.

10. februar kommer med blæst og regn. Flaget bliver hejst på den nye flagstang, det blafrer for vinden, smelder, så bedstefar flere gange er henne og se, om det ikke bliver revet i stykker. Han vil helst, at det bliver taget ned. Men det går ikke an. Hvis der ikke skal flages denne dag, hvornår så?

Afstemningen foregår i skolen, hvor far har gået, og hvor jeg gik, indtil vi rejste nordpå. Der er ikke sket store forandringer med skolen. Ved denne vajer nu det danske flag på en høj stang. Jeg må tænke på den gang, det tyske flag med ørnebilledet hang ud af kvistvinduet over hoveddøren på kejser Wilhelms fødselsdag den 27. januar, og at vi da skulle møde i skolen i vort pæne tøj for at fejre kejseren ved at synge tyske sange.

Resultatet af afstemningen i skoledistriktet blev én tysker, resten danske. Den tyske stemme, mente man, var afgivet af en søn af en tidligere lærer ved skolen, der var kommet tilrejsende. Om aftenen festes der i skolen. Nu og da kommer der meldinger om afstemningsresultater rundt om i landsdelen. Det viste sig, at 75% af de stemmeberettigede havde stemt ja til Danmark.

Hjemrejsen foregår den følgende dag. En ung mand kører os til banegården. Han følger med på perronen til toget går, han vil vente og vinke farvel. Han giver os hånden endnu en-

gang og siger: »Hils hjemme i gamle Danmark. Hils og sig, at vi er vågne.« — Han siger det på sit sønderjyske mål. Det lyder smukt.

(10)

En syndamorn i maj

Han kom en syndamorn i maj
og så sæ lidt omkring.
Hun gik og røjt og vå så glaj
og tæt å inneting.

Han bukket, spur' om han kanské
ku' få sin onnen her.
Hun smiel te ham, bløv gloend rød
og svar: Det ku' jo vær.

Hind mor tov godt imod enhver,
og før han så sæ om
så satt han for et dækket bord
og en pot øl med skum.

Han fik sin onnen hverren dav,
men det vå ham it nok,
for han vild osse ha' e pig
og spur' slet it om lov.

Hun gik og passet kø'r og kall.
Han veg it fra hind sid'.
Å kys og klap har hun it tall,
for dem ku' hun godt lid'.

Di kør te kirk med hest og vuen
en koel oktoberdav,
og der bløv hun hans lille kuen
og er't ino i dav.

E skoelmesterkuen. (The Little Kuen)

Tanker i min barndoms enrum

Af Erik Drehn-Knudsen

Tegninger: Holger Hattesen

Når jeg sidder her i enrum i det hus, hvor jeg er født, finder jeg igen sære profiler og skikkelser i terazzogulvets mylder af hvide pletter. Jeg ved ikke, om det er de gode bekendte fra dengang, jeg ikke kunne nå gulvet med fødderne. Og jeg mindes ikke, om jeg havde stiftet bekendtskab med dem, allerede før fødderne slap gulvet, dengang jeg sad nede på den hvide emaljepotte med mørkeblå kanter. Sad på hat, som vore forældre sagde. Billederne dernede på gulvet bliver måske tydet anderledes nu, og jeg har heller ingen garanti for, hvor meget de erindringsbilleder, jeg sidder her og leder frem, ligner barndommens virkelighed. Måske besidder jeg dem slet ikke som billeder, kun som fornemmelser. Hvad jeg giver mig i kast med nu, er måske at besmykke dem med de farver og omrids, jeg efter så mange år har nærmest ved hånden. — Men brættet her er en bekvem udsigtspost over de fjerne tider.

Om vinteren kiggede man nu ikke så meget på gulvfigurer, for man blev alt for hurtigt kold bagi. Vinduet bag ens ryg stod altid åbent, ud til vestenvinden. For akustikkens skyld, som min mor siger. Hun har nogle faste vitser, som det for længst er blevet overflødigt at fortælle helt ud. Familien kender dem, og bare en hentydning er mere end nok. Denne her med akustikken var ny for omkring 40 år siden, tror jeg:

Fru A siger: Der er ingen god akustik herinde.

Fru B svarer: Jeg kan ikke lugte noget.

Min mor har siden brugt ordet akustik om dårlig luft og regner med et indforstået smil hver gang. Så slipper hun oven i købet for at bruge et uæstetisk ord. — Men husker jeg nu forkert, når jeg mener, fru A dengang blev gengivet på rigsdansk, mens fru B talte sønderjysk? Og om så var, antydede det da med lidt flovhed, at sønderjysk var tegn på udannethed, eller var meningen tværtimod at lade forstå, at rigsdansk og fremmedord var noget affektet noget? I al fald var sproget med dets forskelle og nuancer et fænomen af allerstørste betydning for os. Eller skal jeg nøjes med at sige: for mig?

Hvis man i det hele taget skal prøve på at bestemme sig selv som type eller person på baggrund af ens nuværende storby-miljø, må man netop have fat i en række begrebspar, der sammen og i indbyrdes kontrast har været virksomme i ens bevidsthed, siden man var lille. Der er de almene: barn - voksen, kendt - fremmed, trygt - usikkert. Men som sønderjyde og første generations bymenneske har man i tilgift fået bevidstheden om et par andre specielle kontraster: land - by og så de sproglige. Vi Tønder-børn i 1920'rne og 30'rne havde jo tre hovedsprog at tage stilling til: Rigsdansk, tysk og vort eget sønderjyske.

Hvert af de sprog var ikke bare et kommunikationssystem, men også et symptom, et emblem, et karaktertræk. — At tysk var fjendtligt, var der ikke tvivl om. Vi lærte det i skolen fra 4. klasse, så vi forstod det i en ung alder. Men vi talte det aldrig uden for klasseværelset. Dels kunne de lokale tyskere jo dansk, dels legede man ikke med tyske børn. Tværtimod. Når de på vej til svømmeundervisning på badeanstalten kom marcherende forbi vores skolegård i et frikvarter, iført de grønne, blå og røde fløjskasketter, der var deres skoleuniform, så stod vi derinde, sikrede dels af stakittet, dels af deres disciplin, og råbte:

Tyske'pak me' lus å æ nak'

herut a æ land me' æ stok i æ hand!

Når vi så ved andre lejligheder fik den tilbage igen som danske'pak, var det jo bare en flov efteraben, som vi, i hvert fald så længe vi var mindre, kunne le hånligt ad.

I vort forhold til tyskerne var vi rene af hjertet. Vi fattede ikke rigtigt, at vore mødre kunne holde syklub sammen med damer, der talte tysk hjemme, og at vore fædre kunne spille kegler med deres mænd. Sågar i en klub med navnet Gut' Holz og på et tysk værtshus. Besættelsen gjorde ende på det samkvem, og det kom os, dengang, meget tilpas.

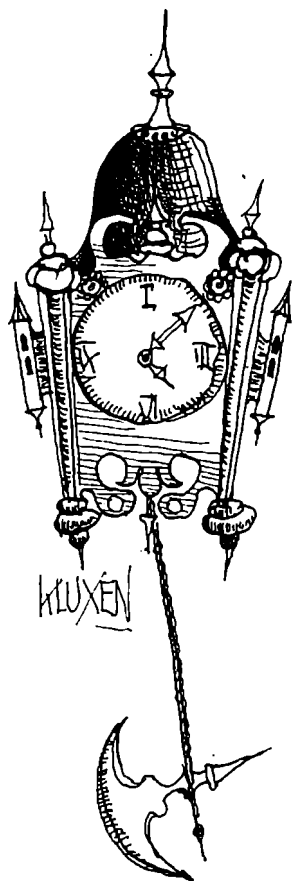
Hvem var det egentlig, der gjorde os børn så patriotiske, når det ikke egentlig var forældrene? Hvis de tyske drenge sagde Heil Hitler og løftede hånden, så knyttede vi vores og råbte Heil Moskau. Det var i hvert fald ikke i forældrenes ånd, for det var værre at være kommunist i Tønder i 1930'erne end at være tysker. Ingen ville have sagt noget til, om vi havde leget med tyske børn, men det var lidt foruroligende, at jeg gik i klasse med Svend, hvis far var kommunist. Sagen var, at han var ikke bare kommunist, ligesom Sys' far lægen, nej, han var også fisker, så han mente nok sin kommunisme ret alvorligt.

Nej, vi børn holdt en klat af de få voksne, der ligesom vi tonede rent flag, om de så også var lidt romantiske og virkelighedsfjerne. Jeg husker en dag, jeg havde været i slagsmål med en af mine to dødsfjender, der begge var tyske drenge fra vejen. Min nærmeste ven på den tid havde døbt dem Lillefjende og Storefjende og gjorde fælles front med mig imod dem. Jeg havde altså skæbnesvangert mødt Lillefjende og sad nu bagefter lænet op ad vores stakit, fortumlet og med næseblod. Jeg havde slet og ret fået tærsk. — Og dér kom så Jacobsen fra villaen skråt overfor spadserende forbi, en af de gode, danske mænd fra udlændighedens tid. Da han så mig i min ynkværdighed, svingede han med stokken i forbifarten og sagde: Ja, giv dem bare de tyskere!

Jeg husker ikke, om trøsten kunne overdøve forsmædelserne. Jo, mon ikke den episode var med til at give mig en spirende

erkendelse af sværmeriskheden i dansk patriotisme? Mon ikke den var med til at lære mig, hvor svag jeg — og vi — var?

Når jeg sagde, at vi ikke talte tysk, skal jeg tilføje, at vi i familien havde vort eget hjemmelavede karikatur-tysk. Was Kluxen ist, spurgte vi, når vi ikke selv havde ur på. Og i den stil kunne vi føre lang snak, når vi var i det humør. Også på den måde gjorde vi det tyske mere ufarligt, end vi ønskede at

indse, at det var. Jeg tror, at det danske borgerskab i Tønder var forrygende eskapistisk i 1930'rne.

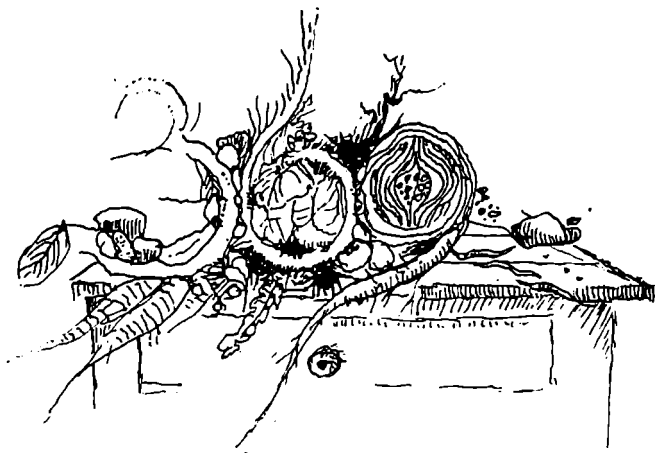
Vi boede i Hedeselskabets bygning, som tyskerne før genforeningen havde bygget som landbrugsskole. Klokken uden for vores entredør var ikke elektrisk, men en af dem, man får til at ringe indenfor ved at dreje udenfor. Også den var fra tysk tid, så den brugsanvisning, der stod indstøbt i metallet, lød: Bitte drehen! Og det havde husets venner en del spas af, for min mor, der fra sin frøkentid i byen var kendt under sit pigenavn Drehn, var og er faktisk ret bitte. Men det har vel ikke helt så meget med dansk-tysk-kontrasten at gøre.

Det andet fremmedsprog, rigsdansk, var ikke fjendtligt. Folk, der havde det som modersmål, var heller ikke hverken bedre eller ringere end vi, de var bare anderledes. Deres sprog var mere ublufærdigt end vores, så man måtte vel regne dem selv for mindre blufærdige. De brugte mere end vi sproget til at udtrykke sjælsrørelser af positiv eller negativ art, så enten havde de altså flere rørelser, eller også var de lidt vel hastige til at lufte dem. Måske var det bare det, at de havde ord, vi manglede. Man kan ikke sige kærlighed på sønderjysk. — Det havde man ganske vist heller ikke brug for den gang, men det hørte sammen med en holdning, som man helt måtte vedkende sig. Selv et ord som forældre brugte man nødig. Betegnelserne farmor og mormor var københavneri. Det hedder bedstemor. Har man to af dem, må de betegnes på anden måde, bedstemor i Visby og bedstemor i Vejstrup.

I lejligheden nedenunder boede dengang en lærerfamilie, tilflyttet nordfra. Døtrene var de legekammerater, der stod os nærmest. Både de og vi havde telefon, de med nr. 369 og vi med nr. 361. Jeg var sikker på, der var sket en forbytning af de numre, ikke fordi vi boede øverst og burde have haft det højeste nummer, men fordi 369 jo da passede lige så dårligt til dem, rigsdanskerne, som 361 passede til os sønderjyder. Enhver måtte dog kunne føle, at 369 var et mere solidt, naturligt tal,

og 361 et alt for spinkelt, næsten kvindagtigt. Det kom måske også af, at deres nummer 369 skulle udtales næsten ens på de to sprog, mens man for at få vores nummer sagt, sådan til officielt brug, måtte skabe sig og sige trehundrede og énogtres, hvor den naturlige måde at sige det på var trehunde å jenåtres. Det er i hvert fald på den forbytning, jeg i mangfoldige år, lige til automatiseringen, har husket mine forældres telefonnummer. Jeg, der ellers er talmenneske og under alle andre forhold ville have husket tallet som 19 gange 19.

Selvfølge lig kunne vi da selv tale rigsdansk. Vi gjorde det jo i skolen. Først da jeg mange år senere hørte min stemme på lyd-bånd, blev jeg klar over, hvor slet mine forsøg i det rigsdanske skjulte min herkomst. Vi talte rigsdansk til alle, der selv gjorde det. Befandt vi os i blandet selskab, afgang vor taleart af, hvem vi lige henvendte os til. Kom vi midt i en sætning til at vende blikket fra en sønderjyde til en rigsdansker eller omvendt, så vendte vi sproget samtidig, midt i sætningen, usvigeligt. Til stor morskab for rigsdanskere, der ikke havde vænnet sig til landsdelen endnu. Jeg praktiserer uvilkårligt det samme endnu, 31 år efter at jeg har forladt Sønderjylland.

At vælge forkert sprog kunne være katastrofalt. Det var ikke så galt at tale sønderjysk til en rigsdansker. Det kunne kun ske af vanvare, så det lo man ad. Det omvendte kunne derimod være nok så alvorligt, for det gjorde man kun bevidst.

Min moster var gift på en stor gård i Roost, 30 km fra Tønder. Min ældste fætter dér rejste hjemmefra for at gå på Teknikum, og da han kom hjem på sin første juleferie, talte han rigsdansk og blev ved med det, så godt han nu kunne. Fra da af havde han udskilt sig af fællesskabet. Han ønskede altså at være fin, og derved blev han aparte. Det samme gjaldt for resten tilflytterbørn, der forsøgte at efterabe deres sønderjyske legekammeraters sprog. Det lød bare falsk og måtte i grunden fordømmes som snobberi.

Den yngste af mine kusiner i Roost tegner sig også for en i familien navnkundig sprogbommert, men hun var nu så lille dengang, så vores morskab var i det tilfælde uden brod. Antagelig var hun forhippet på at vise os byfolk, at hun også kunne tale fint. Og så var der en dag, hvor vi gik på opdagelse i deres svinestald og frydede os over den herlighed af fluer, der var. Med en dristighed, vi gæster måtte beundre, steg kusinen op på kanten af et fodertrug, lænede sig ind over båsens plankeværk og klaskede sin barnehånd ned på bagen af en so, så en million fluer brusede op. Og så sagde hun, let henkastet på byfolks manér, og med et af de mest vellykkede bløde d'er, jeg har hørt af nogen sønderjydes mund: De dumme fluder!

De fine fornemmelser over for sprogets nuancer kunne føre til hele komplekser, når man kom til at analysere sit eget sprog. Havde den samme kusine været lidt ældre, ville hun nok have bemærket vores iver efter at tale ligé så ægte sønderjysk som hun. Vort bymiljø havde jo så småt fordærvet vort sprog. Skammede vi os ikke en smule over, at det i vores familie bare hed morgenmad, middagsmad og aftensmad, ganske vist udtalt på sønderjysk, når det dog på ægte mål hed daue, unden og naer. Var det ikke næsten rigsdansk at sige småkager i stedet for

bækkenørre, franskrød i stedet for kach', kost i stedet for liim og have i stedet for kalgo', lige meget hvor sønderjysk sprogetonen var?

Når vi bybørn sprogligt. følte en patriotisk underlegenhed over for vore landlige fætre og kusiner (som vel til gengæld havde en slags mindreværds kompleks over for vores tønderse verdensmandsmanerer), havde vi det da ikke som børn, der i en vis alder får mistanke om, at forældrene ikke er deres rigtige, men at nogen har adopteret dem? — Ellers er det en senere, sentimental vurdering?

Min fars sprog har altid bekymret mig, fordi det var lidt anderledes end min mors og hendes families. Deres sprog var i hvert fald ægte nok, selv om min mors far var nede fra Sachsen og ikke kunne give ordene stød. Min far var fra Koldingegnen, født i et område, der skulle have været med til Preussen i 1864, men som slap med ind i Danmark i bytte for nogle kongelige enklaver, vistnok omkring Møgeltønder. Både over for mig selv og andre har jeg altid været meget forhippet på at understrege, at disse otte sogne, hvoraf min far altså var født i det ene, sandelig var ægte sønderjyske, selv om de aldrig havde været under tysk herredømme. For ellers havde jeg jo måttet erkende, at jeg selv var en skifting. Og hvor hørte jeg så til? Figurerne her i terrazzogulvet har hørt min far sige bosse, med lukket o, hvor bukser faktisk hedder baus. De kan bevidne, at jeg siger baus. Jeg hører til her.

Jeg synes undertiden, at Gud, da han skabte mennesket, i nogen grad overvurderede sine evner.

Oscar Wilde

Folk vil have et evigt liv, men beklager sig samtidig over, at de ikke kan slå søndagen ihjel.

Michael Neiiendam

11/10

LØVERNE

Af viceamtsborgmester Sv. Ingomar Petersen, M. F.

I Sønderjyllands Amtsråd har det været meget diskuteret, om man ikke skulle have et amtsvåben. Der har været forelagt et enkelt udkast visende et par opretstående løver, men det pågældende forslag var ikke særlig heldigt, og det foregående amtsråd henlagde sagen. I det nye amtsråd har økonomiudvalget igen drøftet sagen, og udvalget har ønsket at få nogle nye udkast udarbejdet.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg personlig ikke har været særlig begejstret for tanken om et amtsvåben ud fra tanken om, at den moderne tid er løbet fra sådanne symboler. Men dermed ikke sagt, at »løveproblemet« ikke har min interesse.

I Danmarks rigsvåben findes forskellige figurer, men de mest iøjnefaldende er tre springende løver, omgivet af hjerter. Løven er blevet kaldt dyrenes konge. Som dens mest fremtrædende egenskaber nævnes styrke og mod. Overbevist om sin styrke skrider den med kongelig majestæt frem og tager modigt kampen op, selv med dyr, der overgår den i størrelse. De tre af hjerterne omgivne løver i Danmarks våbenskjold skal for det danske folk være sindbilleder, det vil sige billeder, der skal lede tanken hen på, hvad der skal bo i hver dansk mands og kvindes hjerte: Kraft, mod og kærlighed.

Min bedstefar har fortalt mig, at han som ung mand for mange år siden for første gang stod på Flensborg gamle kirkegård. Med hatten i hånden stod han ærbødigt ved den gravhøj, der hvælver sig over støvet af dem, der gav deres liv for land og folk på Isted Hede. Men på kirkegården var en tom plads. Der, hvor det danske folk 1862 rejste et storslået mindesmærke for sine faldne sønner, var pladsen tom. Her stod engang en mægtig løve, formet af den danske billedhugger Bissen og støbt i malm. Ved afsløringen af mindesmærket udtalte en kendt dansk mand: »Vagtsom og frygtesløs skuer den udover heltens grave, mod syd skal den vende sit blik og mane til trofast, heltmodigt forsvar mod enhver, som vil bryde vor grænsefred.« På mindesmærkets sokkel stod: »Isted 25. juli 1850. Det danske folk rejste dette minde.« Portrætmedaljoner af heltene Krogh, Læssøe, Schleppegrel og Helgesen var anbragt på sidefladerne og følgende vers af Carl Ploug:

*Trofaste kæmper i farens stund
mandigt har værget vor odelsgrund.
Troskab skal vagt ved graven være,
manddom skal skærme arv og ære.*

»Kært barn har mange navne,« siger et gammelt ord. Etært mindesmærke kan også få mange navne. Istedløven, Flensborgløven, Bissens Løve er den blevet kaldt. Jeg vil foretrække at kalde den »Mindets Løve«. Men pladsen er tom, hvor den stod. Mindets Løve faldt engang i fjendehånd. Gravfreden blev krænket. Den kom i fangenskab og senere frigivet, men er endnu ikke tilbage på sin gamle plads.

Dette har givet mig noget at tænke på.

Det er slemt, når Mindets Løve kommer i fjendevold og dens plads bliver tom. Det kan ske med det enkelte menneske. Lykkelig den mand og kvinde, i hvis hjerte Mindets Løve vågner op, når den er kommet i fjendevold. Da kan alt blive godt igen.

Men det kan også ske med et folk, at Mindets Løve kommer i fjendevold. Fjenderne røver den og vil helst dræbe den. Et folk kan glemme sine store minder, glemme fædrenes bedrifter, glemme, at det har været et stærkt og modigt folk. Da bliver der en tom plads hos det folk. Da står det ilde til med folket. Der er i vore dage historikere, som synes at finde deres glæde i at rive Mindets Løve ud af folkets bryst. Alt skal gøres så småt og ringe. En ond gerning øver de.

Fra gammel tid har Sønderjylland (Slesvig) haft sit eget våbenskjold. To løver har sønderjyderne haft fælles med Danmark. Den første af disse løver er Mindets Løve. Med befolkningen i »det gamle land« har de haft fælles minder, minder om sejr og nederlag, minder om mænd, der i krig og fred tjente os alle. Gode, danske minder har vi haft fælles.

Mindets Løve på den indviede kirkegrund kunne røves af fjendehånd og pladsen blive tom. Men den levende, vagtsomme, årvågne løve i menneskehjerner kunne fjenderne ikke røve. I to menneskealdre prøvede de derpå. Aldrig lykkedes det.

Sønderjyderne glemte ikke det, som de delte med »det gamle land« og sammen med det havde arvet fra fædrene. Ikke i kraft af ret, men ved udvortes magt, blev grænsen sat. Ved udvortes tvang søgte man at rive Mindets Løve ud af folkets bryst, men det mislykkedes. Der blev spærret med farver og pæle, men hjertebåndene brast ikke. De holdt ud i kampen. Der var ingen, som blev træt.

*Thi som årene randt,
sås det: båndene bandt,
kræfter fødtes for kræfterne, som svandt.*

Hverken ydre vold eller lokkende løfter kunne få Mindets Løve bort fra dens plads i vore hjerter. På vagt, årvågen og vagtsom, var Mindets Løve over for fjenden. I hjemmene værnede man det danske sprog. Med løvemod og løvekraft måtte der kæmpes

mod en mægtig modstander. I tro og håb blev der stridt, thi Mindets Løve var levende i hver enkelt mands og kvindes hjerte. Kærligheden til moderlandet gav sig udtryk:

Vi er danske og vil vedblive at være danske.

Måtte dette styrke og holde modet oppe hos dem, der ikke kom hjem. Men måtte fremfor alt vi, som er genforenede og nu frit og uhindret kan dele fortidens minder, frede om disse, at Mindets Løve kan være vor fælles ejendom.

Men når jeg betragter Danmarks og Slesvigs våbenskjold, står billedet af en anden løve for mig. I parken ved det skønne Luzern i Schweiz stod jeg på en ferierejse. I klippevæggen var udhugget en vældig løve. Også en dansk kunstner, vor berømte Thorvaldsen, havde formet denne løve. Et helt folk, schweizerne, har sat den som et minde om dets sønner, der fjernt fra fædrelandet ofrede livet, tro indtil døden. Mange navne har også dette mindesmærke fået. Den er blevet kaldt Luzernløven, Schweizerløven, Thorvaldsens Løve. Jeg giver den navnet »Troskabsløven«.

En fransk konge, Ludvig den 16., der ikke turde stole på sit eget lands sønner, hvervede schweizerne, kendte som de var for deres pligtopfyldelse og troskab, til at være hans livgarde. Da det undertrykte og udpinte franske folk rejste sig og sprængte lænkerne ved den store revolution, stormede folket i Paris kongens slot. De tapre schweizere foretrak at ofre deres liv fremfor at svigte den ed, de havde tilsvoret kongen. Til sidste mand lod de sig hugge ned af den fremstormende mængde.

Stort er det at kæmpe og ofre sit liv for sit eget land og sin egen konge, men større er det, når man af troskab, fordi man føler det som sin pligt, ofrer sig for en fremmed sag og en fremmed hersker.

Tro indtil døden var disse tapre mænd!

Det er en døende løve, den store kunstner har fremstillet i

klippevæggen. Gennemboret af et spyd, såret til døden, synker den sammen. Med sin sidste kraft har den knækket spydstagen. Med sin ene vældige pote holder den endnu i dødsøjeblikket krampagtig fast på skjoldet, der bærer kongens våbenmærke, liljerne. Den vil ikke slippe, hvad den føler som sin pligt at værne. Ikke underligt, at schweizerfolket har sat som indskrift: »Til minde om schweizernes tapperhed og troskab.«

»Troskabens Løve« skal være den anden løve, som dem i »det gamle land« skal have fælles med vore genforenede landsmænd. Med troskab holdt de ud dernede, som var skilte fra det øvrige land i mange år, da retten sad i spydstagen. Med troskab gemte de det gamle, skønne korsflag på kistebunden. Vaje frit i deres smukke land måtte det ikke.

Med troskab værnede de om modersmålet, at det kunne overleveres til de kommende slægter. Med troskab værnede de om den jord, der var overgivet dem fra fædrene, at den ikke skulle komme i fremmed eje. Med troskab søgte folkets kårne mænd at værne deres landsmænds ret i det fremmede folks lovgivne forsamling. Aldrig gik de på akkord med uretten. De gamle blev tro indtil døden, og nye mænd gik i de gamles fodspor.

Den tid kom, da de unge mænd, ja ældre med, måtte kæmpe for et dem fremmed land og en dem fremmed hersker. Ikke frivilligt, men nødtvungent gjorde de det. En tvungen ed måtte de aflægge. Men skulle de blive på fædrenes jord og kunne overlevere denne til den kommende slægt, måtte de gøre det. Skulle håbet om at forenes igen med alt det, som hjerterne hang ved, ikke dø, måtte de øve denne tunge pligt. I tusindvis viste de deres pligttrøskab og segnede i døden på verdenskrigenes frygtelige slagmarker. Troskabspligten overfor deres fædrenejord gav dem kraft til at udholde den påtvungne pligt overfor øvrigheden.

Det er slemt, når Troskabsløven dør i et folks hjerte eller i det enkelte menneske. Stort er det, hvor troskab holder ud i kampen for det betroede. Måtte Troskabens Løve springe le-

vende med mod og styrke i alle danske mænds og kvinders hjerter! Måtte den vise sig levende i dette, at der kæmpes for sandhed og ret i vort offentlige liv. Måtte det vise sig ved, at der værnes om de goder, der er givet os i arv fra fædrene, i statens styrelse, i skole og i samfundet.

Udfra den i klippevæggen udhuggede løve springer — underligt at se — et lille kildevæld. Det udspringer netop, hvor spydodden har boret sig ind og bibragt det dødelige sår. I en kumme ved klippens fod samles vandet. Forfriskende og læskende er det at drikke deraf. Måtte der fra dem, som tro indtil døden kæmpede, udgå et sprudlende kildevæld til den slægt, som høstede frugten af deres troskab, da har deres kamp ikke været forgæves. Måtte digterens ord sandes:

*Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø, om så det gælder!
Da er livet ej så svært,
døden ikke heller.*

Ja, måtte Troskabens Løve leve og forblive tro i det danske folks hjerte.

Skal Sønderjyllands amtsråd have et amtsvåben, så må der i dette våbenskjold kun være to løver, Mindets Løve og Troskabens Løve, ligesom der i Slesvigs kun var to løver. Mindets Løve og Troskabens Løve lever i det danske folks hjerter, og derfor er der i det danske rigsvåben tre løver: Mindets Løve, Troskabens Løve og Kærlighedens Løve. —

Ud fra disse betragtninger er jeg lige ved at tro, at jeg også kan overbevises om, at vi nok alligevel bør have et amtsvåben i Sønderjylland.

Vojens, juli 1974.

Esben Madsens forretning

Af Martin N. Hansen

Forteel mæ itt, te Esben Madsen
skull dryv forretning kun for sjov.
Nej, han er mester for å pass en
og skaff di var', folk hæ behov.
Han snakked jysk engang — et jysk, som
ho kraft og klang, og vi forstov —
og slov sig venle nenn emelld voss
teet ved e græns et stykk fro Bov.

Og han var ingen landsforræder —
en månd med klog og klar fornuft,
der vandt sig ros og varig hæder
ved å spræng skinne i e luft,
for da e tyskere besatt voss
og tov vort flæsk og åd vort fedt,
han voved frit sin pels og prøvved
å gør dem helved rigte hedt.

Men ok — e ti'e skyvter haste —
vi må og skal engang tilfram!
Og han fæk hastet sæt et plaste
hen øver mången røvt og skramm'.
Og kam der folk fro Gram og Vojens
og kigged ind, skull di forbi,
så stov han bagg e disk og bukked
og spur så flot: »Was wünschen Sie?«

»Snak bare dansk dit tumbe asen!
Vi kender dig skam nok fro för!« —
Og hér var ingen pjank og fjasen,
nej, di søggt hastet til e dör:
»Farvel med dig! Hven vi skal håndel,
vi finder nok en åjn butik,
hvor folk kån snakk det sprog, vi pleje!« —
Det var en gånske ny musik.

Men, men — forretning er forretning!
og fremgang er kun gods og guld.
Det er vel nok en misbrugt sætning,
som hver og jen hæ lær til fuld'.
For dér, hvor ålt, der itt kån vejes
med stærk valuta, strass må væk,
kån det nok hæend sig, det vil sæjes:
di køvt e kat — men i e sæk.

Og Esben han solld smör og sukke
og tov sig miestens åv e kvind',
hjelst: »Guten Tag!« og smiild og bukked
og bytted pæng og pakked ind.
Folk kam fro syd i vældig skare,
og hans butiksdör gik og gik,
så det kam hvert minut forpustet:
»Ein Augenblick, ein Augenblick!«

Men kam der herre ind og blinked
og ga fordægt dæt ønsk til kind' —
»Jawohl, jawohl!« og Esben vinked
den ung' og smilend Kjesten ind.
Di fuld hind skridt for skridt og smisked
og ga hinds bagdell et par klem,
da hun mått bukk sig nenn og fisked
en høj stak dejle porno frem.

Hvert blaj bløv vænd med anspændt mine
som en sovjetisk frejstraktat,
så Kjesten sukked: Død og pine!
til hun med jit bløv desperat
og satt sin hænder o et hæfte —
»Dat is zu frækt!« — et kvægavlsblaj
gik ubesett for tyve D-mark,
og Kjesten klukked og var glaj.

For kri og hændel er i grunden,
så lavnt, som folk kån komm tilbag',
i jit og ålt hielt fast forbunden
med rovlyst, hævn og snildt bedrag.
Og I må itt forvint åv Kjesten,
der var så ung og glaj og smuk,
te hun skull føl' den mindste anger
ved å kunn snyd' en gammel buk.

Nej, det var møje vær'r' med Esben. —
Hans snakken om, hvad han kunn seel
var miest som en evindle hæspen
om skidt så vel som om kanel.
Men det ga pæng! Og pæng gi agtels,
og det i mier end jen forståend,
så han fornam, hans moms og skat var
hielt godt med til å løvt e låend.

Men ålt, der skjepper godt i kassen,
kån javnt go op og brat go nenn,
så det kån hænd sig, Esben Madsen
en skønne dav kån jysk egenn,
og så vil æ minseel og sandten
go stolt og strunk hans dör forbi.
Nå — jen spill ingen roll — e spøssmåll
er, kære godtfolk, hvad görr I?

Krigsfangelejren ved Løgumkloster

Af *P. P. Thomsen*

I begyndelsen af marts 1915 ankom der ca. 2000 krigsfanger af forskellig nationalitet, russere, belgiere, franskmænd og englændere (de sidste blev dog tidligt overført til en lejr ved Østerterp ved Bedsted Lø) til den nyopførte fangelejr ved Løgumkloster, der bestod af træbarakker af forskellig størrelse. Der opstod kort efter en frygtelig epidemi, den frygtede plettyfus, der i så mange lande fulgte i verdenskrigens spor. Epidemien fik straks de forfærdeligste følger for lejrens fanger, og døden gjorde en rig høst blandt de ulykkelige mennesker, der var svækket af savn og lidelser.

For at beskytte byen mod den hængende sot blev der i en lille skov, der lå umiddelbart vest for lejren, indrettet en særlig kirkegård, der i løbet af 4-5 måneder måtte give plads til 71 af sygdommens ofre, nemlig 56 russere, 10 franskmænd og 5 belgiere. De første ofre var 4 russere, hvoraf den første allerede døde den 10. marts 1915. Det femte offer var franskmænd Gustave Foucault fra det 104. franske infanteriregiment. Han døde den 27. april 1915, og han blev som den første døde franskmænd vist særlig honnør, idet selve begravelsen foregik under tysk æresbevisning.

Og nu kommer historien om denne franskmænd:

I marts 1974 skrev borgmesteren i den sydøstfranske by

l'Aigle (Orne) til borgmesteren i Løgumkloster og bad om evt. oplysninger om denne franske soldat, idet hans datter boede i denne by. Datteren ville gerne vide, om faderen var bragt tilbage til Frankrig, eller om de franske soldater stadig lå begravet i den lille skov tæt ved Løgumkloster.

Som gammel kommunalmand fik jeg overdraget at ordne denne sag, og jeg skrev så til den franske borgmester, at Gustave Foucault lå ved indgangen til krigsfangekirkegården, og at denne mindelund stadig blev holdt i orden af Løgumkloster by, og at man gerne ville sende et fotografi af gravstedet. — Brevet blev herefter overrakt til Foucaults datter af den franske borgmester.

I juni 1974 kom der et brev til mig fra datteren, fru Marthe Trassard, f. Foucault, at hendes mor døde den 20. december 1973, og at hun blandt moderens papirer havde fundet hendes dyrebareste klenodie: brevene fra faderen, hvor adressen var opført som liggende tæt ved den danske grænse, og hun vidste således ikke, at Løgumkloster nu hørte til Danmark. Hun var syv år, dengang faderen forlod hjemmet, og mor og datter så ham aldrig mere. Hendes far var bonde, og han var glad for sin gård, skrev hun, og hun havde aldrig kunnet glemme ham. — Næste år vil hun prøve at komme til Løgumkloster med sin ældste datter og dennes mand, og de var uhyre taknemlige for oplysningen om, hvor hendes far hvilede.

Billedet fra begravelsen sidst i april 1915, hvor man på gravkorset ser dele af både Foucaults fornavn og efternavn, fandt jeg tilfældigt blandt mine billeder fra 1. verdenskrig. Dette billede og et fotografi af selve gravstedet er sendt til fru Marthe Trassard. Det er — måske tilfældigt — taget af afdøde fotograf Th. Møller. Hans enke overdrog i sin tid ca. 100 negativer på glasplader til provst Schülein, og de er forlængst ved min mellemkomst skænket til Historisk Samfund ved Landsarkivet i Åbenrå, og de rummer mange ting fra Løgumkloster og omegn.

Lejrens vagtmandskab bestod af ældre tyske soldater, der

Franskmanden Gustave Foucaults grav, april 1915.

blev indkvarteret hos byens befolkning, danske som tysksindede. De var omkring 40-45 år og var i øvrigt lette at omgås. I mit hjem i Storegade, der brændte den 6. november 1918, fik vi anvist to, en købmand Schwone fra Bremen og en maler Wattenberg fra Hamborg, og de befandt sig godt i det danske kvarter, selv om vi ikke havde megen plads, og de måtte ligge i en dobbeltseng.

Under den sidste del af krigen husede lejren en hel del tyske straffefanger (Sträflinge, der nægtede at lyde ved fronten), og af dem døde der 39, der blev begravet på selve kirkegården. Der var to rækker i den nordlige del, men disse grave blev i 1945 — efter 27 års forløb — sløjftet efter ordre af en tysk Feldwebel, selv om man ellers fra menighedsrådets side med provst Schülein i spidsen, ønskede at bevare gravene for en ny periode. — Endelig blev lejren efter krigen benyttet som husvildeboliger, og hele lejren brændte i 1920.

Mange af russerne blev efter lejropholdet udstationeret hos byens og omegnens landmænd, hvor de som »fagfolk« gjorde god fyldest. — I efteråret 1919 forsvandt de fleste fanger, idet de gik illegalt over grænsen til Danmark, hvor de blev samlet i en stor lejr i Hald ved Viborg, og herfra hørte vi også fra vores Pawel, der skrev, at han endnu var i Danmark og ikke vidste, hvornår turen gik hjemad til Rusland.

Ved indvielsen af monumentet på krigsfangekirkegården den 15. juni 1923 sagde den franske minister Vicomte de Fontenay bl.a.:

»Jeg står nu her i den franske regerings, det franske folks, ja hele Frankrigs navn for at udtrykke den inderligste tak til dem, der har taget initiativet til denne smukke højtidelighed, til dem, der har villet forskønne den ved deres tilstedeværelse, til myndighederne, til den slesvigske befolkning, der stadig har vist de grave, der gemmer soldater, som døde fjernt fra fædrelandet, en så værdig og rørende kultus.«

Han fortsatte: »I krigens frygtelige år havde navnet Løgum-

Fra afsløringen af mindesmærket på krigsfangekirkegården ved Løgumkloster, den 15. juni 1923.

kloster en sørgelig klang i franske øren. Det var den lejr, hvor så mange af vore egne måtte lide, men da krigen hørte op, blev Løgumkloster for os symbolet på den ærefrygt og andagt, hvormed et ædelmodigt folk omfatter de, der døde som pligtens ofre, og det ikke alene her, men på alle kirkegårde i Danmark, hvor der hviler franske soldater.

Den måde, hvorpå I, vore kære danske venner, holder vore soldaters grave i ære, er så rørende, at da den franske regering havde besluttet at hjemsende alle de af Frankrigs børn, der lå begravede i udlandet, ja selv i de allierede lande, — bad jeg indtrængende regeringen om at lade Danmark beholde de, der sov deres sidste søvn i dets skød, og min anmodning blev efterkommet.

Det er grunden til, at Danmark beholder det dyrebare klenodie: vore soldatergrave, og disse vil forblive her som et bevis på de ofre, Frankrig ikke betænkte sig på at bringe for at gennemføre den store sag: Retfærdigheden og folkenes frihed.

Det franske folks taknemlighed retter sig i dag særligt til de danske, der — såsnart det gamle land igen blev knyttet til moderlandet — satte sig til opgave at værne om gravene over de soldater, der med deres liv betalte en del af prisen for Slesvigs befrielse.«

Og den franske minister sluttede: »Hvis vi vil se os omkring her i disse egne, vil vi på kirkegårdene, i kirkene, ja endog ved mange indgange til hus eller gård, finde en sten, som bærer århundredgamle indskifter, der står for os som uigendrivelige beviser på de historiske og ældgamle bånd, der knytter disse egne til Danmark, og derfor kan jeg også sige til vore døde: Sov i fred i denne jord, der var Danmarks Elsass, sov i fred midt iblandt denne ædelmodige befolkning, der vil værne om disse grave. Sov i fred i Slesvigs jord, der atter er bleven dansk, takket være de store ofre, der blev bragt. — Franske, belgiske og russiske soldater, der nu for stedse er forenet i døden: Vore hjerter er opfyldt af medfølelse og taknemlighed

over for Eder, når vi tænker på de mange udståede lidelser — og de mange fejrede triumfer. Med smerte og ærefrygt bøjer vi hovedet dybt foran Eders grave, for I hører til dem, der ved Eders offer frelste verdensfriheden: Gav Elsass tilbage til Frankrig og Slesvig tilbage til Danmark. Danske venner, Frankrig betror Eder sine døde.«

*Slumrer sødt i Slesvigs jord,
dyrekøbt den blev ved Eder,
sommeren sit blomsterflor
over Eders grave breder.*

Vi ved jo, at den sang blev skrevet for danske soldater, men det var, som digterens ord forvandlede til en hymne for de franske, belgiske og russiske mænd, der her i den fredelige, danske lund, har fået deres sidste hvilested.

I skovens østlige del ligger der en ensom grav. Han måtte ikke ligge i indviet jord — den russiske jøde: Abram. . . , død den 1. juni 1915. Da faderen, den rige korngrosserer fra Odessa, under et besøg i tyverne så, hvor fredeligt hans søn lå begravet, opgav han omgående at få sønnen bragt hjem til Rusland.

I 1965 blev krigsfangekirkegården med myndighedernes tilladelse udvidet med to grave, to russiske fanger fra 1914-18, som ikke ønskede at komme hjem igen, ugifte som de var. Det var Andrei Floderow, f. 18. november 1885, som fandt et hjem i Bevtoft, og Jürgis Buckowskis, kaldet Georg, f. 17. juli 1884, som fik sit hjem i Løgumkloster. Han ville ikke kaldes russer, da han var født i Litauen, og på hans gravsten står der derfor også rettelig: Litauer. — De ønskede begge at hvile ved siden af deres kammerater.

(82)

Den 25. januar 1659

Af Ib Andersen

Den matte sol stod lavt på den mørke, grågrønne himmel, da en enlig rytter red ud fra Ribe købstad og begav sig mod øst. Året 1659 var da næppe to måneder gammelt. Det udrundne år havde bragt krig og ufred med sig, og dermed også krigens trofaste følgesvende: nød og elendighed. Landet var besat af svenske krigsfolk. Hjemme i Kalvslund havde de haft indkvartering af syv svenske ryttere. De havde hver dag længtes efter at se deres rygge, og da rytterne endelig forlod gården, efterlod de sig opbrækkede låse, tomme kister og skabe. Hele gården var i et rod og ulave. I gamle Hans Ebbesens smedje havde svenskerne taget, hvad der var at finde af jern. Nu fortaltes det, at svenskerne havde måttet trække sig bort, og polakker og brandenburgere var kommet kong Frederik til hjælp; men man vidste knap nok, hvad man skulle tro, når man hørte, hvad der blev fortalt om dem. I juledagene blev således en mand fra Jels på vej til Øster-Lindet hugget ned af en skare polakker, som derefter var redet bort med hest og vogn. Og når dertil kom, at pesten var brudt ud sønden til, var der mange, som med bange anelser så fremtiden i møde.

Ebbe Terkelsen, således hed den enlige rytter, tænkte i øjeblikket hverken på polakker eller pest, mens han red af sted. Tankerne ville ligesom ikke vige fra hans besøg hos broderen i

Ribe. Nis sad godt i det, og det var værd at skønne på i en tid som denne. Han havde aldrig været nem at få noget fra, og hvad han gav slip på, kom trefold igen. Hjemme havde han ikke været fri for at blive kaldt nærig, nu boede han som velbeslået købmand i eget hus. Nis havde været glad for Ebbes besøg, han skulle bruge en medhjælper, havde han sagt. Ebbe skulle tage og flytte ind til ham. Hvad kunne han forvente sig af landbruget? Måske kunne han gifte sig til en gård, eller — nej, så var der sandelig anderledes penge i handel. Landbruget havde aldrig haft nogen tilløkkelse for Nis. Som den førstefødte søn havde det været en selvfølge, at han skulle have faderens gård. Men han ville ikke, og faderen havde ikke prøvet at tvinge ham. Nu blev det broderen Hans, der skulle overtage fødegården.

Vinden var efterhånden stilnet helt af, men skyerne havde tætnet sig og var blevet endnu mørkere. Midtvejs mellem Ribe og Kalvslund faldt de første snefnug og blev snart til et kæmpemæssigt hvidt tæppe. Mens Ebbe som en tilsløret skikkelse red der, så han ret uanselig ud. Fremmede anså ham altid for yngre, end han var. Men han var fyldt tyve sidste mortensdag. En rød, ulden tophue dækkede hans lysebrune hår. Over sig havde han en tyk kappe, der gik lidt ned over støvleskafterne. Sneen lå tæt allevegne. Hvis det satte ind med blæsevej, ville det snart blive svært at komme frem. Men lige nu flød sneen som en sagte, langsom strøm mod jorden. Ebbe lod den gule hest selv om vejen og havde givet sig sine tanker i vold. Derfor bemærkede han ikke til fulde hestens første vrinsk, men ved næste skingre lyd i den hvide stilhed blev han nærværende. Den gule måtte have mærket noget. Ebbe kneb øjnene sammen for om muligt gennem tykningen at blive noget var, men overalt kun en hvid mur af snefnug. Men nu forekom det ham, at han hørte et svagt svarende hestevrinsk, kun et øjeblik, så kvaltes lyden i den faldende sne. De gule vrinskede igen, og efter at have anstrengt øjnene nogen tid så han svage konturer af sorte

skygger, som nærmede sig. Uden tanke for hvad han gjorde, tvang han hesten bort fra vejen og gjorde holdt bag et tæt, lavt krat. At han herfra kunne se vejen, undrede han sig ikke over i farten, men det var tydeligt, at snetætningen udtyndedes, snevejret var i aftagende.

Han sad afventende, og så så han dem. En lang række ryttere. Han hørte hestenes stampen, raslen af metal, bemærkede ånden, der stod ud fra mennesker og dyr som små skyer. Enkelte af rytterne bar blanke hjelme, prydet med sorte fjer. Ebbe fulgte opmærksomt den lange række med øjnene. Hestene stampe langsomt af sted med ludende hoveder. Bagerst skimtede han en stor flok heste, uden ryttere eller sadler. Det gik pludselig op for ham, at rytterne måtte være kommet gennem Kalvslund, for der var ingen sideveje hjemmefra og hertil. Ebbe så for sig de kære ansigter. Hvad kunne der være sket? Han blev afbrudt af en højlydt vrinsken, og endnu et, inden han i et dyk tog den gule om mulen. Han kiggede op og over på den lange rytterskare, der næsten var forbi ham. Han hørte nogle råb. En af rytterne pegede i retning af ham, hvorpå to ryttere skilte sig ud af flokken og red over mod ham. De måtte have set ham. Et øjeblik tvivlrådighed, og den gule blev tvunget om, hvorpå det gik i fuld fart ind over heden. Råb lød bag ved ham, og i et kort kast med hovedet nåede han at se, at de to ryttere tog forfølgelsen op. Kunne han nu bare nå mosen, ville han være reddet. Der kunne han snart skjule sig, mosen kendte han ud og ind. Den gule kom kun langsomt gennem de dybe driver, men det var en kraftig hest, og den masede på. De to ryttere derimod syntes at have større vanskeligheder. De råbte rasede efter ham. Han forstod ikke ordene, men meningen var klar nok.

Nu nåede han til et område, hvor sneen næsten var føjet helt væk. Den gules hove buldrede mod den frosthårde jord. Det forekom ham, at han allerede havde redet de to forfølgere et stykke agterud. Men her på den næsten bare, hårde jord var

hestene mere jævnbyrdige. Han klemte sig ned bag den gules hals. Han måtte passe på. Hvor mosen begyndte, løb der en ret dyb bæk, der. . . Et skud lød bagved, fulgt af en piftende lyd hen over hans hovede. Ebbe huggede hælene i den gules flanker og dukkede sig endnu mere. Derpå fulgte nok et skud. En forbier. Det beroligede Ebbe. De kunne ikke lade pistolerne igen under det hurtige ridt. Netop da gik den gules forben gennem sneen og sank dybt ned. Som et glimt for det gennem hans hjerne: Bækken! — inden han med voldsom kraft slyngedes over hestens hovede og havnede et stykke borte. Den gule forsøgte at komme fri, men inden den havde arbejdet sig helt op, var de to ryttere nået op ved siden af den. Den ene tog hesten ved bidslet og begyndte at ride tilbage med den. Imens så den anden sig om efter den gules rytter og fandt snart en livløs skikkelse i sneen. Foragteligt sparkede han til den liggende, som til et dødt dyr. Den mørke skikkelse rørte sig ikke. Derefter bøjede rytteren sig ned på hug og gennemrodede Ebbes tøj. En klingende lyd fortalte, at han havde nået målet for sin søgen. Han tog en lille pose frem fra halslinningen og lod Ebbes penge forsigtigt glide derned. Efter at have gemt posen igen, trak han sin kniv og begyndte at skære sølvknapperne af Ebbes vest. Efter endt arbejde gik han over mod sin hest, men besindede sig, gik tilbage og fratog Ebbe hans kappe. Sin egen smed rytteren i sneen, hvorpå han slængte nyerhvervelsen om sig. Rytteren steg til hest og forsvandt for at forene sig med de andre, efterladende sig en mørk skikkelse i alt det hvide. Vinden, der så småt var frisket op, legede med den tabte kappe og pustede den længere og længere bort.

✱

Hjemme i Kalvslund sad Ebbes far, Terkel Nissen, ved sit lange, solide egebord. Hænderne lå tungt på bordpladen i det halvmørke rum. Han var en høj, kraftig mand, sidst i 50'erne, med lyst, næsten rødligt hår, som alderen endnu ikke havde grånet.

Terkel var en vellidt mand i landsbyen for sit milde og joviale væsen. Det var kendt, at i hjemmet var det hans kone Maren, som bestemte. Hun var mere viljestærk og nøgtern end manden, ikke let at køre om hjørner med. Men når Maren i dag skulle et ærinde gennem dagligstuen, hvor Terkel sad, gik hun forsigtigt forbi ham.

Terkel så det igen for sig. Det var Laus Skrædder, som var kommet farende ind i landsbyen, som var den hornede personlig i hælene på ham. Det havde Hans fortalt. Da Terkel selv var kommet ud, hidkaldt af sønnens skringrende råb, var de der allerede. De efterhånden berygtede polakker, eller var det brandenborgere? Terkel vidste det ikke. Det kunne også være ligemeget, den ene slags var nok ikke bedre end den anden. De havde hurtigt fundet ud af, hvad de fremmede krigsfolk ville. Det var hestene, det gjaldt. De havde skubbet ham til side, var faret ind i stalden og havde trukket alle hestene ud. Den blisese — den grå med de bløde, vemodige øjne — den hvidsokkede, og den røde — det bæst. Midt i sorgen lo det i ham indvendigt ved tanken om, hvor de havde haft et mas med at få den røde ud. En af polakkerne havde krummet sig efter et velrettet spark. Nu var de væk, hans gode heste, hans venner. Han så for sig med pine de tomme båse ude i stalden, de skulle nu i lang tid minde ham om det bitre tab. Terkel havde hørt, hvorledes det nogle enkelte steder var lykkedes at få hestene ført bort i tide. Ved Tammes Sørensens havde de reddet to af deres bedste heste. Polakkerne måtte have omringet landsbyen, for de kom ind i byen fra alle sider. Selv om Terkels gård lå længst mod vest, havde han og Hans ikke nået at foretage sig noget, før det var for sent. Modstand havde været nytteløst. Jens Jepsens Jep havde slået en af de fremmede i jorden, men havde fået et piskeslag lige i ansigtet. Han ville sikkert alle sine dage komme til at gå med en rød stribe fra kinden op til øjenbrynet. Men livet havde han dog fået lov at beholde. Terkel tænkte på Ebbe. Godt, at han havde taget den gule med. Den var deres bedste

hest. Der var intet sørgeligt, uden at der også var noget lyst at finde i sorgen, syntes Terkel. Ebbe skulle først komme tilbage fra Ribe i morgen. Han ville selv gå ham i møde, om nødvendigt gå til Ribe for at være sikker på at få sønnen hjem i god behold. I disse ulykkelige tider kunne ingen vide sig sikker.

Efter aftensmaden sad de hver med lidt håndarbejde. Hans sad med en kniv og snittede på en gave til sin kæreste. Maren arbejdede ved spindehjulet, bette Kjesten ved moderen fik lov at hjælpe til. Terkel snittede på et par træsko. Mod sædvane hørtes kun lyden af arbejde. Ellers kunne det gå helt lystigt til inden sengetid. Men i aften var det, som om de alle havde hver sit at tænke på. Kun Kjesten snakkede lidt nu og da, men da ingen rigtig svarede hende, tav hun også snart. Sneen prikkede mod de små blyndfattede ruder. Det var blæst op. En stiv nordvestenvind løb nu storm mod landsbyens lave huse, der ligesom trykkede sig under presset.

Maren vågnede og rejste sig halvt op i alkoven. Lyden af rolige og regelmæssige åndedrag fyldte rummet omkring hende. En svag støj ude fra yderdøren havde vækket hende. Hun lyttede og hørte kun stormens hyl. Hun lagde sig ned igen ved siden af den tungt sovende Terkel. Hun krummede sig under dynen og følte varme og velvære gennemstrømme kroppen. Hun lukkede øjnene og prøvede at sove. Nu hørte hun det igen! En svag banken på yderdøren gennem stormens hujen. Hun blev lysvågen, puffede til Terkel, så han vågnede og kikkede op på hende med forundrede og missende øjne. »Du må op, der er nogen ved yderdøren. Hør selv engang«. Terkel lyttede og hørte kun vindens susen, men efterhånden som han kunne skelne mellem de forskellige lyde, hørte han også en banken? Hvem kunne det være? Terkel var tvivlrådig. I disse tider kunne man ikke være forsigtig nok. »Du må hellere gå derud«. Maren så uroligt på ham. Terkel stod op og gik ud til yderdøren og råbte:

»Hvem er der?« Intet svar. Men så hørte han en svag lyd gennem stormens tuden. Han skyndte sig at åbne døren. En hvid, skikkelse faldt ind over dørtærsklen og ramte hans fødder.

Maren, for hvem uvisheden varede for længe, var stået op og på vej hen over gulvet, da hun hørte et højt udbrud ude fra Terkel. Hun kom ud i gangen tidsnok til at se Terkel slæbe en snehvid skikkelse ind ad døren. Hun stod et øjeblik som lammet, inden det gik op for hende, hvem det var. »Jamen Ebbe da!«, undslap det hende. Så for hun hen for at hjælpe med at bære den livløse Ebbe ind i dagligstuen. Bag hende stod Hans med åben mund. Da de løftede Ebbe op, stønnede han klagende. Varsomt fik de ham lagt ind i en af alkoverne. Maren trak forsigtigt tøjet af ham. Hver gang hun kom til hans ene ben, klagede han sig stille. Hvor så han dog ud! Ansigt og hænder var næsten helt blå. Tøjet var gennemblødt af sne, bukserne var der flere steder slidt hul i. Terkel havde fået besked på at koge vand. Hun prøvede at gnide ham varme i det kolde legeme. Kjesten stod og så til med bange øjne, uden at moderen bemærkede hende. For en kort stund forlod Maren sønnen for i hast at tilberede en varm drik. Kjesten var gået helt hen til sengen, lod hånden glide kærtegnende gennem broderens hår. Ebbe lå helt stille med lukkede øjne. Næsen stak så mærkeligt frem i det tynde, blåhvide ansigt. Snart var Maren der igen. Med en ske hældte hun den varme drik i Ebbe. Et par mursten havde Hans fået opvarmet, de blev lagt ned i fodenden til Ebbe. Terkel fyrede yderligere op i ovnen. Maren stod tvivlrådig og betragtede sønnen. Noget af det blå var forsvundet i ansigtet, men hun var endnu ikke tilfreds. »Hans«, kaldte hun. »Du må lægge dig ned til Ebbe og varme ham«. Hans lagde sig forsigtigt ind til Ebbe i alkoven. Han kunne tydeligt høre broderens hivende åndedrag.

Efterhånden faldt der ro over stuen. Terkel og Maren tog Kjesten med i seng, men så snart Maren mærkede, at barnet sov, stod hun op igen, tog en stol og satte sig ved alkoven, hvor

hendes to sønner lå. Hun foldede hænderne og bad en stille bøn. Måtte Han være hende nådig og skåne Ebbe. Hvad gjorde det så, at de havde mistet hestene — hun gav gerne kørerne og fårene til, kunne det hjælpe Ebbe.

Når en politiker taler om, at »vi er i samme båd«, så vogt dig! Det betyder, at han vil være kaptajn, og du må ro.

Johannes Hoblenberg

Beskatningens kunst er at plukke gåsen således, at man får den størst mulige mængde fjer med det mindst mulige skrig.

Jean Baptiste Colbert

En smuk tanke skal man realisere med det samme, inden den får tid til at forvandle sig til en bagtanke.

Frithiof Brandt

GAMLE MINE

Af Thilde Hansen

Mine Marie Elise Lytzen blev født i Kongsmark på Rømø den 6. december 1856 som datter af landmand Albert Jørgen Lytzen og hustru Line Christine. Hun døde ligeledes i Kongsmark uden nogensinde at have sat sine ben på fastlandet. En enkelt bådtur til øen Sild markerer hendes eneste fravær fra Rømø.

Hendes forældre drev et mindre landbrug med 3-4 køer, nogle grise, en del får og 10-12 høns. Det er tvivlsomt, om hun nogensinde har gået i skole. Som gammel kunne hun ikke skrive sit eget navn, så hun er sandsynligvis på et meget tidligt tidspunkt kommet ud at tjene. Ca. 15 år gammel kom hun i huset hos min mands tante, Caroline Tagholm, der havde en lille kolonialvarehandel i Kirkeby på Rømø. Her gjorde Mine god gavn. Caroline havde en ko, en gris og nogle få får, som Mine tog sig af sammen med alt andet udendørsarbejde. Hun var dygtig til at håndtere både le og rive, og skulle der hentes varer hjem fra de små skibe, som lagde til ved broen i Kongsmark, blev hun sendt af sted med en stor trillebør (kredtbar). Det var hårdt arbejde at køre med en fuldtlæsset bør fra Kongsmark til Kirkeby på de sandede veje, man havde dengang.

Efter 12 års forløb døde Caroline af tuberkulose, og Mine kom til at tjene hos mine svigerforældre, fhv. kaptajn H. A. D. Hansen og hans hustru Marie, som havde bygget et nyt, stort hus i Kongsmark. Min svigerfar blev kaptajn med 24 år og sejlede i mange år med sejlskib på Kinakysten og Siam. Efter sit

giftermål blev han ude i fire år. Da han kom hjem for en kortere periode, havde han en datter på næsten fire år. Han rejste ud påny, men 35 år gammel kom han igen og blev hjemme for livstid. Han åbnede i sit hjem en lille købmandshandel og drev samtidig et landbrug med to køer, en gris og nogle får. Som i den forrige plads passede Mine dyrene og blev sat til alt det grove arbejde i hjemmet. Hun var også med til at hente varer hjem fra bådene; men vejen var nu knap så lang. Direkte »kvindeligt« indendørsarbejde kunne Mine ikke klare, og hun lærte aldrig at lave mad.

I familien Hansen kom der fem børn, hvoraf min mand var den yngste. Da han var godt fire år gammel, døde hans mor; men Mine blev i huset og tog sig kærligt af børnene, specielt den mindste. Min svigerfar fik en husholderske, som han giftede sig med godt to år efter den første kones død. Giftermålet fandt sted den 4. august 1895. Mine var der stadig og forblev i huset i 18 år for en løn af 90 kr. om året. Hos den nye madmor blev der ikke taget hensyn til Mine, men hun fandt sig stille i alt og klagede aldrig.

Da hun i cirka halvtredsårs-alderen havde sparet lidt penge sammen, hjalp min svigerfar hende til at købe et lille hus i Tvismark. Hun fik det for 300 mark, og hun blev boende i det til sin død i 1940. Huset var ikke videre godt, men for Mine var det et slot. Huset indeholdt en lille forstue, et køkken, to soveværelser og en lille stue med to vinduer mod syd. I den østlige ende af stuen var der to små alkover, som hun dog aldrig anvendte. Inden Mine overtog huset, boede her en familie med 12 børn, og i det lille soveværelse mod syd stod der dengang en ko, og i halvdelen af forstuen ydermere nogle får. Noget wc var der ikke. Da Mine flyttede ind, stod der i stuen en gammel, rusten kakkellovn, som hun beholdt og til sidst bandt sammen med ståltråd. Man kan både glædes og undre sig over, at der aldrig udbrød brand i huset.

Efter købet af huset gik Mine ud og hjalp bønderne med at

Gamle Mine.

hakke roer, luge gulerødder, tage kartofler op og alt muligt andet, der havde med jord at gøre. Om foråret gik hun rundt og klippede får. Da hendes syn svækkedes, gik det hårdt ud over de stakkels får. Fåresaksen var skarp og tog tit et stykke hud med i købet. I løn fik hun 50 penning om dagen, til tider kun kosten. Hun ville ikke give penge ud til et par briller. En dag fandt hun imidlertid et par på vejen, og i den tro, at alle briller var ens, brugte hun dem til sin død. Det er nok tvivlsomt, om de har forbedret hendes synsevne.

Kaffen og den smule mad, hun lavede, kogte hun på et gammelt petroleumsapparat, der osede slemt, eller i kakkelovnen. I et hjørne af køkkenet stod der en gammel vandpost; men vandet var brunt som tynd kaffe og smagte ilde. Man fortalte på

øen, at en kat engang var druknet i brønden; men det er uvist, om dette er sandt. Mine brugte i hvert fald vandet og blev aldrig syg af det.

Hendes nærmeste nabo mod nord var en ældre, ugift pige ved navn Emma. Hun var nærmest en modsætning til Mine, var noget robust i det, og hun tog det ikke så nøje med sandheden. I hendes forstue stod en gammel kiste uden låg og med lidt halm i bunden. Mine var meget bange i tordenvejr, og hver gang, det trak op til uvejr, løb hun over til Emma. Skete det om natten, gik Mine ikke hjem igen, men blev og sov i kisten, der altid blev kaldt »e tornkist«. Denne særhed var ikke den eneste, der kunne få Mine til at forlade sin seng om natten. Det fortælles, at der i Kongsmark boede en gammel enkemand, som af ensomhed og angst ikke var begejstret for at ligge alene om natten. Det vakte en del morskab på øen, at han en overgang betalte Mine 10 penning for hver nat, hun boede hos ham.

»Gammel Mine«, som vi altid kaldte hende, tog det ikke så nøje med renligheden. Sæbe var for hende en næsten ukendt luksus, og både køkkenet og stuen flød med lyng og alle former for ragelse. Men hun var en nobel karakter og et hjertensgodt menneske. Hun og Emma kunne ikke altid forliges. En dag så naboerne Mine løbe efter Emma med et højt løftet kosteskaft i hænderne. Emma havde været nysgerrig og ville se, hvad der gemte sig i Mines kommodeskuffe.

Samme Emma var også et studium værd. Øens læge sendte hende engang på sygehuset i Tønder. Hun blev undersøgt; men lægerne fandt ikke noget særligt, og efter nogle dages forløb beordrede overlægen hende sendt hjem. Emma befandt sig imidlertid godt og ville ikke hjem. Da hun blev indlagt, havde hun haft smerter i ryggen. Nu havde hun pludselig ondt i maven. Hun fik lov til at blive en uges tid og nød den gode pleje, og først og fremmest maden. Hun var en fattig pige og havde ikke råd til ret meget. På sygehuset sagde man, at hun spiste for to.

Når Mine havde fødselsdag, kom nabokonerne med både

kaffe og kager. Et par af dem kom før de andre, gjorde lidt rent, vaskede kopper og dækkede bord. Det blev hvert år en stor dag for gamle Mine. Da hun fyldte 80 år, blev der fejret ekstra for hende. Når vi tilbragte vor sommerferie på øen, besøgte vi hende tit, og da strålede hun af glæde.

Vinteren 1940, som blev Mines sidste, var temmelig hård. Hun havde besvær med den gamle ovn. Den ville ikke rigtig brænde. Noget vand, som hun havde spildt på gulvet i stuen, var frosset til is. Naboerne fandt hende en dag liggende på gulvet i det iskolde hus. De fik hende op i en slæde og kørte hende til en familie, der havde tilbudt at tage sig af hende. En måneds tid senere, den 21. marts 1940, døde hun 83 år gammel. Hele øens befolkning fulgte hende til graven; for hvem kendte ikke gamle Mine. Hun havde jo været i næsten ethvert hjem på øen for at hjælpe til i det grove arbejde. Trods det livslange slid var hendes ryg rank, og hun var slank som en ung pige.

Huset, der nu er næsten 300 år gammelt, havde Mine tilskrevet min mand og mig. Der er nu ofret en del penge og arbejde på det for at udstyre det med moderne bekvemmeligheder, men i det store og hele står det i dag med sit stråtag som dengang, Mine boede i det, — dengang det dannede rammen om et af de sjældne mennesker, der altid var glad og tilfreds med tilværelsen, hvor surt den end kunne forme sig.

Mines Minde-, omtrent som det ser ud i dag

(50)

Fra æ barndav

Af Sigfred Andersen

HANSINES MOLLI

Den vå kun lille, den sortbunjte køte, dæh kom susen ue a æ lej ve Hansine Bække mæ et gevaldigh spetåkel, væ gång dæh kom nave fåbi. Den jet Molli.

Henning haj oplevet den manne gång, vinjne han kom køern mæ sin far enjde moe åh æ hjul endje åh æ vuhn. Han vå rejt få, te den kunj få fat i ham, men han sått jo høtt, så den kunj injt nåh ham, sjell om den sprung op å snappet ætte ham mæ æ tænjne.

— De stoe dreng' hæ nok ærghert den, — mén moe en dav, da de gik fåbi mæ ænahn. Da blev Molli ståhn i æ lejgaff å gjæffet. Henning holdt sin moe godt fast i æ hånjd.

Ætte påsk skuld Henning i skol. — Han haj vætt dæh manne gång. Injt javnt i æ skol, men ve æ kræme, dæh bohj nafe te, så han kæhnj æ vej.

Den føst dav vå moe mæ, men de anjne dav mått han gå sjell. Helt sjell skuld han no kun, te han kom te Fidde. Han hinjt ham a væ dav — få Fidde kæhnj Molli.

Æ dav vå Fidde sygh. Sin moe sø, da han vihl hinjt ham, te han haj fébe, han lø i æ seng. — Kanj do si det i æ skol?

Det kunj Henning savt. — Han gik løs — rask te — få han vå lidt sild. — — Vinje no bar injt Molli vå urnfå. — — Dæh vå jo enle slenjt nave å væh rejt få, få den vå oltins rolle, vinje de gik fåbi. — — — Men Fidde vå injt mæ. — — — Hva vå

det, — vå det den, dæh stav dæh i æ lej. — Nej, det vå en høhn. — Henning vå no snar hen'n ve Hansines. — Æ hjart banket — enle vihl han helst væhnj om, men han skuld jo te skol — å så nytt det injt nave å kom hjem. — Han list vihr, å da han sånave vå hen'n ve æ lejgaff, ræhnj han, olt hva han kunj. Æ ransel hoppet op å née å æ griflæ gøe et gevaldigh spetåkel i æ griffelkasten, å han trampet mæ æ træhsk.

Molli lø å søv åh Hansines trapsten. Da den høe det spetåkel, sust den ue åh æ skasé, men Henning vå åt et godt styk hen'n, så Molli blev bar ståhn å gjæffet. — Henning kunj snar injt mée få luft — sorn haj han ræhnj. Hvo haj han vætt rejt.

Da han kom te æ skol, spue de ætte Fidge. — Han hæ fébe å lighe i æ seng! — kunj han fátæhl dem, men om Molli sø han injt nave. Bar den injt vå dæh, vinje han skuld hjem, tænjt han, da de gik injd i æ klass.

KLØ

De vå sejs — tre dreng' å tre pighe. De kom åh æ hjul — unjnevejs fra æ skol. De køe oltins bagh om æ by, det vå næhrst — å så drohf de ånjt så manne.

Det haj vætt en glanjt dav i æ skol å no vihl de stræv å hjem. Den lille a æ pighe køe føst. Hun køe godt, sjell om hun kun vå åht år. — Dæh vå kun en smal sti ve æ si a æ vuhnspr. — No forsvund hun om æ hjørn ve æ vold.

Den stoe dreng køe sidst. Han haj låhnj en god bogh å vihl hjem å løs. Vinjne han blev sneje fæhr mæ æ skolarbe, kunj han åt løs i'n æ ættemæhr.

Hva vå no det? Han haj snar køe injd i æ baghehjul åh ham fåan. — Hvofå no åh jet gång så sinjne?

— Hva æ dæh løs? —

— Dæh stæh nave, dæh hen'n! —

Ja, dæh vå nave. En hel flok stoe dreng' i brun uniform mæ haghkors åh æ arm. — Hva no? Hva vihl de?

— Det kanj væh, te de vil gi voss nave klø! —

— De vil nok betal, te de injt måt tej vå læres Dannebrog fra æ Auto! — sø den mindst a æ dreng'.

— Æ vil tebagh te æ skol, — sø jen a æ pighe.

— Vinjne vi løffe, så troe de, vi æ rejt. —

— Det æ æ å! — sø den lille.

Da de haj snakket lidt hen å tebagh, blev de jens om å køe sinjne vihr ætte hjemmen. De to stoe dreng' føst.

Da de kom ue åh æ skasé køe de i en klump, tæt ve ænahn, trækken sejt å rolle i æ pendåle. Helt sinjne kom de næhr te æ flok, dæh stav ve æ gravkanjt. No vå de så næh, te de injt mée kunj væhjn om. No måt de tej, hva dæh kom.

Olle sejs pa yhn kégh ætte de brun, å æ ben gik a sæ sjell mæ æ pendåle, sinjne runjt. Paråt te — hva? — Men æ flok blev ståhn — røe sæ injt, sø injt nave. — Å så vå de fåbi dem.

Dæh haj vætt stil'l — stil'l a spænding.

Den lille pigh begynjt å græh, no da det hele vå fåbi. — De kégh sæ tebagh. De anjne stav å snakket, no midt åh æ skasé.

— Dengång gik det godt! —

— Hva vihl de enle? —

— Gøe voss rejt. —

— Æ troe, de vihl gi voss klø. —

— Det kunj de å savt haj gøe. —

— Men de gøe't injt. —

— Det komme nok a, at vi pighe vå mæ! —

— Nå, det minn do? —

— Sorn blev æ snak ve, te de føst vå hjem'm, å da haj de snar glemt, hvo rejt de haj vætt.

DEN BLÅ KONVOLUT

Do blyve nøj te å køe øve te Heige åh æ pold få mæ, vinjne do hæ fåt din unjnen. Æ hæ lovet, te han skuld ha sin pæng æ dav. Do ska bar gi ham den hæh blå konvolut å hils fra mæ. Men pas no godt åh'n, få dæh æ hunjne mark i. —

Dres Pete fik den beskén a sin far, da han kom hjem fra æ skol. — Da han haj ædt, tav han sin jak åh, putt den blå konvolut i æ jakfik å sust astej åh æ hjul. Det vå javnt nave få ham, sorn å sus om æ hjørne.

Han blev no å nøj te å stræv, få Mathis haj sø, te han kom æ ættemæhr. Han vihl tusk kaninkne, å Dres Pete vihl gern ha jen a sin de blågrå. — Bar de no kunj blyv jens, få Mathis vidst nok, hva han vihl.

No vå han snar dæh. Han kunj se Heiges hus øve åh æ pold. — Urn te han enle sjell vidst ah't, føl han ætte mæ æ hånjd née i æ jakfik. — Nej, den vå dæh injt! — Han måt jo ha taft den, men hvo?

Sneje væhnj han å køe, olt hva han kunj, tebagh. — — Hunjne mark! — — han vå blevn helt varm ve't — Vinjne han no injt funj den ægen. — Hvo skuld han få så manne pæng fra? — — Æ ben de trampet å æ yhn kegh. — Vunjst skuld han få det sø te sin far? —

— Dres Pete! — bi lidt, æ vil mæ! —

— Hæ injne tid! —

Det vå Jørn, dæh skuld æ sahm vej, men Dres Pete sust bar vihr. — Kunj han da bar finjd dem, men nej, de vå nok væk.

Hva vå det, dæh midt ue i æ vuhnspar? — En blå konvolut! — Dres Pete sprung a. — Jo, det vå den. — Han stav et yblik å pust. — Hvo haj han vætt rejst, men no kom helt sinjne æ glæh.

— Hva, komme do no tebagh? — Det vå Jørn dæh kom.

— Æ haj taft den hæh, — sø han å vihst ham æ konvolut. No holdt han den fast i æ hånjd, å sorn køe han mæ'n, te han haj fåt den ahlævert ve Heige.

— — —

— Æ Mathis kommen? — spue han sin moe, da han vå hjem'm ægen.

— Han æ gavn ægen. Han kunj injt bi åh dæ. Do kunj kom øve te ham, vinjne do vihl tusk, sø han. —

Dres Peter haj injt righte lust, sjell om han énle gern vihl haj haj en blågrå kanink. — Hvo vå det da godt, te han haj funjnen den blå konvolut ægen — det vå snar injt te å fåstå.

HANSINES MOLLI

rejt - bange
hött - højt
tænjne - tænder
mén - mente
ænahn - hinanden
lejjaff - ledet (indkørslen)
gjæffet - gæde
savt - sagtens
rolle - rolig
griffelkasten - penalthus

KLØ

hjul - cykle
næhrst - nærmest
drohf - traf
ånjt - heller ikke
glanjt - rar, behagelig
stræv - skynde sig
åht - otte

vuhnspar - vognspor
sneje - hurtig
ættemæhr - eftermiddag
sinjne - langsomt
vinjne - når
tej - tage
pa yhn - par øjne
føst - første

DEN BLÅ KONVULUT

unjnen - middagsmad
jakfik - jakkelomme
funj - fandt
vunjte - hvorledes
sø - sagt
bi - vent
yeblik - øjeblik
ahlævert - afleveret
gavn ægen - gået igen
énle - i grunden

De gamle sagde

Ryk træet op med rod, hvis det ikke må gro igen.

Vil du have pigen, må du tage moderen med.

Ofte kommer en sort unge af et hvidt æg.

Det er ingen sag at holde den dør lukket, som ingen banker på.

Den, der snakker andre efter munde, får skam på sin egen.

Vi kan ikke gøre for, hvordan vi er skabt, men vi kan
gøre for, hvordan vi skaber.

Ærlighed varer længst, når man tager lidt ad gangen.

Det var ikke at forlange, at et gammelt svin skulle få rene grise.

Det kan ikke hjælpe at slå en mand ihjel i dag
og fortryde det i morgen.

Forvalterens hest og kokkepigens kærest lider ingen nød.

Alt, hvad der fylder, det feder, — undtagen pinde i hø
og vand i kærnemælk.

Folk trykkes altid bedst om deres egne børn og deres egne hunde.

Det er nemt nok at holde hus, når en har noget
at holde hus med.

Det er det nederste i flasken, at folk bliver fulde af.

Det er lynet og ikke skraldet, der slår folk ihjel.

Det er ingen sag at sky den last, man ikke er befængt med.

Det er ikke så let for en enlig karl at stable ærter i mørke.

MINDEORD

Anne Marie
Kloppenborg Skau
Øster Lindet

Den 24. april 1974 døde Anne Marie Skau efter næsten et års strengt sygeleje. Et år, hvor håbet om bedring på den alvorlige sygdom, der havde ramt hende, vekslede med mismod for i januar at blive til vished om, at den før så stærke og altovervindende energi og livsvilje ikke kunne klare denne »pynt«.

Anne Marie Kloppenborg Skrumsager blev født den 29. juli 1904 på Bejstrupgård i Københoved som eneste datter af Kristine og H. D. Kloppenborg Skrumsager. Hendes mor var fra Fårdrup på Sjælland og hendes far, den senere landstingsmand, var næstældste søn af J. N. H. Skrumsager og Ane Marie Skrumsager, født Kloppenborg. Til disse to og deres giftermål knytter sig megen dramatik. Faderens uvilje mod dette parti var så stor, at han gjorde sin eneste datter arveløs, så parret aldrig blev ejer af Bejstrupgård, men bestyrede gården, indtil deres søn H. D. Kloppenborg kunne overtage den.

Dette lille rids af slægtens historie hører ligesom med til at danne baggrund for Ane Marie Skaus levnedsløb. Hun voksede op sammen

med brødrene Sigurd, Niels Ebbesen, Erik og den yngre bror, Gunnar, som blev den, der overtog gården efter faderens død. Barndomstiden og hendes tidlige ungdom prægedes af fremmedherredømmet og af krigen 1914-18. Anne Marie levede intenst med i de nationale og politiske begivenheder, som hun havde alle muligheder for at følge på nærmeste hold, da hendes far var landdagsmand i Berlin. Hendes to ældste brødre gjorde fælles sag med mange, mange andre unge mænd fra denne landsdel, som måtte med i krigen for en sag, som ikke var deres.

Denne opvækst bevirkede, at Anne Marie hele livet følte sig ansvarlig og forpligtet til at tage stilling og være engageret i problemerne såvel nord som syd for den grænse, der blev resultatet af afstemningen i 1920. — Da Nordslesvig nu var blevet dansk, var der meget, der skulle indhentes ikke mindst for de børn, hvis skoletid faldt sammen med de mange krigsår. Anne Marie rejste til Th. Langs skole i Silkeborg, hvorfra hun tog realeksamen. Fik plads i huset hos landstingsmand Sonne Andersen, Snedkergård på Sjælland. Hun tog på Ollerup Gymnastikhøjskole hos den navnkundige Niels Bukh og en vinter på Askov Højskole i Ingeborg og Jakob Appels forstandertid.

Oplevelsesappetitten var dog ikke hermed tilfredsstillet. Det blev til et 9-måneders ophold i Italien hos hendes slægtning, Marie Dinesen, som i mange år drev et hotel i Rom. — Mange gange senere har hun sammen med sin mand besøgt »Værtinden i Rom« — endog så sent som i foråret 1973. Det var et særkende for Anne Marie Skau, at hun trods alle sine gøremål aldrig glemte de mennesker, hun havde lært at sætte pris på. Også efter et to-årigt ophold i England som »ung pige i huset« bevarede hun brevvekslingen med sine venner dér til deres dages ende.

Efter hjemkomsten fra England blev hendes far syg og måtte gennemgå en operation, men den før så stovte mand genvandt ikke sit helbred og døde den 3. oktober 1930, kun 62 år gammel. Det var et hårdt slag for familien og ikke mindst for Anne Marie, som nu følte, at hendes plads var ved moderens og broderen Gunnars side i kampen for at bevare slægtgården gennem de økonomisk hårde tider i 1930'erne. Hun fulgte ordene: »Hvad du evner kast af i de nærmeste krav.« — Det gjorde hun, da det gjaldt fødehjemmet, og det har hun fulgt siden da.

Den 26. juni 1935 giftede hun sig med Jens Skau, som dengang var forpagter og senere ejer af Nygård i Øster Lindet sogn. Gården

blev rammen om en usædvanlig og såre festlig tilværelse, hvor livet i Øster Lindet sogn, Rødding Frimenighed og Rødding Højskole var naturlige grundpiller. Her voksede en børneflokk op — tre sønner og en datter.

Mange unge mennesker kom i lære på Nygård gennem de næsten 40 år, Anne Marie og Jens Skau stod for styret. — En tid, som såvist ikke gik sporløst hen over de unge, enten det var karl eller pige. Kolossal var den arbejdsevne Anne Marie var i besiddelse af; det vidnede alt om på Nygård, både i hus og have. En samler var hun, med store evner for det dekorative. Alle de skønne gamle ting, som gør hjemmet så festligt at gæste, bar præg af hendes rappe hænder og praktiske sans.

Uendelig mange har gennem årene gæstet Nygård. Her var altid husrum og i høj grad også hjerterum for slægten, den store vennekreds, ungdommen og foreninger fra nær og fjern. Ved sådanne lejligheder vajede flagene ved indgangsdøren, og skulle der spises, kete det på højenloft med lysene tændt i de store vognhjul, der hang over bordet, mens kakkelovnen varmede lifligt, og man stående sang: »Danmark i tusind år«.

Selv om det skulle fungere derhjemme, blev de mange opgaver udadtil ikke forsømt. Anne Marie Skau var bestyrelsesmedlem i Historisk Samfund for Sønderjylland, og i Sprogforeningen og gennem sit sæde i en fond i København skaffede hun hvert år midler til foreninger og nationale virksomheder på begge sider af grænsen. Mange har nydt godt af hendes kontakter og gode ideer. — Hun tog initiativet til, at et portræt blev malet af fhv. forstander J. Th. Arnfred ved dennes afgang som formand for Sprogforeningen. — Desværre nåede hun ikke selv at se maleriet på sin rette plads i billedgalleriet på Folkehjem i Åbenrå. — Ikke så mærkeligt om denne indsats på så mange områder kunne slide på en ellers stærk konstitution — men vemodigt er det, at disse stærke hænders virke så brat skulle standses.

Anne Marie Skau var en fuldgyldig repræsentant for den landsdel og for den slægt, hvis ve og vel altid lå hende på sinde. Glæden ved tilværelsen og den rodfæstethed, der bandt hende til sin barndomsegn, til Øster Lindet og hjemmet på Nygård med alt, hvad det rummede, gav hende det ståsted, hvorfra hun kunne yde utroligt meget til gavn og glæde for alle, der holdt af Anne Marie Skau, netop som hun var. Et særpræget menneske, hvis livsbekræftende virke vi vil savne.

Anne Marie Refslund Poulsen

F.

Albert Andresen
Flensborg

Den 15. januar 1974 døde i en alder af 62 år Dansk Generalsekretariats ~~husmester og chauffør~~ Albert Andresen. To maveoperationer havde taget hårdt på ham, men han virkede glad og var altid rede til at hjælpe, hvor han kunne. »Abi«, som han kaldtes af sine venner, var kendt over hele Sydslesvig, idet han i embeds medfør færdedes overalt i landsdelen, hvor dansk liv rørte sig.

W.L.

F

Gustav Petersen
Flensborg

En af de stille, men gode danskere i Flensborg, frisør Gustav Petersen, Nørregade, født 18. april 1907, døde i juni 1974 efter lang tids alvorlig sygdom. I tyverne blev han på Ollerup Gymnastikhøjskole uddannet som delingsfører og satte som sådan sit præg på ungdomsarbejdet inden for Dansk Gymnastikforening i Flensborg.

W.L.

F.

Chr. Magnusson
Åbenrå

På fotografiet af dagbladet Hejmdal's personale, taget i anledning af avisens 50 års jubilæum i 1929, ses en ung mand, der netop var konfirmeret og tiltrådt som kontorbud i bladhuset i Rådhusgade, Åbenrå. Det er Chr. Magnusson, der 60 år gammel døde i februar 1974. Trods det svensk-klingende efternavn — hans bedstefar var kommet til Sønderjylland fra Småland — var Magnusson en ægte affenrårer både af sprog og temperament. Når han skal mindes i Sprogforeningens Almanak er det ikke, fordi han udførte en betydelig national eller folkelig gerning, men fordi han i mangfoldige år var en trofast medarbejder ved denne gamle sønderjyske publikation.

Chr. Magnusson kom til Hejmdal i bladets storhedstid under H. P. Hanssens ledelse, og i tidens løb var han det faste punkt i bladhuset, hvad der end skete. Et kvikt hoved og evne til at omgås alle var hans vigtigste ballast. Egentlig syntes han bestemt til noget større her i livet. Det var baggrunden for, at Emil Johnsen (senere: Ruge) og C. J. Bech fandt udvej for, at Magnusson kunne tage på Askov Højskole en vinter. Han prøvede også forskellige andre arbejdspladser, var en tid portør på Åbenrå Sygehus og ekspedient på Ribe Jernstøberi, ligesom han på et tidspunkt virkede som købmand i Nygade i Åbenrå. Men det var på Hejmdal, Magnusson hørte til. Det var hertil, han bestandigt vendte tilbage. Bladet blev i 1956 sammensluttet med Dannevirke, og i 1972 skete en endnu større fusion, idet de gamle sønderjyske aviser gik i samarbejde med Jydske Tidende. Men hvilke ændringer der end skete — Magnusson var det sikre punkt i Rådhusgade.

Under vanskelige forhold tog han sin tørn på avisen og mere til. Under besættelsen var det Magnusson, der kørte den generatordrevne

avisbil til Tønder hver dag, og senere fragtede han Dybbøl-Posten samvittighedsfuldt til Als. Ind imellem tegnede han annoncer til Almanakken, æ Rummelpot og andre af bladhusets publikationer, som han også var med til at ekspedere. Loyalitet og redelighed var hans kendetænder.

Ole Bech

F.

Nicolai Bladt
Augustenborg

Efter kort tids sygdom døde fhv. gårdejer Nicolai Bladt, Augustenborg, den 5. april 1974, 90 år gammel. Han var født i Asserballeskov, og som ganske ung mand deltog han i det nationale arbejde i sognet. Han var medstifter af den lokale ungdomsforening, Fortuna, og havde sæde i bestyrelsen. Denne forening arbejdede ikke kun med idræt, bagved skjulte sig en national forening, der samlede flere hundrede af sognets unge.

Opvokset i et dansk hjem faldt det Bladt svært at aftjene værnepligten som tysk soldat i Berlin. Værre blev det, da han på den første dag, verdenskrigen brød ud, indkaldtes. Hans tre brødre deltog i krigen, og ingen af dem nåede hjem.

Bladt var meget aktiv omkring den 10. februar 1920, og han arbejdede på at få alle stemmer frem på selve afstemningsdagen. Han blev enkemand i 1933. Han drev sin ejendom videre i en del år, og i 1960 tog han ophold på Caroline Amalie Hjemmet i Augustenborg. Trods personlige sorger over tidligt at miste sin hustru og sine brødre, klagede han ikke over sin skæbne. Han var glad for at kunne yde andre en håndsækning, og han har glædet mange med sin viden om hjemstavnens historie.

Hans Lind

F

Bernhard Hansen

Tinum

En kendt dansk skikkelse på vesteregnet, fhv. borgmester Bernhard Hansen, Tinnum, født 23. 4. 1886 i Tinnum, døde i maj 1974 i en alder af 88 år. Efter anden verdenskrig blev han af Sydslesvigsk Vælgerforening valgt ind i Tinnum kommuneråd, hvor han overtog posten som borgmester. Flygtningeforholdene i disse år skabte mange problemer, som han formåede at løse takket være sin medmenneskelige forståelse og retfærdighedssans. Han vil blive husket af de mange, han såvel privat som i embeds medfør kom i berøring med.

W.L.

F.

Theodor Schlør

Mysunde

»Tak for din troskab«. Disse ord lød den 9. januar 1974 ved Mysundeveteranen Theodor Schlørs grav. Han gjorde en stor indsats for danskhedens vækst og trivsel i Mysunde, på Svans og i Sydslesvig,

thi han hørte til Peter Lassens og Daniel Petersens slægtled og støbning. Schlør blev nær de 88 år gammel.

Theodor Schlør blev født i Stubbæk ved Åbenrå den 29. maj 1886, gik i skole her og kom i lære som murer, men måtte opgive dette på grund af et arbejdsuheld. Schlørs forældre flyttede omkring 1906 til en udflyttergård ved godset Ornum i Mysunde. Mens faderen var bestyrer på godsets mejeri, blev den unge Theodor sat i lære som mejerist, og efter denne uddannelse blev han knyttet til det hjemlige landbrug på næsset i Mysunde. Den 1. verdenskrig kom, og T. Schlør var med fra først til sidst. Først ved juletid 1919 vendte han tilbage fra engelsk krigsfangenskab, men han fandt nu familien boende på en gård midt i Mysunde by, — den som stadig er i familiens eje.

Schlør blev gift i 1921, to sønner og en datter blev født i ægteskabet. Allerede i årene efter 1920 blev Schlørs hjem et danskhedens center syd for Slien, hvor de første vandrelærere og mange fra begge sider af grænsen kom til at gå ud og ind. Hjemmet tog altid gæstfrit imod, man drøftede de ikke få af den tids problemer, lagde planer og havde egentlig altid meget at tale med hinanden om og tog sig tid til det! Den lange række gæster fra Danmark og Sydslesvig, der gennem år og dag har opholdt sig i Schlørs hjem, har givet — og været — familiens særlige livsindhold.

I 1937 kunne T. Schlør kalde den gård, han indtil da havde haft i forpagtning, sin egen. Kun to år senere kom den anden verdenskrig, og denne gang indkaldtes Schlørs to sønner. I 1943 mistede Schlør sin hustru, kun 44 år gammel, men han havde den glæde, at begge hans sønner vendte tilbage fra krigen. Til trods for, at Schlør nu var enkemand og over 60 år, gik han i årene efter 2. verdenskrig med ildhu i gang med at opbygge det danske arbejde i Mysunde og omegn. Schlør-hjemmets kontaktkreds blev større og større, strømmen af gæster i dette hjem tog til.

Det danske fik fodfæste i en hel egn, takket være Schlørs indsats. Sønderjysk Forening for Rødovre-Hvidovre, der har fadderskab til Mysunde, værdsatte Schlørs arbejde ved på hans 70 års fødselsdag i 1956 at udnævne ham til æresmedlem. Den danske kreds i Mysunde er lykkelig over at eje en båndoptagelse, hvor Schlør på klingende sønderjysk fortæller om det danske arbejdes opbygning i Sli-egnen.

Alle, der skal føre det danske arbejde videre i Sli-egnen, skylder Theodor Schlør en meget stor tak, fordi han repræsenterede det danske med sin personlighed.

Hans Keil

F.

Carl L. Hansen
Kollund

Den 4. april 1974 døde forhenværende førstelærer Carl L. Hansen, Kollund, i en alder af 85 år. Hansen var født på Rømø den 25. juli 1888 som søn af skibskaptajn H. A. D. Hansen, Kongsmark, der i en årrække havde sejlet på Kinakysten og senere bosatte sig i Kongsmark, hvor han drev en købmandsforretning. Med Carl L. Hansens død er en af de nu få dansksindede lærere gået bort, hvem det var forundt at få et virke i skolens tjeneste, først under de ofte såre vanskelige år under det tyske herredømme, hvor det var forbundet med store farer at være tro mod sin danske indstilling og krævede megen balancekunst at forblive i sin gerning — og siden, efter 1920, hvor han, nu åbenlyst, måtte være med til at løse den så vigtige genforeningsopgave, i sit lange virke i det grænsesogn, hvor han fik sin tilværelse i en menneskealder.

Lærer Hansen havde afsluttet sit ophold på Tønder Seminarium i 1911, var derefter nogle meget lykkelige år enelærer i Astrup ved Skærbæk, var så førstelærer i Ellum ved Løgumkloster og kom efter genforeningen til Kollund skole, hvor han fik sin længste gerning, idet han blev her indtil sin pensionering i 1953. Det betød ikke, at han nu lagde arbejdet på hylden. Han havde altid været virksom også uden for skolegerningen, således var han medarbejder i civilundervisningen i Padborglejren, indtil han var blevet 75, og han tog ivrigt del i forsamlingshusets planlægning af ungdomsarbejde og voksenundervisning.

Lærer Hansen havde en uvurderlig støtte i sin kone, fru Thilde Hansen, som han blev gift med under første verdenskrig, og som er kendt for sine digtsamlinger på det sønderjyske folkemål og for de mange digte, hun i tidens løb under navnet »e skolmesterkuen« har

glædet Jydske Tidendes og Sprogforeningens Almanaks læsere med. Thilde Hansen stammer fra et udpræget dansk hjem i Bovlund, hvor hendes far, Nis Johannsen, havde været lærer, men på grund af sin danske indstilling var blevet tvangsforflyttet sydpå.

Det har altid været berigende at gæste Thilde og Carl Hansen i deres hjem i Kollund, hvor de fik en lang række gode og lykkelige år sammen. Et levende og gæstfrit hjem med to mennesker, der venesæle som få og taknemmelige for at måtte leve i et frit og dansk Sønderjylland, var dybt præget af, at livets egentlige rigdom består i at kunne dele det med andre.

Christian Metz

F.

Niels
Petersen-Høkkelbjerg
Haderslev

Forhenværende redaktør Niels Petersen-Høkkelbjerg, Haderslev, døde den 7. marts 1974 i en alder af 84 år. Han havde været rask og rørig til det sidste. Petersen-Høkkelbjerg var et levende, positivt menneske, der allerede fra sin tidligste ungdom videde evner og kræfter til det nationale arbejde i Sønderjylland. Han blev født den 28. juli 1889 og voksede op i et landbohjem nær den gamle grænse ved Frederikshøj. Han deltog med iver i dansk ungdomsarbejde og var med til at stifte flere danske ungdomsforeninger i fremmedherredømmets tid. Tysk militær- og krigstjeneste afbrød denne indsats, men da han nåede hjem fra fronten, tog han et arbejde op for afstemningen i anden zone. En tid virkede han også som dansk vandre-lærer syd for den nuværende statsgrænse.

Efter genforeningen meldte Petersen-Høkkelbjerg sig i arbejdet for den danske presse. Han tog en meget vanskelig gerning op som redaktør og udgiver af et dansk blad i Tønder. De økonomiske mu-

ligheder var ikke store, men hans idealistiske indstilling over for det, der for ham stod som et nødvendigt dansk genforeningsarbejde, selv om det nu måtte have politisk (konservativt) fortegn, bød ham at fortsætte, uanset han satte egne midler til i dette forsøg på at holde et blad gående i de truede egne. I 1930 blev Petersen-Høkkelbjerg knyttet til Jydske Tidende som lokalredaktør i Haderslev, men også her i den gamle danske by var der nationale opgaver til ham, bl. a. som medarrangør af den årlige afstemningsfest.

De her nævnte egenskaber genfinder man i N. Petersen-Høkkelbjergs forfatterskab. Han har skrevet bogen »13 sønderjyske fortællinger«, hvis dybe tone er kærligheden til hjemstavnen og dens mennesker. Han har endvidere skrevet et udmærket og fyldigt afsnit om Nordslesvig i rejsehåndbogen »Ture i Nord- og Sydslesvig«.

Eskild Bram

F.

Peter Matthiesen

Virum

Den 28. februar 1973 døde ekspeditionssekretær i Invalideretten, Peter H. Matthiesen, Virum, på Gentofte Amtssygehus efter kort tids sygdom. Han blev født i Randerup den 25. marts 1908 som søn af gårdejer Anton Matthiesen, Nygård. Peter Matthiesens drengeår blev præget af udlændighedstiden og første verdenskrig. Hans hjem var kernedansk, og hans far var meget aktiv på det nationale område, og det medførte også hans tidlige død, da han gerne ville hjælpe en ældre bror over grænsen til Danmark for at denne kunne undgå at blive indkaldt til tysk militærtjeneste for derefter at blive sendt til fronten. For dette blev han angivet af de tysksindede i sognet, hvorefter han af myndighederne blev sendt til fængslet i Neumünster, hvor han blev syg og døde kort før krigens afslutning. Efter gen-

foreningen fortsatte Peter Matthiesen sin skolegang — først på Skærbæk Realskole, siden tog han studentereksamen og til sidst embeds-eksamen fra Københavns Universitet. Han blev ansat i Invalideretten, hvor han senere blev udnævnt til ekspeditionssekretær.

På trods af at hans manddomsgerning blev øvet i hovedstaden, bevarede han sit tilhørsforhold til Sønderjylland og sin hjemstav. Med stor interesse fulgte han med i, hvad der skete på den nationale front, både nord og syd for grænsen. Peter Matthiesen var altid villig, når der skulle ofres for danskhedens sag, til nationale foreninger i grænselandet samt til andre kulturelle formål.

Når han kom til Randerup i ferier eller til familiefester, var han altid interesseret i udviklingen herhjemme. Han ville gerne opfriske gamle minder samt ud og se det gamle vestslesvigske, flade landskab, som han kendte det fra sin barndomstid. Han bevarede sit sønderjyske sprog trods de mange år i København. Peter Matthiesen levede ugift. Han blev stedt til hvile i familiegravstedet på Randerup kirkegård den 2. marts 1973.

Med disse linjer mindes vi — ikke blot Peter Matthiesen — men også hans families keredanske sindelag samt dens redelige færd.

Christian Dahlmann

F.

Magda Lekkat

Flensborg

Kort før den veteranfest, Sydslesvigsk Forening den 14. marts 1974 arrangerede i Flensborg for gamle, trofaste medlemmer, mistede SSF i Flensborg et afholdt medlem: Magda Lekkat, Åbenrågade 136, som døde i en alder af 83 år, den 8. marts 1974. Igennem 35 år var hun tillidskvinde i SSF's 1. distrikt, og det er ikke for meget sagt, at hun indtil det sidste dannede en slags midtpunkt i distriktets arbejde,

som nød godt af hendes initiativ og tilskyndelser. Også som medlem af menighedsrådet i Ansgar sogn og af KFUK's bestyrelse gjorde hun en stor indsats. Sydslesvigsk Forening hædrede hendes uselviske og utrættelige virke med foreningens sølvnl.

W.L.

F.

Marie Petersen
Gråsten

Den 22. april 1974 døde en af Gråstens markante personligheder, fru Marie Petersen, Palægade, 85 år gammel. Hun var en central skikkelse på sin gård og i sin by. Alle kendte hende og så op til hende. Hun havde ædelt blod i sine årer fra to sundevedske kærneslægter. Hendes far var den kendte Johan Andresen på slægtsgården i Ullerup, og hendes mor var fra Nørremølle, en søster til H. P. Hanssen. Hun var i besiddelse af en stærk slægtsfølelse og fortalte gerne om sine rige minder fra barndom og ungdom. Det var jo i den tid, da spændingen mellem tysk og dansk ikke kunne undgå at præge tilværelsen, men hun havde en god og glad ungdom.

Hendes søster var blevet gift med gdr. Chr. Petersen, Palæet, og da hun døde kort før første verdenskrig, påtog Marie Petersen sig en husmors pligter på den store gård og en mors pligter for søsterens børn. I 1917 giftede hun sig med svogeren og blev selv mor til fire børn. Hun blev en stærk, anset og elskelig værtinde på Palæet i 35 år til 1949, da staten overtog gården til garderkaserne. Hun indrettede da et hyggeligt og smukt hjem i et hus ved siden af Palæet, hvor hun stadig var den gæstfrie og interesserede værtinde.

Fru Petersen var en begavet og intelligent kvinde, hvis interesser strakte meget vidt. Kom folk fra »det gamle land« til Gråsten for at overtage embede eller administration, var fru Petersen ofte en af

de første til at byde velkommen og hjælpe dem til rette. Gråsten Landbrugsskole, hvis første formand var hendes mand, havde hendes særlige interesse — både i ord og gerning.

Hun var trofast over for de danske foreninger, nationale som folkelige, og hvor hun var til stede, blev hun ganske naturligt midtpunktet. Hvem husker ikke hendes små taler efter kaffen? Under besættelsen, da det var forbudt at holde offentlige fester, indbød hun byens danske borgere til stævne i sine store og smukke stuer, og det blev fester, der sent vil glemmes. Da hendes mand døde i 1933, drev hun selv gården videre ved hjælp af bestyrer, energisk og dygtigt til 1949.

Fru Petersen fik overdraget mange tillidshverv. Hun havde svært ved at slippe fri. Der kan nævnes sogneråd, menighedsråd, skolekommission, Sønderjydsk Hjælpekasse, Danske Samfund, Venstre m. m. Overalt lyttede man til hendes kloge ord. Hendes by mindes hende med tak, og hendes mange venner vil i taknemmelighed tænke på de opbyggelige og interessante samtaler, man havde med hende.

L. Lauridsen

F.

Johan Meyer

Frøslev

En af grænseegnens kendte skikkelser, fhv. smedemester og sognefoged Johan Meyer, Frøslev, døde den 1. august 1974. Han blev født den 21. april 1886 i Frøslev, hvor hans far var smed. Hjemmet var dansk, og det gav husly til et af Sprogforeningens små biblioteker. Efter konfirmationen blev Meyer udlært som smed. Siden fulgte soldatertiden, og efter hjemsendelsen kom han i 1907 til Danmark som elev på Vrigsted Højskole. Der blev også tid til et delings-

førerkursus i Ryslinge, og Meyer blev leder af gymnastikken i Frøslev, hvor han 1910 købte sin fars smedeforretning. I 1914 blev han indkaldt, og han deltog i verdenskrigen, indtil han efter en kvæstelse blev hjemsendt i juli 1918, og han kunne nu begynde forfra med at oparbejde sit værksted.

Johan Meyer tog aktivt del i det danske arbejde både før og efter genforeningen. Allerede i 1910 blev han bestyrelsesmedlem i den gamle, danske »E syngforening« i Frøslev. I årenes løb blev det til mange tillidsposter, fordi han havde en egen evne til at sige de rette ting på rette sted. 1920-36 var han formand for Frøslev Ungdomsforening, i bestyrelsen for Åbenrå Amts Smedemesterforening, G.K.M., Hovslund, formand for Danske Samfund i Bov og for den lokale tekniske skole. En tid var han også medlem af Bov sogneråd og af skolekommissionen, og i mange år var han formand for Padborg Børnehave. Han var kaptajn i Frøslev frivillige Brandværn og indtil sin død tillidsmand for Sprogforeningen. Omkring 1940 blev han sognefoged, og også på denne post fik han i kraft af sin djærve optræden tingene til at glide. Da Frøslevlejren blev oprettet i det sidste år af besættelsen, var der til gavn for fangerne forbindelse mellem sognefogeden og flere af de ansatte i det danske fængselsvæsens forvaltning. Mange år senere var han med til at anbefale oprettelsen af Frøslevlejrens Museum. Efter anden verdenskrig blev det en hjertesag for ham at bevare de gamle Frøslev-gravsteder syd for grænsen ved Hanved kirke, som Frøslev hørte under indtil 1920.

»E smej«, som han blev kaldt i daglig tale, havde en god hukommelse, og han var en levende fortæller, der med lune kunne berette om ældre tider. I 1961 udgav Historisk Samfund for Sønderjylland hans bog »Det gamle Frøslev« med minder fra Danmarks sydligste grænseby. Han var tit i radioen, når der var udsendelser fra grænseegnen, og han medvirkede flere gange i lektor Karl Clausens udsendelser om sønderjysk folkesang. Hans historiske interesser gjorde ham selvskreven som formand for Bov Sogns Museum, som blev indviet i 1959, og han var blandt initiativtagerne til den store sognebog »Bov Sogn«, der udkom i 1970.

Johan Meyer blev ramt af sygdom for et par år siden, men indtil da var han rask og rørig og tog levende del i begivenhederne i den egn, han selv så længe havde været med til at præge. Som anerkendelse af hans dygtige og alsidige virke blev han i 1947 udnævnt til ridder af Dannebrog, og han modtog også Fortjenstmedaljen i Sølv og Dansk Røde Kors' Medalje.

Jørgen Mågård

F

Christian Winther

Rødning

Lørdag den 14. september døde Christian Winther, Rødning, 85 år gammel efter et liv, som havde formet sig som én lang arbejdsdag. Flid og nøjsomhed prægede hans personlighed, — og blufærdighed. Han åbnede sig ikke for alle. Ja, virkede en smule studs på mange. Men for dem, som lærte ham at kende indefra, åbnede sig en hel verden af livskløgt og humor. Mens han fortalte, blev tingene levende, nærværende og meningsfyldte. Han var vestjyde og fornægtede aldrig sin arv og rod, men han blev sønderjyde med alt, hvad det rummer af kærlighed til dansk sprog og kultur. Nordisk fællesskab arbejdede han ihærdigt for, både gennem Foreningen Norden, Grænseforeningen og Flensborg Avis. Christian Winther blev født 6. april 1889 i Opsund, Brejning ved Ringkøbing. Egentlig skulle han være landmand, men havde ikke fysik til det og blev i stedet lærer fra Nr. Nissum Seminarium i 1912.

Efter at have været lærer nogle steder i Midtjylland kom Winther den 1. oktober 1919 til Rødning og skulle her øve hele sin livsgerning i skolens og bibliotekets tjeneste. Under utroligt primitive forhold var han med til at skabe den danske skole, og som den største dag i sit liv nævnte Winther den dag, det første hold med præliminæksamen gik ud fra den danske skole i Rødning. Han glemte aldrig disse elever. På bibliotekssagen blev ofret tusinder af timer, men især for børnebogen og skolebibliotekssagen kom han til at øve en pionergerning. Han blev medlem af Danmarks Biblioteksforenings børnebogsudvalg fra dets start i 1926 og satte i mere end en menneskealder sit præg på de årlige boglister og var en hjælp og inspiration for mange danske børnebogsforfattere. Ud over det ganske land blev han kendt som en ihærdig skribent, kronikker, artikler, anmeldelser

og bøger strømmede fra hans skrivebord til aviser og tidsskrifter. Som en af de første tog han børnelitteraturen alvorligt her i landet, så dens muligheder for at give børn kulturelle oplevelser for livet og førte også med pennen en kamp mod det underlødige. Det bedste var ikke for godt.

Tidsskriftet *Børn og Bøger*, maj 1970, rummer en næsten fuldstændig bibliografi over det, Christian Winther har skrevet. Her vil man også se, hvor flittig en bidragyder han var til *Flensborg Avis*, og hvor meget han skrev om landet syd for Kongeåen. De sidste større artikler fra hans hånd var netop til Sprogforeningens Almanak. I årgang 1972 om sønderjyske børnebøger og børnebogsforfattere og i 1973 en gennemgang af *Dansk Børneblad 1927-1959*, hvor han fremhæver dette blads betydning for styrkelsen af det danske sprog blandt børnene. Hans skæbne blev bundet til denne landsdel, og hans indsats, kulturelt og menneskeligt, vil leve længe.

Jakob Gormsen

F

Maria Kronika Flensborg

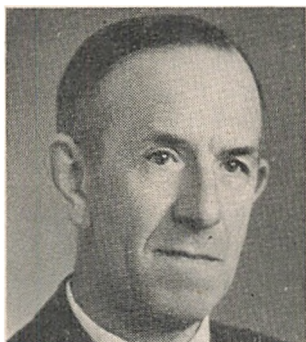

Efter næsten 30 års tapper kamp mod en uhelbredelig sygdom døde frk. Maria Kronika, Mathildegade 10, Flensborg, den 14. august 1974 i en alder af 81 år. Med Maria Kronika, søster til *Flensborg Avis'* fhv. chefredaktør Jacob Kronika, mistede danskheden i grænselandet en af sine bedste repræsentanter.

Maria Kronika fødtes 1893 i Gråsten. Sammen med familien flyttede hun kort før århundredskiftet til Flensborg, og hun var allerede i konfirmationsalderen med i det danske ungdomsarbejde, hvor hun som store forbilleder havde Andreas Grau og Maren Sørensen. Efter afstemningen i 1920 blev hun ansat ved den tyskskrevne, danske

presse i Flensborg, hvorfra hun senere skiftede over til Flensborg Avis. Her blev hun hurtigt den ledende kraft i administrationen, og hun var på ofte afgørende måde med til at bære bladet gennem de vanskelige krigs- og efterkrigsår. Hendes ansvarsbevidsthed og alsidighed gjorde, at hun også blev redaktør Ernst Christiansens dygtige og højt betroede privatsekretær. Sygdommen medførte, at hun i 1948 måtte give op, men hun fulgte alt dansk arbejde, ikke mindst i Flensborg, lige til det sidste med levende interesse og engagement.

W.L.

FF

Rasmus Clausen

Snogbæk

»I hvad du er, vær fuldt og helt og ikke stykkevis og delt«, kunne passende stå som motto for ~~lærer~~Rasmus Clausens liv og virke. Han blev født den 4. december 1892 og døde den 4. juli 1974.

I 1920 kom Clausen til Snogbæk som leder af skolen, og mange tænker med glæde tilbage på de år, de gik i hans skole. Men foruden lærergerningen påtog han sig forskellige andre hverv, — og påtog han sig noget, blev det udført til punkt og prikke. Således var han allerede året efter sin ansættelse medstifter af sognets sygekasse, som han var formand for, indtil den opløstes i 1968, altså i 47 år.

I 1932 var Sundeved Ungdomsforening inde i en vanskelig periode. De ældre medlemmer af foreningen bad da Clausen om at prøve at rette skuden op. Han lovede det, blev valgt til formand, og et bedre valg kunne aldrig være truffet. Med en fast og venlig hånd, beslutsomt, gnistrende af energi og med et smittende humør, var han den drivende kraft, der fik Sundeved Ungdomsforening til at stå blandt de bedste i amtet. Lærer Clausen var foreningens formand i 10 år og i dens bestyrelse til 1948. I 1933 blev han medlem af Sønderborg

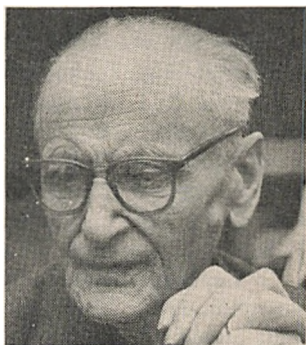
Amts Hovedkreds' bestyrelse, hvor han virkede til 1948. I en år-række var han også lærerkredsens formand, og her — som ved alt andet, han påtog sig ansvaret for — kom der til at stå respekt om hans arbejde. I 1958 modtog han Fortjenstmedaljen for sit store, uegennyttige arbejde.

M. J. Petersen

Wilhelm la Cour

23. december 1883-22. juni 1974

Gennem sine manddoms år stod Vilhelm la Cour i Kraks blå bog anført som redaktør, dr. phil. Der har nok været både stolthed og trods' i denne stillingsbeskrivelse. For af levebrød var Vilhelm la Cour jo skolemand, mens hans liv var videnskab og national livs-udfoldelse, de to heste, han aldrig fik til at gå rigtig i spænd sammen. Videnskaben burde have ført ham til et professorat eller til direktørstolen på Nationalmuseet, men den polemiske udfoldelse, især på det nationale område, førte ham på andre veje. Redaktør var han, redaktør af det sønderjyske månedsskrift Grænsevagten, som han gennem et halvt århundrede udgav og selv skrev størstedelen af, en helt enestående præstation, som vi kan takke for, at vi har udviklingen fra 1918 og gennem de første 50 år efter genforeningen registreret måned for måned. Nok til at være en mands livsværk.

Men Vilhelm la Cour havde ønsket sig en anden titel end redaktør. Bitterheden over, at han var blevet holdt borte fra universiteternes lærestole, fik ham til efter befrielsen, da Danmark også i anden henseende var i skyld til ham, at pege på et professorembede: »Ved mine forhandlinger med ministeriet i 1945-46 havde jeg atter bragt tanken om en universitetsstilling på bane og erklæret mig utilfreds med enhver anden form for oprejsning end den, der ville ligge i et

professorat. Det havde været både forfængeligt og dumt — det sidste, fordi det jo slet ikke lå i ministeriets magt at ansætte universitetsprofessorer. Universitetet var selvstyrende. Og at dets dør var lukket for mig, havde jeg selv foranlediget. Nu måtte jeg tage konsekvensen deraf.«

Vilhelm la Cour var altid rede til at tage konsekvensen. Også det ses i en usædvanlig oplysning i den blå bog: »lektor 1931-49, idømt 80 dages hefte 1941 og 7 måneders fængsel 1942, afskediget 1942, afskedigelsen annulleret 1948«. Da han opgav det professorønske, ministeriet ikke kunne opfylde, fik han sit lektorembede igen og orlov med fuld lektorløst, så længe han måtte ønske det. Og han kunne klare sig uden universitetet: »Jeg var i stedet blevet en fri mand — fri, som da jeg i min grønne ungdom satte studenterhuen på hovedet. Jeg var blevet student på ny — frit stillet i studierne, herre over tid og rum!« At være en fri mand, det var til syvende og sidst Vilhelm la Cours natur og ønsketilværelse.

To interesser bestemte Vilhelm la Cours livsindhold, de dansk-nationale og de historisk-arkæologiske, og de to interesseområder faldt sammen i Sønderjylland. Han har skrevet et værk om Danvirke voldene, hvor det danske rige første gang afgrænses i historien; denne grænse har han fulgt op gennem både landsdelens og landets historie, og han har selv været med til at skrive det sidste kapitel, fremme i første linje, da grænsespørgsmålet blev sat på dagsordenen efter de to verdenskrige, første gang som den drivende kraft i Flensborg-bevægelsen, anden gang i Sydslesvig frit-bevægelsen, flammende af ildhu og alligevel indenfor mådeholdets grænse. Og efter kampen var Vilhelm la Cour parat til at indrømme fejl og undskyldte, hvor han havde forløbet sig, men »ingen hvisker jo under et stormangreb«, som han sagde, da han i 1970 i Skrydstrup fortalte erindringer om afstemningstiden for medlemmerne af Historisk samfund.

Vilhelm la Cour var forsker og forfatter. Doktordisputats skrev han om Sjællands ældste bygder, og han sluttede i sin høje alderdom med et tobindsværk om danske borganlæg til midten af det 13. århundrede, et videnskabeligt pionerarbejde på et felt, ingen før ham havde kulegravet. la Cour var national polemiker, hvilket ses af titler som »Nationens ret« 1918, »I kamplinien« 1923, »Om at sige Ja — og Nej!« 1941, »Ord til os i dag« 1941, »Kender De Graabonden?« 1941, »Godt mod, landsmand!« 1941, »Med lov skal land bygges« 1942, »På vej mod katastrofen« I-III 1945-49, »End en dyst« 1946, »Front mod tilpasningen« 1946, »Den parlamentariske venligst

tilegnet« 1950 og endnu flere. Han har skrevet en danmarkshistorie i fire bind og et erindringsværk på andre fire bind, og han var en hovedkraft bag »Sønderjyllands Historie« i fem bind. Selv den, der har delt alle interesser med Vilhelm la Cour, har haft vanskeligt ved at få læst alt, hvad der kom fra skriveværkstedet på Rolighedsvej i Birkerød.

Det er allerede 15 år siden, Vilhelm la Cour sluttede sit erindringsværk med bindet »Vejs ende«. Her betegnede han sig som et af verdens lykkeligste mennesker, og med henblik på livets begrænsning, der tvinger til at resignere over for opgaver, hvis løsning ville kræve endnu en menneskealder, skrev han: »Hvad betyder dog alt dette, om man kun har fået lov til at sætte noget i gang, som har haft værdi både for en selv og andre ligesindede, noget, som måske har haft en spire i sig, der kan give et følgende slægtled lejlighed til at se blade, blomster — og frugter.«

Bjørn Svensson

Heinrich Hansen
Bjerntlund

Helt uventet for alle i det danske arbejde i Slesvig bys opland kom budskabet om landmand Heinrich Hansens død i en alder af kun 44 år. Sammen med faderen havde han drevet en mindre gård i Bjerntlund.

Heinrich Hansen var født den 1. oktober 1929, og han fik sin skolegang i hjemsoget Nybøl nær Langsøen. Han lærte først skomagerhåndværket, og efter at have taget svendebrev blev han som 18-årig elev på Danebod Højskole på Als. Her lærte han det danske sprog, og her blev han i sit væsen knyttet til det danske, således at han sidenhen ved enhver lejlighed tilkendegav og videregav dette i den hjemlige

kreds, såvel ved opbygningen og arbejdet i Ny Bjernt danske forening som hos tyske naboer og bysbørn, der alle værdsatte Heinrich Hansen, beskeden og hjælpsom som han var.

Landbruget stod hans hjerte nær, og den hjemlige gård blev oparbejdet og lidt efter lidt udvidet. Trods disse stigende arbejdsbyrder var Heinrich Hansens aktive plads i det danske arbejde en selvfølge. Da han kort før jul 1973 blev indlagt på sygehuset, var kun få klar over, hvor alvorligt det stod til med hans helbred. Han døde den 25. december 1973. Det danske arbejde i de mindre kredse nord for Slesvig har med H. Hansen alt for tidlig mistet en medarbejder, der med sin grundfaste indstilling til det danske var et eksempel.

Hans Keil

F.

Johannes Petersen
Büdelsdorf

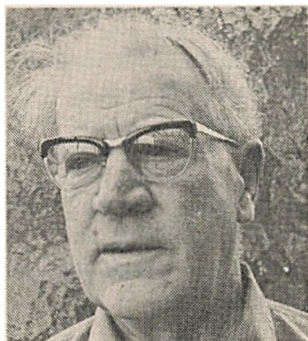
En af de kendte skikkelser inden for danskheden i Rensborg Nørreamt, kulhandler Johannes Petersen, Büdelsdorf, afgik den 29. 10. 1973 ved døden i en alder af 78 år. Igennem mange år var han formand for Sydslesvigsk Forening og Sydslesvigsk Vælgerforening i Rensborg Nørreamt.

Johannes Petersen blev født 5. 1. 1895 på Als. Efter anden verdenskrig følte han det som noget helt naturligt at gå ind i et trofast og højt værdsat arbejde for de danske foreninger og institutioner i Ejderlandet. Ved dette virke skabte han forståelse og respekt for dansk kultur og dansk, folkelig virke i den sydlige del af det gamle Sønderjylland. Som kommunalpolitiker og medlem af byrådet i Büdelsdorf var Johannes Petersen vellidt og respekteret også hos de tyske kommunerepræsentanter, skønt han aldrig fornægtede sit danske sindelag og uforfærdet varetog de dansksindede borgeres interesser.

I godt og vel et kvart århundrede var det den afdøde forundt at virke for danskheden i Ejderlandet. Han vandt sig mange venner såvel syd som nord for grænsen. Da kræfterne begyndte at svigte, og han nedlagde sit hverv som amtsformand, hædrede han med Sydslesvigske Forenings højeste udmærkelse, guldnålen — en fortjent påskønnelse af et uselvisk virke i danskhedens tjeneste, som hans landsmænd vil mindes med taknemlighed.

W.L.

F.

Christian Demuth
Åbenrå

Mette Demuth
Åbenrå

Den 5. april 1974 døde forfatteren Christian Demuth, ti dage efter at hans hustru Mette havde lukket sine øjne. Et fælles liv og virke gennem et halvt århundrede var afsluttet og dermed en næsten lige så lang og fortjenstfuld gerning for danskheden og dansk kultur-tjeneste i grænselandet.

Han fødtes 1892 i Gellerup ved Herning, hun 1890 i Oldrup ved Odder. De mødte hinanden, hun fra Østjylland, han fra Vestjylland, på Silkeborg Seminarium, hvorfra de 1918 tog lærereksamen. Året efter blev de gift og efter en femårig lærergerning i Harlev ved Århus fulgte de, efter tilskyndelse fra Skoleforeningens formand, Hans Jepsen Christensen, opfordringen til at overtage ledelsen af den danske skole i det nationalt blandede Rabsted sogn. Her kom de til gennem 15 år at øve en kulturel indsats, som har sat varige spor.

De begyndte med at læse skuespil af danske forfattere for sogne-

beboerne, en virksomhed, der efterhånden kom til at omfatte hele landsdelen og snart hele landet. Deres oplæsningsaftener vandt over alt stor og fortjent tilslutning, og ikke mindst fru Mette Demuths talentfulde fremstillingskunst blev for mange en stor oplevelse. Til hans fortjeneste må regnes den fremragende redegørelse for skuespil- lenes mening og indhold, han gav som indledning til deres fælles opræden. Selv skrev han, foruden en lang række hørespil til radioen, flere skuespil med grænselandsemner, af hvilke »Høsten« uden tvivl var det meste værdifulde. Det blev opført på teatre i Århus og København, et andet, »Mogens Hejnesen«, på Ålborg Teater.

1941 overtog Chr. Demuth på opfordring stillingen som forstander for Nordborg Slots Efterskole, som han med stor dygtighed ledede gennem 22 år. Siden bosatte ægteparret sig i Åbenrå, hvor han nogle år var indehaver af et biografteater samtidig med, at han sysselsatte sig med litterære emner, medens de begge fortsatte deres oplæsninger i forsamlingshusene. Men et virksomt liv slider på kræfterne, og det prægede dem begge i deres sidste leveår, ikke mindst ham, der rammes af en alvorlig sygdom. De fulgtes i døden, som de havde fulgtes i livet, og med den indsats, de øvede, har de sat sig et æresminde.

Morten Kamphövener

Thomas Petersen
Husum

En af Husums kendte danske skikkelser, Thomas Petersen, døde den 11. juni 1974 på vej hjem fra et møde i Sydslesvigsk Forenings styrelse i Flensborg. Thomas Petersen, født den 8. maj 1905, var af profession repræsentant og købmand. Han havde skrantede de sidste år, men hans livsvilje og humør holdt ham oppe. Hans bratte død kom da også som et chok for hans mange venner.

Afdøde var mangeårig formand for Sydslesvigsk Forenings 1. distrikt i Husum og gjorde her et arbejde, der førte til en stor medlemstilgang. Han evnede især at få unge og yngre landsmænd draget med ind i et aktivt virke for danskheden. Inden for Sydslesvigsk Forenings landsorganisation varetog han i mange år, lige indtil døden indhentede ham, hvervet som revisor.

W.L.

F.

Rigmor Fink

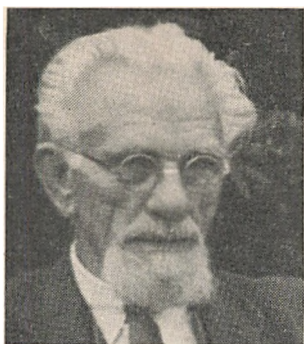
Østerbæk

Rigmor Fink sov stille hen den 9. april 1974. Hendes livsaften blev ikke lang. Hun blev født den 23. december 1907 på en gård i Brændstrup ved Rødding. Søskendeflokken var stor, og det stærkt grundtvigsk prægede hjem var hende altid kært. Rigmor Fink måtte som alle andre først gå i tysk skole, men kom senere i dansk skole, da dette blev muligt. Siden blev hun elev på Skibelund Efterskole, Rødding Højskole, og 1933-34 besøgte hun Askov Højskole. I fire år var hun økonoma på Rødding Højskole, derefter hjalp hun sin broder, Laurits Fink, med at drive en landejendom i Bov sogn.

Rigmor Fink interesserede sig altid meget for det nationale og kulturelle arbejde, og hendes hjælpsomhed kendte ingen grænser. Det var derfor naturligt for hende at være med i D.K.B. fra 1940-45, og hun var i 1945 med til at modtage de hjemvendte danskere fra koncentrationslejrene i Tyskland. I flere år cyklede Rigmor Fink rundt i store dele af Bov sogn med medlemskort til de nationale foreninger; hun kom derved i kontakt med mange mennesker, og man blev altid styrket af en samtale med hende. Vi er mange, der skylder Rigmor Fink tak.

Ernst Rasmussen

F

Kristian Svendsen Rødning

I 1923 fik Rødning Frimenighed sin tredje præst. Igennem hele den tyske periode fra menighedens stiftelse i 1874 og frem til genforeningen havde to mænd båret dagens ofte så tunge byrder som præster. Først højskolemanden og læreren Cornelius Appel frem til 1889. Derefter den tidligere degn i Gram, Nis Lycke, der ved genforeningen var blevet en gammel mand. Menigheden måtte se sig om efter en ny.

Det blev lærer Kristian Svendsen fra Ullits i Himmerland, man valgte, den tredje præst med læreruddannelse. Men Kristian Svendsen var vel kendt med livet i de frie grundtvigske kredse. Han blev født den 29. maj 1886 i Sønderup sogn, Ålborg amt, og i Himmerland var han vokset op i en menighed, der satte dåb og nadver i centrum for menighedens liv og gudstjeneste, og som også kendte til vanskelighederne ved at stå uden for det officielle. Tilskyndelsen til præstegeringen skyldtes ikke mindst forbindelse med Niels Dael på Liselund.

Svendsens første store opgave i Rødning blev formidlingen af dette menighedsliv i en kreds, hvis historie var en ganske anden. Opgaven var ingenlunde let. Menigheden befandt sig i en alt omvæltende overgang fra de tyske myndigheders stærke ydre pres til en tilværelse inden for dansk folkeliv og menighedsliv med et langt mindre spændt forhold til omgivelserne, hvor man var, om ikke anerkendt så dog tålt. Den søndertjyske frimenighed var heller ikke på samme måde som de nørrejske en altergangsmenighed, selv om man gennem årene havde indlevet en forståelse for kristenlivets kilder i dåb og nadver. I sit udspring var den vokset ud af en tradition med kun to årlige altergange, forår og efterår.

De kommende år skulle vise, at menigheden havde valgt en præst,

som magtede opgaven. Inderligheden i hans forkyndelse og det jævne i hans person og væsen bar langt. Han ønskede i den direkte kontakt med menigheden at være dus med den og ikke bare ved ordet du, men også ved et utrætteligt menighedsarbejde gennem husbesøg og mødevirksomhed i præstegården. Sidenhen, da den anden verdenskrig brød ud, kom cyklen frem, og han og hans hustru Kirstine, fulgtes ud til de forskellige kredse i menigheden, for, som pastor Svendsen sagde: »Det er lettere at flytte et enkelt menneske end en hel menighed, når der er vanskeligheder med transporten«. Man holdt da gudstjenester ikke blot i kirken i Rødding, men også ude i forsamlingshusene og skolestuerne i de omegnsbyer, hvor der var kredse, der sluttede sig til menigheden.

Det var frimenighedens liv og trivsel, der først og sidst lå fremme i pastor Svendsens, ja begge præstefolkenes sind. Et virkeligt stort stykke arbejde blev lagt i at vedligeholde og udbygge en nær kontakt mellem menigheden og dens præst. Der blev sat meget ind på mødelivets alter med arrangement af høstmøder, adventsmøder og møder i præstegården. Og ikke færre kræfter blev brugt i et oplivende arbejde med husbesøg, så alle i menigheden kendte præsten, som præsten kendte alle i menigheden. Og menigheden voksede under dette virke. Et særligt forhold havde pastor Svendsen til børnene, og et af årets højdepunkter var børnefesten i præstegården ved sommertid. Denne kærlighed til barnet fik også pastor Svendsen til at gå stærkt ind for oprettelse af en grundtvigsk friskole i Rødding.

Frihedssynet og det sunde i, at ansvaret for både økonomi, gudstjeneste og menighedsliv i øvrigt placeres direkte i menigheden, var en væsentlig ting for pastor Svendsen. Han udtrykte det selv engang i en samtale sådan: »Vi i en frimenighed har ikke andre over os end menighedens herre. Kun ham skal vi stå til regnskab, både for, hvad vi siger, og hvad vi ikke fik sagt, da vi skulle have talt«. Det gør ingenlunde ansvaret mindre, men kun mere værdifuldt.

Pastor Svendsen blev boende i kredsen efter i 1954 at være trådt tilbage som præst. Det betød, at forbindelsen med menigheden kunne holdes til det sidste til stor glæde for begge parter. I Rødding Frimenigheds jubilæumsbog, udgivet i 100-året for dens oprettelse, skriver en kreds af menighedens medlemmer blandt andet om den trykthed, der altid var til stede, når man mødte pastor Svendsen: »Kristian Svendsen var mild, åben og hjælpsom, aldrig dømmende. Gang på gang møder vi nu dette udtryk: Når Svendsen kom og stod i vor stue, så følte vi os så trygge«.

Det undrer derfor ikke, at kirken var fyldt, da menigheden efter Kristian Svendsens død den 13. august 1974 tog afsked med sin afholdte præst gennem de mange år, og at der lød mange taknemmelige ord til hans minde.

Niels Gårdhus

F.

Catharina Franzen
Kappelholt

Den 2. maj 1974 døde Catharina Franzen i Tønder. For fire år siden flyttede hun fra Kappelholt i Sydslesvig, hvor hun sammen med sin mand, Fritz Franzen, havde boet i over 50 år. Ægtefællerne var med til at præge den danske bevægelse der på egnen efter anden verdenskrig. De deltog især i menighedslivet. Igennem en lang årrække var Fritz Franzen således formand for menighedsrådet i Kappel. Mange landsmænd på begge sider af grænsen besøgte i årenes løb det gæstfri hjem. Ægtefællerne ydede med lyst sind deres bidrag til skolen, børnehaven og kirken. Efter mandens død kunne fru Franzen, der var født i Højer den 28. april 1888, ikke mere tænke sig at bo i det store hus i Kappels udkant. Hun flyttede derfor til Tønder, hvor hun fandt en ny vennekreds. Men i Kappel vil man endnu længe mindes »Tidde« Franzen for en gerning, der satte sig spor i den lille by ved Slien.

W. L.

F.

Luise Clasen
Tønning

I Tønning (Ejdersted) vil den dansksindede befolkning bevare mindet om Luise Clasen, der døde den 10. juli 1974. Lige fra tyverne var hendes hjem i Nørregade en støtte for alt dansk, som man kunne stole på i onde som i gode tider. I en årrække var hun medlem af menighedsrådet. Når hun på nogen måde kunne, deltog hun i danske møder og arrangementer i Tønning; men hendes invaliditet hindrede hende ofte i at være med, hvor hun følte at være hjemme. Luise Clasen, der var født 14. maj 1901, vil blive husket af sine landsmænd i Tønning for sin retsindige, trofaste og kærlige færd.

W.L.

F.

Maria Sørensen
Treja

En trofast dansk kvinde, Maria Sørensen, Treja, døde den 20. juni 1974, 84 år gammel. Sammen med sin mand, karetmagermester Alfred Sørensen, var hun i over 50 år medlem af Den slesvigske For-

ening og siden af Sydslesvigsk Forening. Begge ægtefæller hørte til de mest trofaste støtter af det danske arbejde i Treja. Deres snedkerforretning, som de oprettede i 1910, blev i nazitiden gang på gang boykottet. Ikke des mindre klarede de nazismens onde år og sendte hvert år deres børn på ferieophold i Danmark. For Maria Sørensen og hendes mand blev grundlæggelsen af Treja danske skole i 1949 en stor og skelsættende oplevelse. Både for Sydslesvigsk Forening, Sydslesvigsk Vælgerforening, skolen og kirken betyder hendes bortgang et stort tab. Maria Sørensen blev født 20. august 1890.

W:L.

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplerings af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej 4, 6330 Padborg

»PALO«

plantemargarine

Forlang
den
hos
Deres
købmand

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon (04) 62 24 69

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André* Henrik Christian, født 26. maj 1968. 2) *Joa-chim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard* Casimir Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra* Rosemarie Ingrid Benedikte. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder. Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor). Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margrethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Feodora* Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. juli 1910, gift 9. september 1937 med *Christian* Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan, prins til Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofia Lovisa Ingeborg, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne* Felreth Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Poul Hartling

Statsminister	<i>Poul Hartling</i>
Udenrigsminister	<i>Ove Guldberg</i>
Finansminister	<i>Anders Andersen</i>
Økonomiminister og handels- minister	<i>Paul Nyboe Andersen</i>
Arbejdsminister og bolig- minister	<i>Johan Philipsen</i>
Justitsminister og minister for kulturelle anliggender	<i>Nathalie Lind</i>
Landbrugsminister og fiskeri- minister	<i>Niels Anker Kofoed</i>
Miljøminister og minister for Grønland	<i>Holger Hansen</i>
Indenrigsminister og social- minister	<i>Jacob Sørensen</i>
Forsvarsminister	<i>Erling Brøndum</i>
Undervisningsminister	<i>Tove Nielsen</i>
Kirkeminister og minister for offentlige arbejder	<i>Kresten Damsgaard</i>

Folketingsvalget den 4. december 1973

Stemmeprocent 88,7

Socialdemokratiet	783.145	stemmer	46	mandater
Radikale Venstre	343.117	—	20	—
Konservative Folkeparti	279.391	—	16	—
Retsforbundet	87.904	—	5	—
Socialistisk Folkeparti	183.522	—	11	—
Kommunistiske Parti	110.715	—	6	—
Centrum-Demokraterne	236.784	—	14	—
Kristeligt Folkeparti	123.573	—	7	—
Venstre	374.283	—	22	—
Venstresocialisterne	44.843	—	0	—
Fremskridtspartiet*	485.289	—	28	—
Uden for partierne	637	—	0	—
	<hr/>		3.053.203	stemmer 175 mandater
Færøerne			2	—
Grønland			2	—
	<hr/>			179 mandater

* Efter valget har et folketingsmedlem forladt Fremskridtspartiet og repræsenterer nu De Uafhængige.

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 4. december 1973

Stemmeprocent 88,4

Socialdemokratiet	34.930	stemmer
Radikale Venstre	15.261	—
Konservative Folkeparti	14.785	—
Retsforbundet	3.874	—
Socialistisk Folkeparti	3.835	—
Kommunistiske Parti	1.430	—
Centrum-Demokraterne	11.617	—
Kristeligt Folkeparti	7.322	—
Venstre	19.268	—
Venstresocialisterne	830	—
Fremskridtspartiet	27.859	—
Uden for partierne	99	—
	<hr/>	
	141.110	stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

- Socialdemokratiet:* Erik Andersen, Knud Nielsen.
Radikale Venstre: Sv. Ingomar Petersen.
Konservative Folkeparti: Johannes Burgdorf.
Centrum-Demokraterne: Jes Schmidt.
Venstre: Peter Holst.
Fremskridtspartiet: Helge Dohrmann, Kristen Poulsgaard.

*Lad os
være behjælpelig
med idé
og udformning
af Deres tryksag
eller
annonce*

DY-PO TRYK

BOGTRYK – OFFSET

SØNDERVANG 4 – 6400 SØNDERBORG

TELEFON (04) 42 26 75 – 42 26 76

Dy-Po bladene omfatter:

TROMMEN – AUGUSTENBORG AVIS – ALSPOSTEN

NORDBORG TIDENDE – BROAGER AVIS

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrigheden

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

OVER

HELE

LANDET

– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

- Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 35 12.
- Amtsrådsmedlem Peter Gorrsen, Gl. Færgevej, Alnor, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 09.
- Fru Helga Hørlück, Skatkær, Skodborg J., 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.
- Ekspeditionssekretær Kurt Dørflinger, Lembckesvej 43, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 65 05, privat (04) 52 31 35.
- Kontorchef Eugéne Ibsen, Leosallé 9, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 13 80, privat (04) 72 25 80.
- Smedemester Truels Christensen, 6254 Øster-Højst.
Tlf. (04) 74 51 10, privat (04) 74 53 01.
- Laboratiemester Svend Taanquist, Mågevej 60, Langese, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22, privat (04) 45 06 50.
- Gdr. Marten R. Hansen, Skastgård, Ballum, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 61 84.
- Arkitekt Sv. Ingomar Petersen, Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70.
- Distriktsmontør Dycke Hoff, Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 17 94.
- Landmand Børge Diemer, Bjerndrup Mark, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 44 66.
- Sekretær August Møller, Allégade 26, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 23 25.
- Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.
- Direktør Henning Hansen Dall, Postboks 197, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 31 76, privat (04) 44 52 46.
- Fabrikant Aage Ishøi, Højervej 9-11, Ballum, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 64 51.
- Skyldrådsformand Johan Andersen, Lendemark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.
- Sparekassedirektør Hans Peter Jensen, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.
- Forstander Jens Steffensen, Ungdomsskolen, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 41 68.
- Landinspektør Erik Rytter, Ringridervej 23, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 36 36, privat (04) 42 12 28.
- Lærer Edgar Andersen, Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 33 21.
- Fru Ruth Nielsen, Leonhardtsvej 15, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 30.
- Bygmester Erik Kjær Jessen, Fjelstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 61 19, privat (04) 58 64 19.
- Vognmand Johan Schön, Lundbyesgade 13, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 41 28.
- Driftsleder Niels Aage Madsen, Ladegaard, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 16 23.
- Sognepræst Johannes Bondesen, Ensted Præstegård, Stubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 06.
- Konsulent Erik Oksborg, Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 57 72 80.
- Brugsuddeler Schack Pedersen, Storegade 38, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 16 43.
- Afdelingsleder Arne Vaupell Christensen, Søndermarken, 6094 Hejls.
Tlf. (04) 57 42 48.
- Konsulent Hermann Heil, Hjelmallé 24, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Hjemlig hygge...

...sweet home
gram teddybear

Fås hos nærmeste GRAM forhandler

GRAM TÆPPEFABRIK A-S

6510 GRAM – TLF. (04) 82 21 11

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,**
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Gdr. Anton B. Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.**
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredebro kommune, 6261 Bredebro.**
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.**
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Fuldmægtig Peter Nielsen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld kommune,**
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Tømmerhandler Bent Skriver.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.**
Tlf. (04) 82 21 31.
Borgmester:
Fabrikant Hans Rossen.
Kommunaldirektør:
Bræchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
Tlf. (04) 65 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,**
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05.
Borgmester:
Malermester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester:
Politiasistent P. G. Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,**
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kæmner: Otto Griepentrog.
- Løgumkloster kommune,**
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 33.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre Rangstrup kommune,**
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester:
Kærtmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
Tlf. (04) 84 10 26.
Borgmester: Gunnar Juul.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
Tlf. (04) 75 13 33.
Borgmester:
Gdr. Johs. Chr. Hamann.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbøvej 12,**
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Hørup Bygade,**
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.

UNGT ●
SMART ●
RIGTIGT ●

Aakon

Ramsherred 37 . Telefon (04) 62 37 39

- MIDT I GÅGADEN I AABENRAA ...

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

SKOV

Møbler
v/ TH. IVERSEN

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

· Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 15.
Borgmester: Harry Christensen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.
Tinglev kommune, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 39.
Borgmester: Svend Christensen.
Kæmner: Svend Jensen.
Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 18 10.
Borgmester:
Revisor J. Børsting-Andersen.
Kommunaldirektør:
Ludvig Nielsen.

Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76.
Borgmester:
Fhv. portør Peter Petersen.
Kommunaldirektør:
J. Chr. Pedersen.
Åbenrå kommune, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 00.
Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.
Kommunaldirektør:
Erik Haugbølle.

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/s

Telefon (04) 84 81 04

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning . Fyringsolie

HOLM HANSEN^S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

TAG

Gram Bank

Filial af Privatbanken Aktieselskab

MED PÅ RÅD

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

GYLDENDALS LEKSIKON

Et opslagsværk, som vil blive brugt i hverdagen, findes i to indbindinger, begge stildstærke og smukke. Den elegante shirtingsudgave til kr. 325,00, og den mere klassisk udformede indbundet i skiverlex - formatet lædermateriale med smuk struktur - til kr. 375,00.

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Tlf. (04) 62 13 00

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang, Kirke-Hørup, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 44 53 95.

Ledelse: Rektor A. Fellberg Jørgen-
sen, Fenrisvej 29, 8210 Århus V.
Tlf. (06) 15 83 30.

Fhv. højskoleforstander J. Th.
Arnfred, Askov, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 07 39.

Gdr. Troels Refslund Poulsen,
Bovlund, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 62.

Retsassessor Ditlev Nielsen, Chr.
Winthersvej 4, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 35 95.

Fru gdr. Mette Jepsen, Rørkær,
Skovfennen 5, 6270 Tønder.

Fhv. højskoleforstander Niels
Bøgh Andersen, D-2391 Jarplund.
Tlf. Flensborg 9 16 63.

Sekretær: Fru Edith Jakob Peter-
sen, Folkehjem, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 11 50.

Skoleforeningen

Formand: Borgmester Svend Chri-
stensen, Åglimt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 76 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 78 21 27.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Fhv. kirkeminister, for-
stander Arne Fog Pedersen, Rød-
ding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Sønderjyllands amt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Vesteramt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Østeramt:

Formand: Sognepræst K. Fårvang,
Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 22 45.

Abenrå Amt:

Formand: Fru overdyrlæge Hanne
Dahlkild, Frøslevvej 29, 6330 Pad-
borg. Tlf. (04) 67 33 21.

Sønderborg Amt:

Formand: Overlærer Johs. Fink,
Vester Sottrup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 74 19.

Tønder Amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 62 08.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen,
Haderslevvej 24, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 25 08.

Herrekonfektion
Arbejdstøj . Skotøj og
Gummi støvler til damer
og herrer køber De
BEDST og BILLIGST
hos

Christian Jacobsen
Herreekvipering & Fodtøj
Sønderløv . Telefon 62 23 58
AABENRAA

olivetti Skrive-, regne- og
bogholderimaskiner

YTTESEN SYDJYSK
KONTORSERVICE

Slotsgade 1 - Aabenraa - Tlf. 62 10 09

Lorenz Hansen jr.
Aabenraa

TELEFON (04) 62 21 38

rosenvold
TÆPPE-& GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks ..

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

Aabenraa . Tlf. (04) 62 35 26

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Landsarkivet, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Åbenrå, formd.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå, næstformand.
Skoleinspektør Knud Kristensen,
Stubbæk, sekretær.
Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Åbenrå, kasserer.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Årbøger: Arkivar Dorrit Ander-
sen, Åbenrå.
Rektor Knud Fanø, Flensborg.
Amanuensis, dr. phil G. Japsen,
Århus.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:
Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.
Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Åbenrå.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk
Månedsskrift:
Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.
Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå.

Amtsudvalgsformænd:
Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.
Sønderborg amt: Gdr. Olav J.
Bonefeld, V. Snogbæk.
Tønder amt: Gdr. Søren Nissen,
Harres, Bredebro.
Åbenrå amt: Fuldmægtig,
museumsleder Holger Jacobsen,
Åbenrå.
Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Læge H. Roesdahl,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 04.

Sekretær: Museumsinspektør
J. Slettebo, Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, Kastanie Allé
24 A, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Sønderjysk Teaterforening

Formand: Amtsrevisor Hans Chri-
stensen, Carstengade 25,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 39.

Sekretær: Fru Marguerite Hahne-
mann, Troldkær 12, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 21 49.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Bruno Gaston,
Fensmark, 4700 Næstved.
Tlf. (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Arne Aabenhus,
Solbakken 10, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 70,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

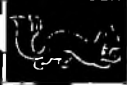
Formand: Lektor Poul Dragsbo,
Forstallé 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 20 23.

Alt i pels, læder og ruskind

EBBE JANSSEN & SØN

Syddjyllands største udvalg
Storegade 1 - Haderslev - Telefon 04 - 521185

BUNTMAGER

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

J. S. Christensen

Aktieselskab

KORN - FODERSTOF - KUNSTGØDNING

Haderslev . Telefon (04) 52 27 45

M. Schaumanns Klædefabrik A/S

Haderslev

Grundlagt 1872

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

^{A/S} Peter Henriksen

Aut. forhandler

Opretning og autolakereri

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

**K. F. U. M. og K. F. U. K.
i Sønderjylland**

Kredsformænd:

Haderslev-kredsen:

Gdr. Christian Hansen, Povls-
gårdvej 22, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 24 93.

Gram-kredsen:

Gdr. Bertel Lund, Åbøl,
6541 Bevtøft. Tlf. (04) 83 16 95.

Åbenrå-Tønder-kredsen:

Forretningsfører Aksel Kristian-
sen, Sønderport 47-49, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 36 36.

Sønderborg-kredsen:

Fru Karen Schmidt, Østergård,
Sønderby, 6474 Skovby Als.
Tlf. (04) 46 52 23.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Lærer Helge Jensen,
6775 Døstrup. Tlf. (04) 75 43 24.

Forretningsfører: Erik Johansen,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 92 69.

Formand for KM-udvalg:

Premierløjtnant Jørgen Nissen,
Hjartbro, 6541 Bevtøft.
Tlf. (04) 54 43 92.

Formand for skydning:

P. C. Gabriel, Lensløkke 6,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 49 33.

Formand for gymnastik:

Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 66.

Formand for folkedans:

Otto Holk Nielsen, Ahornvej 15,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 07.

Formand for idrætsudvalget:

Kontorassistent Erik Stokholm,
Hajstrupgade 20, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 42 42.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.

Formænd:

Haderslev vesteramt: Premier-
løjtnant Jørgen Nissen, Hjartbro,
6541 Bevtøft. Tlf. (04) 54 43 92.

Haderslev østeramt: Kontorassi-
stent Erik Stokholm, Hajstrup-
gade 20, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 42 42.

Åbenrå hovedkreds: P. C. Gabriel,
Lensløkke 6, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 49 33.

Sønderborg hovedkreds: Chr.
Caspersen, Gammelmark,
6310 Broager. Tlf. (04) 44 17 42.

Tønder hovedkreds: Gunnar Vind,
Randerup, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 64 80.

**Røddingegnens Gymnastik- og
Ungdomsforening**

Formand: Laust Torp, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 16 07.

Forretningsfører: Inger Nielsen,
Skovvej 12 a, 8630 Rødding.
Tlf. (04) 84 17 59.

Formand for håndboldudvalget:

Frode Sørensen, Rødding Høj-
skole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Formand for gymnastikudvalget:

Hans Ebbesen Hansen, Obbekær,
6760 Ribe. Tlf. (05) 42 14 02.

Formand for svømmeudvalget:

Peter Fredslund, Sdr. Hygum,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 05.

Formand for klub- og mødeudvalg:

Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Ves-
tergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Formand: Gdr. Harro Marquardsen,
Vibevej 2, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.

**Deutscher Jugendverband
für Nord Schleswig**
Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.

Formand: Lektor H.-J. Nissen,
Brunbjergvej 2, Løjt Kirkeby,
6200 Åbenrå.

Forretningsfører: Gerhard Kaadt-
mann.

**Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nord Schleswig**
Jørgensgård 5, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.

Formand: Forpagter Heinrich Jür-
gensen, Hynding, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

Kunstforeninger

**Christiansfeld Kunst- og
Museumsforening**
Formand: Fru Ilse Søgaard,
Lysesløbervej 3, 6070 Christians-
feld. Tlf. (04) 56 16 73.

**Kunstforeningen for Haderslev
og Omegn**
Formand: Rektor Eigil Lassen,
Christiansfeldvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening
Formand: Lektor H. Aarup,
Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Vestslesvigs Kunstforening
Formand: Journalist Hanne Alsing,
Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 34 11.

Åbenrå Kunstforening
Formand: Lærer Jakob Gormisen,
Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening
Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. 5 34 73.

Undervisning

Efterskoler
Agerskov Ungdomsskole, 6534 Ager-
skov. Tlf. (04) 83 33 15.
Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 21 40.
Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole,
Dover, 6660 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.
Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efter-
skole, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 36 52.
Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole.
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.
Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 83 70.
Forstander Niels Mønsted.

Rinkenæs Ungdomsskole,
6383 Rinkenæs. Tlf. (04) 65 13 08.
Forstander Georg Pristed.

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.
Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 03 11.
Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.
Forstander Henning Balle.

Højskoler og landbrugsskoler
Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.
Forstander Mogens Hemmingsen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.
Forstander Chr. Gedbjerg og
Filt Jensen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.
Forstander Gunnar Jørgensen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-2391 Jaruplund, Flensborg.
Tlf. Barderup 382.
Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.
Forstander J. Kr. Krarup.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.
Forstander Arne Fog Pedersen.

Rønhoved Højskole, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.
Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.
Forstander Bent Brier.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 68 20.
Forstander Horst Jacobsen.

Volkshochschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 48 20.
Forstander Horst Jacobsen.

GOTTORP SLOT

SCHLEIEN
KUN 30 KM
FRAGLÆNSEN

NYDAMS BAADEN

DOMKIRKEN

KOM TIL
SLESVIG OG
GØR HOLDT HOS
HOLDT
SKANDINAVISK
KIOSK
SCHLESWIG
LOLLFUSS 85

Telf. (04621) 23980

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

VOJENS

Telefon (04) 54 13 15

CARL NIELSEN

BOGHANDEL - KONTORMONTERING - MØBLER

Grundlagt 1765

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 52 68 00

Alt i moderne belysning, varmeinstallation
og sanitære installationer

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (04) 52 26 31

JYLLANDS
KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 522725
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 320111
8500 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 623333
9100 AALHØRG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 123877
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 148300

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

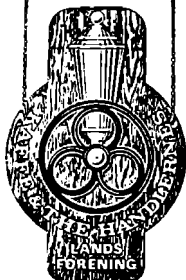
GRAASTEN
BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09 - 65 12 34

Biblioteker og arkiver

- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg. Tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31. Filialer i: Ballum, Harres, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager. Tlf. (04) 44 16 13. Filial i: Egersund skole.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjellstrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Astrupvej 9, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Kliplev, Søgård, Varnæs.
- Gram, Gram Sognebibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnum, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværs.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 55 33.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer. Tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, Hørup skole, Kirkehørup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 52 99. Filialer i: Lysabild, Tandslet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Ellum, Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg.
- Padborg, Bov Bibliotek, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødding, Rødding Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødding. Tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Rådhuset, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 17 80. Bogbus i samarbejde med Tønder Bibliotek.
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 31. Filial i: Ulkebøl på Dybbøl-skolen (Sundevedsiden).
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted, Rens.
- Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Toldbodgade 13, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 13 03. Filialer i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Brandrup, Tirslund.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

Vor VALUTA trænger
til støtte NU –

KØB DANSK

DANSK er f. eks.:

BLÅ NEM

med SALMIK til rengøring –

NEM

til opvask, det bløde uskadelige.
Begge godkendt af veterinær-
myndighederne.

WE-CIT

til WC-kummen – med selv-
virkende **BLÅ BRUS** –
rensner, desinficerer.
Diskret, behagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse
af LUS og UTØJ »o æ kre« –

Det er sønderjyske
fabrikater fra
SVEND HOLM,
Aabenraa

– som man køber
hos købmanden

– ikke blot, fordi de er
sønderjyske, men det
er reelle kvalitetsvarer,
der giver fuld værdi for
pengene.

Motto:

*Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige varer
fra Svend Holm,
Aabenraa.*

– hos **KØBMANDEN**

Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 26. Bogbus i Tønder og Skærbæk kommuner.

Deutsche Bücherei, Popsensgade 6, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, Vester-Sottrup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl og Ullerup.

Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 16 80. Filialer i: Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad, Simmersted, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.

Abenrå, Det sønderjydske Landsbibliotek, Haderslevvej, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 25 62. Rugkobbelt Bibliotek. Tlf. (04) 62 14 80.

Filialer i: Løjt Kirkeby, Stubbæk.

Bücherezentrale Apenrade, Vestergade 30, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 11 58.

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, 6200 Abenrå

Tlf. (04) 62 58 58.

Åben 9-16, lørdag 9-17.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen.

Arkivarer Dorrit Andersen og Jørgen Witte.

Museer

Brødremenighedens Museum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17, mandag lukket. (Besøg uden for disse tider efter aftale med frk. E. Iversen, tlf. (04) 56 19 85).

Sønderjysk Brandværnsmuseum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: Som Brødremenighedens Museum.

Frøslevlejrens Museum, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57. Åben: 1.5.-30.9. samt i skolernes efterårsferie og i påsken (undtagen 1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.: Kun efter aftale for skoler, foreninger o. l. Tlf. udenfor åbnings-tid: (04) 67 35 68.

Haderslev Museum, Astrupvej 48, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 62. Åben: 10-17, søn- og helligdage 10-12, 14-17.

Kunstmuseet Holmen, Østergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 65. Åben: 15.6.-15.8.: 10-12, 14-17. 16.8.-14.6.: 15-17. Mandag lukket hele året. Grupper kan aftale besøg udenfor disse tider på tlf. (04) 74 41 65.

Nationalmuseets Kommandørgård, Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark. Tlf. (04) 75 52 76. Åben: 1.5.-30.9.: 10-19.

Museet på Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39. Åben: 1.5.-30.9.: 10-17. 1.10.-30.4.: 13-16.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Slotsbanken, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57. Åben: Sommerhalvår: 10-17 (onsdag tillige 19-21). Vinterhalvår: 13-17. Mandag lukket hele året.

Abenrå Museum, H. P. Hanssensgade 33, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 26 45. Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18, mandag lukket. 16.9.-14.5.: 10-12, 14-17, mandag lukket.

Samlingen af gamle arbejdsredskaber på Lille Kolstrupgård, Toften 15, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 10 68. Åben: Efter aftale.

ANDELSVASKERIET

Industrivej . Telefon (04) 52 14 01° . Vestergade 15

A A B E N R A A

KEMISK RENSNING

Lad VASKE og RENSE i landsdelens eget vaskeri -
DET ER BILLIGERE . . .

.. alt under et tag

Dametøj

Børnetøj

Herre- og drengetøj

Tæpper og gardiner

Sengeudstyr

Hvidevarer

Tricotage

Parfumeri

Husholdning

Isenkram

Belysning

Papir og legetøj

Vin og tobak

Chokolade

Cafeteria

... læg vejen gennem

ORBESEN

I Centrum

Haderslev . Telf. 52 10 14

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz,
Flensborg.

Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12,
14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum, Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum for forhistorie og

tidlig historie,
Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfrisiske
museum,

Herzog Adolfstrasse 25, Husum.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.

Det slesvig-holstenske Frilands-
museum, Rammsee 23, Kiel.

Åben: 9-17. Mandag lukket. 16.11.-
31.3. kun søndag 10-16.

Nolde-museet,

Seebüll ved Neukirchen.

Åben: 1.3.-3.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiks-
strasse, Slesvig.

Isted Mindehal, Isted.

Hjemstavns museet, det gamle råd-
hus, Rensborg.

Jernkunstmuseet, Carlshütte,
Büdelstorf ved Rensborg.

Frisisk Hjemstavnsmuseum,
Osterweg 76, Nibøl.

Ostenfeld-gården, Nordhusum-
strasse, Husum.

Ejdersted Hjemstavnsmuseum,
St. Peter.

Häberlin-Frisermuseum,

Vyk på Før.

Silds Hjemstavnsmuseum, Keitum.

Burg Hjemstavnsmuseum, Fehmern.

Museer i Sydslesvig er i reglen
lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg

Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K.

Tlf. (01) 15 61 31.

Formand: Gdr. Simon From,

Bygvrå, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 58 61 24.

Administrationschef: Johs. Jensen.

Teknisk afdeling: Civilingeniør E.
B. Jacobsen.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:

Husmand Poul Rosager-Hansen,

Kravlund, 6360 Tinglev.

Tlf. (04) 64 40 67.

Gdr. Axel Petersen, Rørkær,

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.

Kontorchef Eugéne Ibsen.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3¹,
1609 København V.

Tlf. (01) 14 56 72.

Præsident: Forpagter Arne Pile-
gaard Larsen, Marelundsgården,

Vemmetofte, 4640 Fakse.

Tlf. (03) 71 02 39.

Direktør: N. Kjærgaard.

Det kgl. danske

Landhusholdningsselskab

Rolighedsvej 26, 1958 København V.

Tlf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Hofjægermester

A. Olufsen, Qvistrup,

7600 Struer. Tlf. (07) 85 00 39.

Kontorchef: Jørgen Christophersen.

Direktør: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,

Skodborg, 6600 Vejen.

Tlf. (04) 84 81 33.

A/S BROK & CO.

Damgade 34 . Sønderborg . Telefon (04) 42 31 76

SPECIALFORRETNING I BYGNINGSARTIKLER

Niels A. Nielsen & Søn A/s

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

- nyt på tapetet i 75 år

Moderne **B R I L L E R** leveres efter lægerecept

Leverandør
til
sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . Aabenraa . Telefon (04) 62 30 58

**BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND**

**TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI A/s**

Jernbanegade 8 . Tønder . Telf. (04) 72 15 50

AKSEL MICHELSEN

Tønder . Telefon 72 11 11*

**KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS
Formbrændselsfabrik . TEXACO brændselsolier
CEMENTVAREFABRIK**

J. LAUSTEN

**ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN
B & G og Kgl. kunst i stort udvalg
Graasten . Telefon (04) 65 10 44**

Jordfordelingskommissionerne

Jordfordelingskommissionen for 5. område, Sønderjyllands amtskommune:

Dommer:

K. Ellehaug Hansen, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chr. Jacobsen, Havnsøgård, 6551 Over-Jerstal. Tlf. (04) 54 92 26.
Landmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Kreditkyndig:

Fhv. gdr. Holger J. Hansen, Enghuset, Tinglevvej 6, Slubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 32.

Jordfordelingskommissionernes sekretariat: Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K. Tlf. (01) 15 61 31.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune

Formand for den vestlige del:

Gdr. Axel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen, Birkelev, Gammelby, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.
Agronom Holger Behrens, Grønvang, Lydersholmvej, Grøngård, 6270 Tønder.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen, Kravlund, 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.
Husmand Jørgen Sørensen, Elsager, Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Direktør A. W. Nielsen, Gl. Carlsbergvej 16, 2500 Valby. Tlf. (01) 21 12 21.

Direktør: K. Sandahl Skov, 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Distriktskontor i 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 80.
Distriktschef V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 61.
Distriktschef J. Bjerregaard.

Distriktskontor i 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 21 36.
Distriktschef N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling. Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef N. Venov, 8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding. Tlf. (05) 52 29 00.
Distriktsingeniør M. Høst-Madsen.

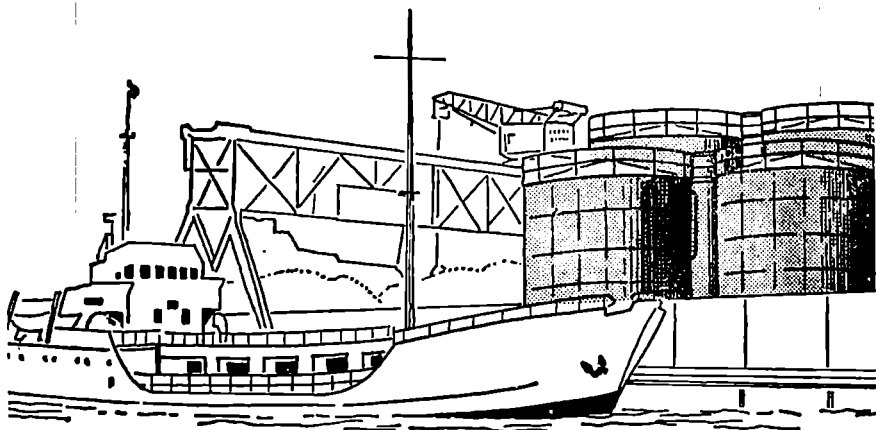
Filiakontor i Tønder. Tlf. (04) 72 23 62.
Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen. Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef S. Grosen, 8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider B. Lindskov Christiansen, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

Grænsforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Forstander Hardy Knudsen, 6371 Store-Jyndeved. Tlf. (04) 64 83 16.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Import af brændselsoller
SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL
Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen
Kunst på 1. sal

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/s

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 Køben-
havn V. Tlf. (01) 12 75 61.

Formandskab:

Forpagter Arne Pilegaard Larsen,
Marelundsgården, Vemmetofte,
4640 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.
Gdr. Andreas Heick, Marielyst,
7250 Hejnsvig. Tlf. (05) 33 50 83.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. An-
ders Hørlück, 6610 Skodborg J.
Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgård, 6473 Over Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 39.

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Kongsgårdsvej 28, 8260 Vi-
by J. Tlf. (06) 11 08 88.

Formand: Gdr. Andreas Heick,
Marielyst, 7250 Hejnsvig.
Tlf. (05) 33 50 83.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skod-
borg J. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 39.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück,
Skodborg J., 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Sekretær: Georg Nissen, Sønder
Allé 20, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 13 45.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær og kasserer: Konsulent
Carl Poulsen, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Astrupvej 36, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Erik Boesen,
Stubbom, 6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær: Gdr. Jørgen Brink,
Diernæs, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 54 68.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær: Konsulent J. Have, Søn-
dergade 72, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 16.

Abenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Torp Friis Møller,
Årslev, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 66 97.

Sekretær: Konsulent Carl Poulsen,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Vis Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Svend Nissen,
Ø. Gejl, 6382 Tørsbøl.
Tlf. (04) 67 15 93.

Sekretær: Konsulent N. A. Drew-
sen, Hokkerup, 6382 Tørsbøl.
Tlf. (04) 65 82 12.

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Hans Peter Hansen,
Nørballe 8, Dybbøl, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 42 27 94.

Sekretær: Gdr. Arne Jensen, Høj-
lund, Vester Sottrup, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 46 71 63.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen,
Stenbækgård, Holm, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 13 52.

Slagteriregion SYD GRAASTEN

Telefon (04) 65 12 11*

Udsalg i

GRAASTEN

Havnegade
Telefon 65 12 11

PADBORG

Telefon 67 33 03

SØNDERBORG

Telefon 42 16 03

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 1 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 7 13 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM-KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

Den alsiske Landboforening

Formand: Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgårde, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 39.

Sekretær: Gdr. Jørgen Michelsen,
Lysbildskov, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 44 42 73.

Det bl. distrikts Landboforening

Formand: Gdr. Eduard Jensen,
Daler, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 32 25.

Sekretær: Gdr. Poul Ellegaard
Nielsen, Abild, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 16 89.

Slogs Herreds Landboforening

Formand: Forstander Hardy Knud-
sen, St. Jyndeved, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 83 16.

Sekretær: Konsulent Fr. Nissen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 42 88.

Privat: Bylderup, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 23 35.

Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn

Formand: Gdr. Laur. J. Lauritsen,
Carstensminde, 6240 Løgumklos-
ter. Tlf. (04) 74 32 86.

Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
Rodenberg, Vester Terp, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 83.

Skærbæk Landboforeninger

Formand: Gdr. Villy Jensen,
Mjolden, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 42 64.

Sekretær: Konsulent P. Valdemar
Johnsen, Åbenråvej 14, 6780 Skær-
bæk. Tlf. (04) 75 14 14.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
Skelde, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 14 10.

Sekretær: Konsulent H. C. Agerley,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V.
Tlf. (01) 12 99 50.

Formand: Husmand Chr. Sørensen,
Tirslund, 6681 Holsted St.
Tlf. (05) 39 25 57.

Sønderjyder i bestyrelsen:

Landmand Gunnar Groth,
Stenderup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Husmand Chr. Sørensen, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.

Sekretariatets chef: Jørgen Peder-
sen, Bagsværdvej 195 B, 2880 Bag-
sværd. Tlf. (01) 98 23 50.

De samvirkende jyske Husmandsforeninger

Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
V. Tlf. (06) 15 52 33.

Formand: Husmand Svend Knud-
sen, Over Viskum, 8833 Ørum
Sønderlyng. Tlf. (06) 65 40 62.

Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Hav-
kærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup.
Tlf. (06) 24 17 60.

De samvirkende sønderjydske Husmandsforeninger

Kontor: Markledgade 17,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 29.

Formand: Landmand Gunnar Groth,
Stenderup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Sekretær: Konsulent Erik Christen-
sen, Markledgade 17, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 32 29.

**VI
ER TIL
FOR
DEM**

LANDMANDSBANKEN

SØNDERBORG

SKÆRBÆK

TØNDER

JELS

Haderslev Østeramts

Husmandsforeninger

Formand: Husmand Jørgen Hansen,
Vibevej 4, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 51 31.

Sekretær: Husmand Svend Aage
Petersen, Havremark, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 10 99.

Haderslev Vesteramts

Husmandsforeninger

Formand: Husmand Ole Brink,
Hælleskov, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 17 12.

Sekretær: Konsulent A. Mortensen,
6510 Gram. Tlf. (04) 82 13 55.

Sønderborg Amts

Husmandsforeninger

Formand: Husmand P. Hansen
Kock, Asserballe, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 31 86.

Tønder Amts

Husmandsforeninger

Formand: Landmand Arne Andersen,
Vernemosevej 79, Travsted,
6270 Tønder. Tlf. (04) 76 41 52.

Sekretær: Hans P. Bjørn, Nolde
Mark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 22 58.

Husmandsforeningerne

Åbenrå-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H.
Thomsen, Birkehøj, Stubbæk,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl

Jernhytvej 8, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen,
Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 12 19.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekæg

Formand: Gdr. P. Aarup, Grønager-
gård, Københoved, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 83 71 21.

Kreatureksportforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Hans Carstensen,
Vesterfelt, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 52.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund,
Poppenbøl, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen,
Søndergade 25, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 79.

Afkomsprøvestationen Brøstrupgård

6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 08.

Det lokale fjerkræudvalg for Sønderjylland, Vejle og Fyns amter

Rugeægsproduktion:

Sønderjylland, Ribe, Vejle og
Fyns amter: Konsulent Anker
Ammitzbøll, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 23 12. Kl. 8-9.

Konsumægsproduktion:

Sønderjylland, Vejle og Fyns amter:
Konsulent K. Juul Nielsen,
Mågevænget 4, 5540 Ullerslev.
Tlf. (09) 35 14 74. Kl. 8-9.

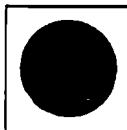
Slagtekyllinger:

Sønderjylland og Fyn: Konsulent
G. V. Johnsen, Nyvej 11, 7100
Vejle. Tlf. (05) 82 05 43. Kl. 8-9.

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Toftlund afd.

Telefon (04) 83 21 51

**Spørg
SPAREKASSEN**

Velklædt

-så Otto Frej

Toftlund . Telefon (04) 83 17 00

HERREEKVIPERING

ULLERUP^S ISENKRAM

Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Grundlagt 1922

**Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.**

**Presenningvogne
til transport af industrigods.**

**Egne, moderne kølehuse
Tøris depot**

BOV/PADBORG

**Stambogsføringen for
Heste af jydsk Race**

Udvalgets formand: Gdr. Peter
Bager, Sundby, 8560 Kolind.
Tlf. (06) 39 16 08.

Stambogsfører: Hesteavlskonsulent
Chr. Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C. Tlf. (06) 12 03 56.

**De samvirkende jydsk
Hesteavlforeninger**

Kontor: Østergade 9, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 12 03 56.

Formand: Gdr. P. Bager, Sundby,
8560 Kolind. Tlf. (06) 39 16 08.

Konsulent: Hesteavlskonsulent Chr.
Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C.

Husholdningsforeninger

**De samvirkende danske
Husholdningsforeninger**

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl.
jyske kredse): Gårdejerske, fru
Signe Førby, Harreby, 6510 Gram.
Tlf. (04) 84 53 85.

**Det sønderjydske
Husholdningsrepræsentantskab**

Formand: Fru Edel Madsen, Astrup-
vej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 04 31.

**Haderslev Amts
Landbohusholdningsforening**

Formand: Fru Marie Kortbek,
Anslet, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 62 90.

**Nr. Rangstrup Herreds
Husholdningsforening**

Formand: Fru Else Schmidt,
Gestrup, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 11 81.

**Løgumkloster og Omegns
Husholdningsforening**

Formand: Fru Mathilde Ravn,
Frederiksgård, Draved, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 13.

**Det blandede distrikts
Husholdningsforening**

Formand: Fru Kjerstine Dahmann,
Randerup, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 63 81.

**De sammensluttede Husholdnings-
foreninger i Åbenrå-Sønderborg
Amter m. fl.**

Formand: Fru Musse Hansen,
Fenvej, Bovrup, 6200 Åbenrå.

**Slogs Herreds
Husholdningsforening**

Formand: Fru Ingrid Hansen,
Amarken, Lendemark,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 23 87.

**Broager og Omegns
Husholdningsforening**

Formand: Fru Agnes Jørgensen,
Skodsbøl, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 92.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Avnbøl, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 13 08.

**Dybbøl Sogns
Husholdningsforening**

Formand: Fru Nico Storgård,
Præstegården, Dybbøl Bygade 75,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 98.

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lisbeth Bonfeld,
Egeskovgård, Lebel, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 75.

ET STJERNESKUD

JUPITER – Deres nye skrivemaskine – et italiensk kvalitetsprodukt – den lette, elegante maskine med den store maskines fordele: Fuld normaltastatur – Rigtig tabulator – moderne skrift.
JUPITER med kuffert koster kun 448,00 + moms.

... kun hos Deres KOFA kontorekspert

P. J. SCHMIDT $\frac{1}{5}$

BOGHANDEL . KONTORFORSYNING

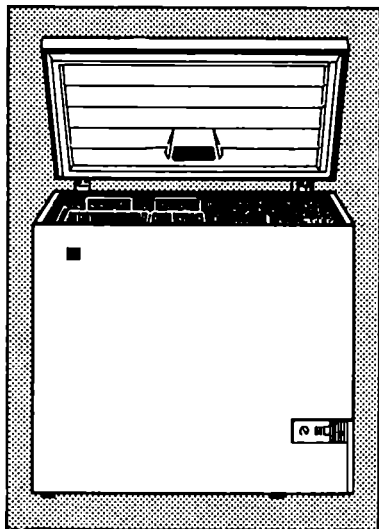
Vojens . Telefon (04) 54 12 26

Gram - iskold fornuft i litervis

Gram hjemmefrysere og fryseskabe til lynfrysning og langtidsopbevaring af fødevarer er kvalitet i hver detalje – de er driftsikre og økonomiske i brug. Vælg mellem 4 str. hjemmefrysere med rumindhold fra 220 ltr. til 590 ltr. ell. 3 str. fryseskabe med rumindhold fra 80 ltr. til 360 ltr.

Der er altid en Gram fryser passende til Deres behov for fryseplads.
- Se de mange modeller hos Gram forhandleren.

BRØDRENE GRAM A/S

6500 VOJENS . TLF. (04) 541421

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Randi N. Rasmussen,
Kegnæs Lejrskole, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 52 83.

Forbrugernes Oplysningskontor

Det sønderjydske Landsbibliotek,
Haderslevvej 3, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 25 62, lokal 12.
Åben hver torsdag kl. 16-19.
Husholdningskonsulenterne giver
gratis råd og vejledning til alle i
forbrugsspørgsmål.

Mejeriforeninger

De danske Mejerlers

Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 26 11.

Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frønderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (0381) 46 84.

Direktører: T. Mathiassen (adm.),
S. Ammitzbøll, J. Handberg og
K. P. Andersen.

Det Sydjydske Mejeribrugs Samarbejdsregion

Formand: Gdr. Gunnar Nielsen,
Kjelst, 6852 Billum.
Tlf. (05) 25 83 05.

Sekretær: Mejerikonsulent N. Bruun
Johannessen, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 14 31.

Slagterier og kreaturesport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 11.

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,
Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 14 12.

Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11

6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 12 11.

6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 51.

6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

Sydvestjyske Andelsslagterier,
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

Formand: Borgmester Chr. Niel-
sen, Frisvad, 6800 Varde.

Adm. direktør: Hans Bang
Nielsen.

Afdelinger:

6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.

6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 56.

Danish Crown Slagterierne

6000 Kolding.
Tlf. (05) 52 12 11.

Formand: Gdr Niels Sandager,
Sønderbygård, 7000 Fredericia.
Tlf. (05) 92 00 96.

Adm. direktør: M. Weirauch.
Afdelinger:

6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.

6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.

6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 22.

De samvirkende danske

Andelsslagterier

Kontor: Axelborg, 1809 Køben-
havn V. Tlf. (01) 11 56 00.

Formand: Proprietær Johs. Dons
Christensen, Stendetgård,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 21 29.

Privatlagterier

A/S Skærbæk & Omegns Eksport-
slagteri (Holstebro Svineslagteri
A/S) (Royal Dane Ltd.)

6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.

Formand: Direktør F. S. Jacobsen,
A/S Nor meat, Bredgade 34,
1260 København K.
Tlf. (01) 13 09 10.

Direktør: H. Enderlein.

Støt den danske presses arbejde
i Sydslesvig
ved at tegne abonnement på

FLENSBORG AVIS

kr. 66,00 pr. kvartal

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensburg.

Postgiro: København 7010230 · Hamborg 343 91-209.

Flensborg Avis A/s

Flensborg · Storegade 83-85 · Telefon (021) 17444-17855

Postboks: Padborg

Graasten . Telefon (04) 85 16 60

Sønderborg

Telefon (04) 42 37 77*

UDSTYR – GAVER – GLAS – PORCELÆN

Det Jydske Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 53 83.

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

Formand: Toldbetjentformand E.
Sørensen, Fjordvejen 14, Kollund,
6430 Kruså. Tlf. (04) 67 86 54.

Kredsformænd:

Bjolderup: Forstander N. A. Buhr,
Bolderslev Hvilehjem, 6392 Bol-
derslev. Tlf. (04) 64 63 43.

Bredebro: Fru Olivia Gottlieb,
Markledgade 20, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 42 11.

Broager: Fru Ida Madsen, Stadion-
vej 15, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 12 71.

Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar
Mathiesen, Knud, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 64 60.

Flensborg-Fjordegne: Forstander
Poul Petersen, Bækbjerg 8,
6383 Rinkenæs. Tlf. (04) 65 07 28.

Føvling-Holsted-Gørding: Gartner
Johs. Kristensen, Foldingbro, 6650
Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.

Gråsten: Ove Clausen Christensen,
Svejrup, 6200 Åbenrå. Tlf. (04)
68 04 50.

Haderslev: Kaj Aarud, Heimdalsvej
17, Erlev, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 43 83.

Nordborg: Kontorassistent Lorenz
Lorenzen, Bakken 25, Guderup,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 85 15.

Oksenvad-Jels: Graver Aage
Ottosen, Jels skov, 6571 Jels.
Tlf. (04) 55 23 07.

Padborg: Overbetjent Chr. War-
ming, Vikingvej 7, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 30 37.

Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 6760 Ribe.
Tlf. (05) 44 51 93.

Rødding: Broder Paaske, Bøge-
lund, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 10 53.

Rødekro: Kontorassistent, fru Mona
Gam, Nr. Hostrupsvej 6,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 28 82.

Sønderborg: Amtsrevisor Jørgen
Hansen, Skansebakken 7, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 42 62 14.

Toftlund: Førstelærer Jørgen Han-
sen, Tirslund skole, 6541 Bevtøft.
Tlf. (04) 83 19 98.

Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brorsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.

Uge: Gartner Arthur Hansen,
Store Hedebo, Uge, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 64 00.

Vamdrup: Fhv. viceskoleinspektør
A. Kofoed Hansen, Hvidøre 11,
6580 Vamdrup.

Vojens-Skrydstrup: Søren Hvolbæk,
Hørlykkevej 13, Skrydstrup, 6500
Vojens. Tlf. (04) 54 17 91.

Øster Højst: Fru Hansine Christen-
sen, Alslev, 6252 Bedsted Lø. Tlf.
(04) 74 72 82.

Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 76 07.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.

I Rødning handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

I Rødning

Andels - Kartoffelmelsfabrikken „Sønderjylland“

Toftlund

Telf. (04) 83 13 43

RØDDING TØMMERHANDEL A-S

CHR. J. RAVN

Telefon (04) 84 11 49 . Telefon (04) 84 11 50

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig
(Oprettet 1875 - gensidig)

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (04) 83 13 19).

Handel

Grosserer-Societetet, Børsen,
1217 København K.

Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Knud Olesen,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul

Mogens Aasted, Lemvig.

Tlf. (07) 82 15 11.

Øvrige medlemmer af kammeret:

Direktør Benny W. Petersen,
Nakskov.

Grosserer Leif Ladbye-Hansen,
Odense.

Direktør H. Christensen,
Middelfart.

Købmand Dan Clausen, Sorø.

Købmand Aage Hermansen,
Århus.

Direktør John Ruge, Ålborg.

Sekretariat: Landemærket 3, 2. th.,
1119 København K.

Tlf. (01) 13 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8000 Århus C.

Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvareselskab

Hovedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.

Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:

Gdr. Chresten Lorensen, V. Snog-
bæk, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 46 73 27.

Gdr. Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.

Tlf. (04) 76 41 64.

Gdr. Verner Jensen Pedersen,
Rangstrup, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 54 91 22.

Gdr. Andreas Petersen,
Høgebjerg, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Rudbeck, Dalagergård,
Flovtt, 6192 Øsby. Tlf. (04) 58 41 90.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
Askely, 6590 Ødis.

Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Hans Schmidt, Sandet,
Arrild, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 41 08.

Gdr. Niels Peder Villadsen,
Lauenborg, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (04) 84 62 59.

DLG center Åbenrå,
Nyhavn, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 35 34.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:

Assurandør H. P. Tygesen,
Borggade 7, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 75.

Haderslev Handelsstandsforening:

Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 29 05.

Løgumkloster Handels- og Hånd-
værkerforening: Købmand K. G.
Hansen, Markedsgade 19, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Padborg Handelsstandsforening:

Manufakturhandler K. W. Damm,
Nørregade 38, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 34 67.

Sønderborg Handelsstandsforening:

Ingeniør A. P. Hansen, Maskin-
fabrikken Cormall A/S, Ragebøl,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 93.

Toftlund Handelsforening:

Prokurist Niels Fogh, Østervang 8,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 47.

Tønder Handelsstandsforening:
Trælasthandler P. Christensen,
Østergade 46, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 14 50.

Vojens Handelsstandsforening:
Manufakturhandler Sv. Bork,
Vestergade 25, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 13 09.

Åbenrå Handelsstandsforening:
Eksportør Chr. P. Barsøe,
Tøndervej 74, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 33 66.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Fhv. minister Lars P. Jensen.

Førstedirektør:
cand. polit. Ebbe Groes.

Kredsformænd:

Gdr. Aage Hansen, Fæsted,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 70.
(Ribe-Tønder-kredsen).

Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 16.
(Åbenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skær-
toft, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 72.
(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Afdelingsdirektør E. Skovmand,
6600 Vejen. Tlf. (05) 36 09 44.

De samvirkende købmands- foreninger i Danmark

Hovedkontor - Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. HE. (0143) 98 96.

**Formand: Købmand Holger Chri-
stensen, Høje Gladsaxe Torv 2,
2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.**

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

**Derunder De sønderjydske Køb-
mandsforeningers Sammenslut-
ning: Formand: Købmand Jørgen
Madsen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.**

**Handelsforeningen for Gråsten og
Omegn: Formand: Købmand Jørg.
Andersen, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 16 65.**

**Haderslev og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Johs. Matthiesen, Storegade 71,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.**

**Sønderborg og Omegns Købmands-
forening: Formand: J. Nørgaard
Paulsen, Ringgade 151,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.**

**Midtsønderjyllands Købmands-
forening: Formand: Købmand
Jeppe Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.**

Tønder Amts Købmandsforening:
Formand: Købmand Jørgen Mad-
sen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

Tønder Kolonialhandlerforening:
Formand: Købmand A. J.
Schmidt, Brorsonsvej 11,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 74.

**Åbenrå og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Hans Schmidt, Storegade 23,
6381 Kliplev. Tlf. (04) 68 76 29.**

SØNDERJYLLANDS KORN

Toftlund	Augustenborg	Rinkenæs	Tovskov	Brøns
Tlf. 04-83 21 21	Tlf. 04-47 12 01	Tlf. 04-65 10 05	Tlf. 04-55 41 05	Tlf. 04-75 32 23

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, 1553 København V.

Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensens, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 01 51.

I styrelsen: Murermester Hans Hansen, Lundsbjerg, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 34.

Tømrermester Chr. Jensen, 6392 Bolderslev. Tlf. (04) 64 63 11.

Snedkermester Hans Sørensen, 6471 Vollerup. Tlf. (04) 42 45 27.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd, Storegade 8, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 39 15.

Konsulent Robert Hansen, Sundparken 4, Årøsum, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 45 00.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 47 13 23.

Næstformand: Overlærer Peter Gorrnsen, MF, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Amtmand, dr. jur. Tyge Haarløv, Gl. Amtshus, Jomfrustien 8, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 35 01. Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 64.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 50 50.

Stiftamtmand J. Pinholt, Ribe Landevej 3, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 20 27.

Fabrikant Chr. Findahl, Tøndervej 53, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 13 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Erhvervsråd:
Bygmester Kr. Tjørnélund, Branderupvej, 6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 33 24.

Bov Erhvervsråd:
Manufakturhandler K. W. Damm, Nørregade 38, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 34 67.

Gram Erhvervsråd:
Snedker Ove Hansen, Skyttevej 19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:
Assurandør H. P. Tygesen, Borggade 7, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 75.

Haderslev Erhvervsråd:
Erhvervschef Arne Jensen, Gl. Ting 15, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 55 50.

Toftlund Erhvervsråd:
Møbelhandler Godfred Hansen, Skovvej 1, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 10 33.

Tønder Erhvervsråd:
Erhvervschef V. V. Sonne, Tønder Erhvervskontor, Humlekærren, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industriforeninger

Bov Handels- og Håndværkerforening:
Formand: Bogtrykker H. L. Clement, Østerløkke 2, Bov, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 66 00, privat: (04) 67 33 86.

Gråsten Håndværkerforening:
Formand: Bygmester P. Manner Jakobsen, A. D. Jørgensensgade 6, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 65.

En god forretnings-
forbindelse giver tryghed
Gør Deres indkøb af
TRÆLAST,
BYGNINGSARTIKLER,
KUL, KOKS og
FYRINGSOLIE m. m.
hos

**TRÆLAST
CHRISTENSEN**

Telf. 72 14 50 . Tønder
»Mobil« depot

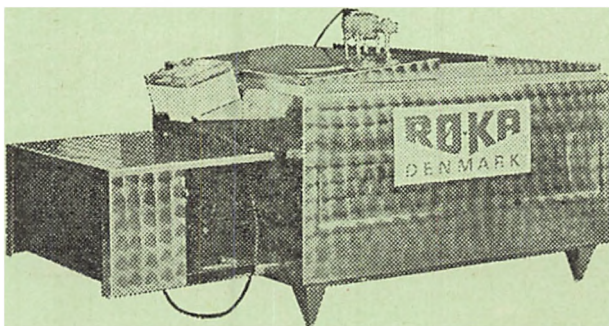
HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

LØGUMKLOSTER . Telefon 74 35 18

Kontor i Bedsted Lø . Telefon 74 71 37

RØ-KA mælkekøletank

Mest solgte danske køletank
opfylder alle krav i DS/R 6019

Fabrikken RØ-KA A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 10 32

Haderslev Håndværkerforening:
Formand: Tømrermester Jens
Chr. Dueholm, Svanevej 25,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

**Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:**
Formand: Købmand K. G. Hansen,
Markedsgade 19, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 34 04.

**Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

**Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Murermester L. A.
Quist, Nørrehesselvej 40,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 34 30.

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse
Sekretariat: Storegade 12-16,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 53 43 og
(04) 62 15 67.

(Sparekassen Sønderjylland).
Ekspeditionstid:
Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Fuldmægtig
H. J. Nielsen, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 54 02.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), Sparekassen
Sydjylland, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.

Sparekassedirektør H. Lagoni,
Sparekassen for Højer og omegn,
6280 Højer. Tlf. (04) 74 26 33.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Ander-
sen, Lendemark, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sønderjyllands Investeringsfond
Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Amtmand, dr. jur. Tyge
Haarløv, Gl. Amtshus,
Jomfrustien 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 35 01.

Næstformand: Bankdirektør
A. Buch, Haderslev Bank,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 45 45.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederik-
sen, Direktoratet for Egns-
udvikling, Skoletorvet,
8600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Bankdirektør G. B. Christensen,
Sydbank, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 14 15.

Kontorchef L. Frederiksen,
Finansministeriet, Landgreven 4,
1301 København K.
Tlf. (01) 11 46 40.

Dirktør M. F. Schøler, Danfoss,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
Højtoft Lendemark, 6372 Bylde-
rup-Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1503 København V.
Tlf. (01) 15 11 00.

Direktion: Direktør, cand. oecon.
Erik Krogstrup og direktør, cand.
polit. Peder Elkjær.

Formand for repræsentantskab og
bestyrelse: Bankdirektør G. Ulrik,
A/S Varde Bank, 6700 Esbjerg.
Tlf. (05) 12 68 11.

Sønderjysk medlem af repræsen-
tantskabet: Sparekassedirektør
Fr. Nielsen, Sparekassen Syd-
jylland, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 66 33.

Jyllands Kreditforening

Foreningen virker som administra-
tor for følgende foreninger:

Den vest- og sønderjydske
Kreditforening.

Kreditforeningen af ejere af
mindre ejendomme på landet
i Jylland.

(Jydsk Husmandskreditforening).
Kreditforeningen af jydsk land-
ejendomsbesiddere i Nørrejylland.
Sønderjyllands Kreditforening.

Købstadhypotekforeningen (Jydsk
Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Dan-
mark (Ny jydsk Land-Hypotek-
forening).

Aalborg Hypotekforening.

Jydsk Realkreditforening for
almindelig Realkredit.

Jydsk Realkreditforening for
særlig Realkredit.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev.

Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.

Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.

Boulevarden 43, 9100 Ålborg.

Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.

(Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: S. Marcussen (adm.,
formand for direktionen),
cand. polyt. H. Bayer, Aage Hoyer.

Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen
Larsen (adm.), Jens Jensen, Jens
Brørup Pedersen.

Viborg: Cand. jur. S. Hjortshøj
Nielsen.

Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen
(adm.), Kristen M. Dideriksen,
lrs. S. E. Raaen (adm.), cand.
polyt. E. Thomsen Støtt.

Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.),
Holger Iversen, O. Chr. Jørgensen,
Tage Hansen, lrs. O. Smedegaard
Andersen.

Kreditforeningen Danmark

(Tidligere: Ny Jysk Grundejer-
Kreditforening og Østifternes
Kreditforening).

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00.

Direktion: Arkitekt Orla Nielsen,
adm. direktør: Advokat Jens H.
Møller, arkitekt Kaj Halse, lrs. H.
Winther-Rasmussen.

Hovedsædet i Århus, Åboulevarden
69, 8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00.

Direktion: Cand. jur. Svend Dal,
adm. direktør: cand. jur. Lelf
Juste.

Repræsentanter f. Sønderjyllands
amt: Haderslev, Sønderborg og

Åbenrå:

Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans
Vej 7, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 39 30.

Tønder: Direktør Peter Hinrichsen,
Provst Petersensvej 1, 6270 Tøn-
der. Tlf. (04) 72 12 62.

Uden for købstæderne:

Købm. Fritz Blehl, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 11 62.

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 54.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund
Poulsen, Vibevej 1, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 36 08.

Næstformand: Gdr. Bahne Nicolai-
sen, Østerholm, 6371 St. Jynde-
vad. Tlf. (04) 64 83 81.

Sekretær: Gdr. Karsten Th. Gre-
gersen, Frøslev, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 32 27.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig
Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turist- foreninger

Formand: Direktør Per Brønner,
5600 Fåborg. Tlf. (09) 61 16 56.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Peter-
sen, Fasanvej 3, 6440 Augusten-
borg. Tlf. (04) 47 14 57.

Bureau: Augustenborgstuen, Store-
gade 28, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Leder: Tlf. (04) 42 85 97.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Viceskoleinspektør A. C.
Rasmussen, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 42.

Bureau: Ihle's Papirhandel, Store-
gade 23, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christians- feld og Omegn

Formand: Fuldmægtig Finn Schar-
tau, Birkevej 39, 6070 Christians-
feld. Tlf. (04) 56 11 70.

Bureau: Torvet, 6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Driftsleder Oluf Hansen,
Savværket, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 18 64.

Bureau: Alli Andersen, Gram Bog-
trykkeri, Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Turistforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Redaktionssekretær
Svend Aage Mattson, Jydske
Tidende/Dannevirke, Klosteret 1,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 20 31.

Bureau: Gammelting 15, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 55 50.

Turistchef: Erhvervschef Arne
Jensen.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Finnemann
Viuff, Kløvervej 4, Jels,
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 23 56.

Bureauer: Søndergade 6, Jels,
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 21 10.
Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.

Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen,
Jels.

Nord-Als Turistforening

Formand: Skoleinspektør Arne
Rosenkilde, Storegade 57,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 00 11.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Mads Clausensvej 1, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 05 92 og
(04) 45 02 05.

Turistforeningen for Røms- Skærbæk og omegn

Formand: Redaktør Keld Lorentsen,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 20.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 51 30.

Turistchef: Chresten Færgemand.

AGERSKOV KRO

1. og 3. lørdag fest for de unge på 40

Telf. (04) 83 32 28

BIRTHE og HENRIK BISBJERG

HOTEL VIKTORIABAD

Sønderjyllands største og hyggeligste udflugtssted

Musik og dans for de unge på 40 hver lørdag

Telf. 04-58 21 05

ELSE og FLEMMING MADSEN

HOTEL GRAM

Hver lørdag dans for ungdommen

Centralt beliggende i Sønderjylland for møder og andre
arrangementer - Telf. 04-82 14 22

M. K. og A. LAUTRUP

SÆKKO BOY

FJERLET RULLENDE
AFFALDSSAMLER

– løser også

Deres affaldsproblem . . .

alt i plastieposer og søkker

**Turistforeningen for Sønderborg
og Omegn**

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Hellesen, Kastanicallé 24 A,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

**Turistforeningen for Tofthund
og Omegn**

Formand: Manufakturhandler
P. A. Lautrup, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 11 16.

Bureau: Ejlf Johansens Boghandel,
Toldbodgade 18, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Museumsinspektør,
dr. phil. Sigurd Schoubye, Ribe
Landevej 17, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 22 15.

Bureau: Humlekærren, Torvet,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: V. V. Sonne.

Vojens Turistforening

Formand: Viggo Thørring, Jyllands-
gade 13, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 23 46.

Bureau: Sparekassen Sydjylland,
Østergade 1, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 44.

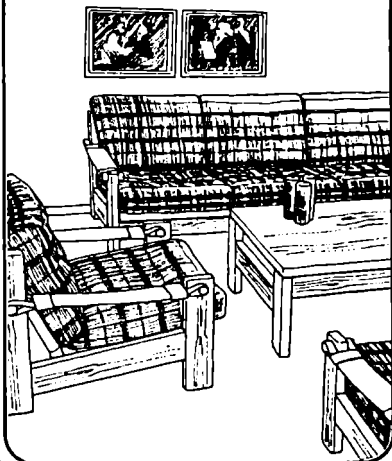
**Turistforeningen for Åbenrå
og Omegn**

Formand: Købmand Hans Schmidt.
Tlf. (04) 62 23 54.

Bureau: Jernbanegade 2,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 35 00.

Bureauleder: Fru Thyra Mikkelsen.

Turistchef: Forretningsfører Frands
Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 36 50.

HVIS...

De nu står og mangler en ekstra seng, et nyt spisebord eller måske en komplet dagligstue -

Så kontakt os, vi har det store udvalg....

KOLLUND
MØBELFORRETNING

KOLLUND
DK 6340 KRUSÅ
TLF. (04) 67 87 12

Skodborg Sparekasse – Bikuben

Skodborg . Telefon (04) 84 81 06

Kontor i Københoved

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul – det hygger.

Vi har det store udvalg til de rigtige priser.

Fine betalingsvilkår.

H. DETHLESENs MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 66 22 52

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK – OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

TV

RADIO

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg

(04) 42 37 74

Aabenraa

(04) 62 11 58

Haderslev

(04) 52 16 52

Herning

(07) 12 28 08

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Kgl. dansk Konsulat

D-239 Flensborg, Nordergraben 19.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Professor, dr. phil.
Troels Fink.

Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

D-239 Flensborg, Flensborghus,
Norderstrasse 76.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22 - 2 63 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Afdelingsleder Lene Dørffler.
Teater- og foredragsafdelingen.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22.

Fuldmægtig Gertrud Reich.
Regnskabsafdelingen.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann
Christensen, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 25 65.

3 sekretærer, 23 præster.
57 menigheder, 94 prædikesteder.
Forretningsfører: Erik Matthiesen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer,
D-239 Flensborg, Voigtstrasse 4 a.
Tlf. (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
D-239 Flensborg, Stuhrs Allé 22,
Postfach 332. Tlf. (0461) 5 24 98.
Kontor: D-239 Flensborg, Stuhrs
Allé. Tlf. (0461) 5 20 44.
Dansk postadresse: Box A, Syd-
bank, 6340 Kruså.

Duborg-Skolen

D-239 Flensborg, Ritterstrasse 27.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø,
Dansk postadresse: Box D.
Sydbank, 6340 Kruså.

Dansk Menighedspleje, Flensborg

Leder: Fru Petra Böwes,
Menighedshus for Helligåndskirken.
D-239 Flensborg,
Toosbüystrasse 7.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,
D-239 Flensborg, Im Tal 10.
Tlf. (0461) 4 18 73.

TELEFONSAMTALER TIL SYDSLESVIG

De tyske områdenumre (f. eks. Flensborg: 0461) benyttes ikke ved
selvvalgte samtaler til Sydslesvig fra 04-område: i Danmark.

Se vejledningen i telefonbogen.

**Dansk Centralbibliotek
for Sydslesvig**

D-239 Flensborg, Norderstrasse 59.
Dansk postadresse: 6340 Kruså.
Tlf. (0461) 1 79 53 - 1 79 54.

Åbningstider:

Sommerhalvår 10-18, lørdag 10-14.
Vinterhalvår 10-20, lørdag 10-14.
Overgangsdatoer mellem halv-
årene meddeles gennem »Flens-
borg Avis«.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.

Leder af børnebiblioteket:
Kirsten Hoppe.
Leder af udlån til voksne:
Jørgen Vestergaard.

Leder af Fællesbogsamlingen med
bogbilsarbejde: Kirsten Fabricius.
Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,
D-225 Husum, Klaus Groth
Strasse 45.

Tlf. Husum (04841) 37 20. Leder:
Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,
D-238 Slesvig, Lollfuss 69.
Tlf. Slesvig (04621) 2 42 63.

Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

**Dansk Sundhedstjeneste
for Sydslesvig**

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, D-2262 Leck, Osterstr. 5.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skole-
tandlæge, 1 ledende hjemmesyge-
plejerske, 23 hjemmesygeplejer-
sker, 5 sundhedsplejersker og
3 terapeuter.

Dansk Sygeplejeforening

Formand: Fru Ilse Kürstein, D-2391
Jaruplund, Røhsminde.

**Sønderjysk Arbejderforening
(S. A. F.)**

Formand: Heinrich Hinrichsen,
D-2380 Schleswig, Erdbeeren-
berg 32.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Edith Sigaard-Madsen,
D-2381 Strukstrup, Den danske
Skole.
51 lokalforeninger.

**De sydslesvigske Husmoder-
foreninger**

Formand: Fru Karen Svendsen,
D-2260 Niebüll, Osterweg 67,
Den danske Skole.
Tlf. (04661) 53 42.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
D-239 Flensborg, Timm Kröger-
weg 8. Tlf. (0461) 5 20 71.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grosserer
Hans Paulsen, D-239 Flensborg,
Fritz Reuter Weg 8.
Tlf. (0461) 1 77 11.

Kontor: D-239 Flensborg, Norder-
strasse 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

**Dansk Erhvervsforening
i Sydslesvig**

D-239 Flensborg, Norderstr. 76 III.

Formand: Grosserer Hans Paulsen,
D-239 Flensborg, Frits Reuter
Weg 8. Tlf. (0461) 1 77 11.
Sekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstr. 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

D-239 Flensborg, Grosse Strasse 2.

Tlf. (0461) 1 77 57 & D-2391
Harrislee, Süderstrasse 89.
Tlf. (0461) 4 23 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
F. Pinn, Otto Christlansen.

Slesvigsk Kredittforening

Formand for tilsynsrådet:
Gdr. Christian Mahler,
D-2391 Havrup Mark.
Tlf. Barderup (04630) 965.

Kontor: D-2391 Harrislee,
Süderstrasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

**Sydslesvigs danske
Ungdomsforeninger**

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, D-2256 Garding.
Tlf. Garding (04862) 512.
Dansk Ungdomssekretariat:
D-239 Flensburg, Moltkestr. 20 a.
Tlf. (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring.
63 enkeltforeninger og 10 ungdoms-
og fritidshjem samt 20 »Ungdoms-
mens Dagligstuer«.

Idrætshallen

D-239 Flensburg, Moltkestrasse 20 c.
Tlf. (0461) 5 10 53.
Inspektør John Larsen.

»Christianslyst«

D-2347 Nottfeld, pr. Sønderbrarup.
Tlf. Sønderbrarup (04641) 22 29.
Forstander Ole Olsen.

Dansk Ungdomshjem

D-238) Slesvig, Neuwerkstrasse 6.
Tlf. (04621) 2 35 37.
Bestyrerinde: Fru Helga Büchmann.

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.
Tlf. Medelby (04605) 383.
180 distrikter og afdelinger, 8 amter
med hver 1 sekretariat og
1 sekretær.

Flensburg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, D-239 Flensburg, Norder-
strasse 59. Tlf. (0461) 1 79 54.
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Norderstr. 76. Tlf. (0461) 2 47 66.
Sekretær: Søren Hansen.

Flensburg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, 2395 Husby, Lerchenweg 2.
Tlf. Husby (04634) 508.
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Schiffbrücke 41. Tlf. (0461) 2 58 27.
Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Pastor Hans Parmann,
D-238 Slesvig, Bismarcksstr. 18 a.
Tlf. (04621) 2 58 15.
Sekretariat: D-238 Slesvig, Loll-
fuss 69. Tlf. (04621) 2 38 88.
Sekretær: Peter Becker.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, 2254 Friedrichstadt,
Prinzess-Strasse 15.
Tlf. (04881) 373.
Sekretariat: D-225 Husum, Neu-
stadt 81. Tlf. (04841) 25 27.
Sekretær: Wilhelm Müller.

Rensborg nærreamt:

Formand: Viceskoleinspektør
Joachim Martin, D-2371 Borgstedt,
Rendsburger Str.
Sekretariat: D-237 Rensborg,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4.
Tlf. (04331) 2 33 76.
Sekretær: Günter Dreller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
D-2261 Nykirke, Dansk skole.
Tlf. Nykirke (04664) 228.
Sekretariat: D-2262 Læk, Kokke-
daler Weg 87. Tlf. Læk (04662) 845.
Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.
Tlf. Garding (04862) 981.
Sekretariat: D-2253 Tønning, Jo-
hann Adolf Strasse 22.
Tlf. (04861) 412.
Sekretær: Gerhard Lempert.

Egernførde amt:

Formand: Gdr. K. P. Büchert,
D-233 Windeby, Siedlung 10.
Sekretariat: D-233 Egernførde,
Noorstr. 20. Tlf. (04351) 25 27.
Sekretær: Günter Dreller.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-2391 Jaruplund, Flensburg.
Tlf. Barderup (04630) 382.

Flensborg Avis

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 1 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer.

Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto
Meyer, Flensborg Avis, Flens-
borg. Tlf. (0461) 1 78 55.

Landssekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstrasse 74¹.
Tlf. (0461) 1 74 21.

Landssekretær: Paul Hertrampf.

Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Skoleleder Jørgen Peter-
sen, D-2265 Ladelund.
Tlf. (04666) 367.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Kredsformand: Pastor Paul Tappe,
D-2262 Leck, Osterstrasse 5.
Tlf. Leck (04662) 24 43.

Distriktssekretær: Tyge Holm,
D-239 Flensborg, Knuthstrasse 2.
Tlf. (0461) 2 65 87.

11 foreninger og klubber.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, D-238 Slesvig,
Husumer Strasse 69.
Tlf. (04621) 2 62 62.

9 troppe og 6 flokke (både piger og
dreng). Træningscentre: »Tydal«
og »Østerbymark«.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft,
D-2391 Tarp, Harkielweg 2.
Tlf. Tarp (04638) 431.

Sekretariat: D-239 Flensborg, Nor-
derstrasse 76. Tlf. (0461) 1 78 21.

Frivilligt Drengeforbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et forretningsud-
valg. Adresse: Lærer Jens Døs-
sing, D-239 Flensborg, Schöne
Aussicht 8 a. Tlf. (0461) 3 54 67.

11 kredse - 1 orkester i Flensborg.
Dirigent: Erhard Jakobsen,
2393 Sörup, Südensee.
1 orkester. Dirigent: Lærer Gun-
nar Sigaard-Madsen, D-2381
Strukstrup, Den danske Skole.
1 orkester. Dirigent: Mogens Lar-
sen, D-239 Flensborg, Schöne
Aussicht 8a.

Sommerlejr ved Tarp (»Trenehyt-
tene«) og »Kongens Hus« ved
Tetenbøl.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. (0461) 5 34 73.

Dansksindede sydslesvigiske Krigsdeltagere

Formand: Assurandør Johs. Anker-
sen, D-239 Flensborg, Toosbü-
strasse 33. Tlf. (0461) 2 50 86.

Sydslesvigiske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Vinkyper Karl H. Zeuch, D-239
Flensborg, Junkerhohlweg 23.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner
Hansen, D-239 Flensborg,
Angelburger Str. 54.
Tlf. (0461) 2 21 46.

Foriining for nationale Frashe (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Sekretariat: D-2263 Lindholm.
Tlf. Nibøl (04661) 87 35.

Sekretær: Alfred Boysen.

**Fælleslandboforeningen
for Sydslesvig**

Kontor: D-2391 HARRISLEE, Süder-
strasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
D-2261 Kallehave, pr. Achtrup.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Søren-
sen, D-2391 Jaruplund, Jarplunder
Weg 1. Tlf. (0461) 9 15 66.

**Landboforeningen for Flensborg
og Omegn**

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hyllerup.

Tlf. Hanved (04608) 67 77.

Konsulent: Aage Sørensen, D-2391
Jaruplund, Jarplunder Weg 1.
Tlf. Flensborg (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.

Tlf. Ælsby (04623) 250.

Konsulent: Christen Møller,
D-2347 Sønderbrarup.
Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. Tlf. Christiansholm
(04339) 220.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lyrskov, Post Ruhekrug.
Tlf. Slesvig (04621) 2 34 45.

**Landboforeningen for Husum
og Omegn**

Formand: Thomas Brodersen,
D-2251 Büttjebüll, Post Sterdebüll.
Tlf. Bredsted (04671) 706.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder
amt (gest)**

Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kallehave, pr. Læk.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**

Formand: Gdr. Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.
Tlf. Garding (04862) 981.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 82 13 21*

KØB SALG BYTTE

– sikkert resultat
opnår De
bedst med en annonce i

ugeavisen
for MIDTSØNDERJYLLAND

Vestergade 35
6520 Toftlund
 831990

ugeavisen
for MIDTSØNDERJYLLAND

**EFTERÅRS
SLACKS**
88.00
68.00
68.00
100.00

Foranstående
– lever på tilbud!

SE

EN EKSTRA FORDEL FOR DEM
GRATIS
REGIONAL BANK SIKRING
Et ekstra konto kan De kun få hos os

29.80
38.90
27.80
29.80
39.90
43.90
220.-

INN-TELE

3-Parti kortet
Såly og reparations

HANSHOJ

ned i skat...

– det begynder med en SKATTEKONTO i Sydbank.

Børneopsparings- og selvpensioneringskonti kan De få i ethvert pengeinstitut – men det er kun hos os De får GRATIS ULYKKESFORSIKRING oven i købet.

Denne sikring udgør 10 gange det beløb De har stående på kontoen, fra og med et indestående på 2.000 kr.

– kom ind og hør mere om denne ekstra opsparingsfordel.

SYDBANK

– den sønderjyske bank

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1975

Sønderjyllands amtskommune

- Arnum**, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.
Gram, pinselørdag heste.
Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg og grisemarked.
Højer, anden lørdag i september får.
Høruphav, pinselørdag heste.
Kliplev, 14. juni heste.
Løgumkloster, 26. april og 16. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Åbenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

- Brørup**, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 15. jan., 19. febr.: 19. marts, 9. og 23. april, 16. juli, 20. aug., 3. og 17. sept., 1., 15. og 22. okt., 5. og 19. nov., 3. og 17. dec. levekvæg. 12. marts, 7. maj og 24. sept. heste og levekvæg.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 30. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Den anden torsdag i maj og november marked med levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vorbasse, 18. juli heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

- Horsens**, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

- Herning**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.
Ulfborg, 27. aug. heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Grenå, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 11. sept. heste.

Løften By, første onsdag i hver måned grisemarked.

Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 20. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet.

Viborg amtskommune

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, fjerde lørdag i april og fjerde mandag i september heste.

Vildsund, 17. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts og september den første mandag) heste.

Flauenskjold, 8. sept. heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forprang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Års, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

København, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Næstved, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.

Slagelse, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Sorø, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ny Toftegård pr. Ølstykke, 22. februar heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 17. sept. heste.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 24. juni (St. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig

Nordfrisland

Langhorn (kvæg og får): 26. april, 18. oktober, (heste): 30. aug. (2 dage).

Frederiksstad (heste): 18. juli, 9. sept.

Tønning (heste): 15.-17. august (3 dage).

Slesvig amt

Slesvig (heste og føl): 5. september.

Sønderbrarup (heste): 28. juli.

Rensborg Nørreamt

Rensborg (hornkvæg og heste: 2. jan. og 20. marts. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 10. april. (Magerkvæg): 24. april. (Hornkvæg og heste): 19. juni og 18. september. (Rotenhöferkvæg og heste): 16. oktober. (Magerkvæg): 23. oktober. (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin): hver torsdag (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). Om torsdagen afholdes småmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). (Slagtekvæg): hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag).

Krammarkeder i Sydslesvig

Rensborg (hornkvæg og heste): 2. jan. og 20. marts. (Rotenhöferhorn-Egernfærde: 21., 22., 23. og 24. marts, 20., 21., 22. og 23. juni, 19., 20., 21. og 22. september.

Flensborg: 11., 12., 13., 14., og 15. april, 12., 13., 14., 15., 16. september.

Frederiksstad: 18., 19. og 20. juli.

Garding: 13., 14. og 15. juni.

Husum: 30., 31. maj, 1. og 2. juni, 19., 20., 21. og 22. september.

Kappel: 24., 25. og 26. maj, 2. og 3. november.

Langhorn: 30. og 31. august.

Læk: 11. og 12. maj (f. m. 11. maj), 12. og 13. oktober (f. m. 11. oktober).

Nibøl: 6., 7., 8. og 9. juni.

Rensborg: 4., 5., 6. og 7. april, 27., 28., 29. og 30. juni, 19., 20., 21. og 22. september.

Satrup: 5., 6. og 7. september

St. Peter Ording: 17., 18. og 19. maj, 22., 23. og 24. august.

Slesvig: 1., 2., 3., 4. og 5. maj, 30. og 31. august, 1., 2., 3., 4., 5., 6. og 7. september.

Svavsted: 16. september.

Sørup: 23., 24. og 25. maj.

Sønderbrarup: 26., 27., 28. og 29. juli (f. m. 25. juli).

Tønning: 9., 10. og 11. maj, 15., 16. og 17. august.

Vesterland/Sild: 19., 20., 21. og 22. september.

Vyk/Før: 17., 18. og 19. oktober.

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Proprietær Hans Aaskilde, Aaskildedgård, Østby, 4050 Skibby. Tlf. (03) 32 00 14.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Landbrugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, 8500 Grenå. Tlf. (06) 32 05 44, Kirial 76.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 73 63, bedst mandag til fredag, kl. 8-9, dog i tiden 1. 4.-31. 7., bedst mandag til fredag, kl. 17-18.

VILDTBIOLOGISK STATION

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44, afd. for jagttegn (06) 37 18 55.

Stationen, der er oprettet af landbrugsministeriet under jagtrådets medvirken, foretager studier over danske vildtarter, bl. a. med henblik på vildtplejeforanstaltninger, der kan skabe den bedst mulige balance mellem vildtet og dets omgivelser. Beretninger i »Danske Vildtundersøgelser«, »Dansk Vildtforskning« og »Danish Review of Game Biology«.

Leder:

Prof., dr. phil. H. M. Thamdrup.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marselis Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. (01) 13 06 14 og (01) 13 12 14.

Medlemsblad: Dansk Jagt.

Jagttider og fredningsbestemmelser

PATTEDYR

Må jages hele året:

Muflonvædder, vildsvin (kun orne) og vildkanin.

Må jages til følgende tider:

Kronhjort, dåhjort og sikahjort samt disses kalve	1.9.-29.2.
Kronhind, dåhind og sikahind	1.10.-31.12.
Råbuk	16.5.-15.7.
	samt
Rå og lam	1.10.-31.12.
Hare	1.10.-18.12.
Muflonfår og lam, vildsvin: so og grise	1.10.-29.2.
Ræv, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), ilder, lækat og egerne	16.6.-29.2.
Spættet sæl	1.9.-31.5.

FUGLE

Agerhøns	16.9.-31.10.
Fasanhane	1.10.-31.12.
Fasanhøne	21.10.-30.11.
Skovsneppe	24.9.-31.12.
Lommer og toppet lappedykker	1.10.-29.2.
Skarv	1.8.-30.4.
Fiskehejre	1.7.-31.12.
Grågås, blisgås, sædgås, kortnæbbet gås, canadisk gås Knortegås totalfredet til og med 31. 1. 1977.	1.8.-31.12.
Gråand, atlingand, krikand, spidsand, pibeand og skeand ..	16.8.-31.12.
Taffeland og blishøne	16.8.-29.2.
Troldand, bjergand, hvinand, sortand, fløjlsand, havlit, edderfugl, stor skallesluger og toppet skallesluger	1.10.-29.2.
Strandskade, vibe, strandhjejle, hjejle, stor og lille regn- spøve, stor og lille kobbersneppe, sortklire, hvidklire, rødben og islandsk ryle	1.8.-31.12.
Dobbeltbekkasin og enkeltbekkasin	16.8.-31.12.
Hættemåge og stormmåge	16.8.-29.2.
Sildemåge, sølvmåge og svartbag	16.8.-30.4.
Alk, kortnæbbet og langnæbbet lomvie	1.10.-29.2.
Ringdue	1.8.-31.12.
Gråspurv, allike, krage, husskade og skovskade	1.7.-30.4.
Råge	1.5.-15.4.
Solsort og sjagger	16.9.-31.1.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Landbrugsministeriets bekendtgørelse om afkortning og fastsættelse af jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1974–75

I henhold til § 29 i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1974 – 31. juli 1975 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

I hele landet:

Urhøne ingen jagttid

I Københavns amt for så vidt angår Amager:

Fasanhøne ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Orø:

Råbuk ingen jagttid
Rå og lam ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Sejrø:

Hare 1.11.–18.12. 1974
Fasanhøne 1.11.–31.12. 1974
Fasanhøne 1.11.–30.11. 1974

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Fejø:

Hare 21.10.–18.12. 1974
Fasanhøne 21.10.–30.11. 1974
Fasanhøne 21.10.–31.10. 1974

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Femø:

Hare 1.11.–18.12. 1974
Fasanhøne 21.10.–10.12. 1974
Fasanhøne 21.10.–25.10. 1974

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Nyord:

Hare 5.10. og 16. 11. 1974
Agerhøne ingen jagttid
Fasanhøne 26.10., 16.11., 14.12.
og 28.12. 1974
Fasanhøne 26.10. og 16. 11. 1974

I Bornholms amt:

Råbuk 21.10.–18.12. 1974
og 16.5.–15.7. 1975
Rå og lam 21.10.–18.12. 1974
Hare 21.10.–18.12. 1974

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Helnæs (Helnæs sogn):

Råbuk 10.10. og 12.10. 1974
Rå og lam 10.10. og 12.10. 1974

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Horne (Horne sogn):

Råbuk ingen jagttid
Rå og lam ingen jagttid
Hare 1.10.–15.11. 1974
Fasanhøne 27.10.–28.10. 1974

I Fyns amt for så vidt angår øen Strynø:

Hare 6.10., 13.10., 3.11. og
10.11. 1974
Agerhøne ingen jagttid
Fasanhøne 6.10., 13.10., 3.11.,
10.11. og 15.12. 1974
Fasanhøne 3.11. og 10.11. 1974

I Fyns amt for så vidt angår øen Ærø:

Råbuk 17.11. 1974
Rå og lam 17.11. 1974
Hare 1.10.–10.11. 1974
Agerhøne ingen jagttid
Fasanhøne 1.10.–10.11. 1974
Fasanhøne 21.10.–10.11. 1974

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv ingen jagttid
Kronhind ingen jagttid
Dåkalv ingen jagttid
Då ingen jagttid

I Sønderjyllands amt med undtagelse af øen Als:

Fasanhøne ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt angår øen Als:

Råbuk 1.11.-31.12. 1974
og 16.5.-15.7. 1975
Rå og lam 1.11.-31.12. 1974
Hare 1.11.-18.12. 1974
Fasanhane 1.11.-31.12. 1974
Fasanhøne 21.11.-30.11. 1974

I Sønderjyllands amt for så vidt angår øen Rømø:

Rå og lam ingen jagttid
I Ribe amt:
Fasanhøne ingen jagttid

I Vejle amt for så vidt angår øen Endelave:

Råbuk 1.11.-31.12. 1974
Rå og lam ingen jagttid
Hare 1.10.-20.10. og
1.12.-18.12. 1974
Fasanhøne 11.11.-30.11. 1974

I Ringkøbing amt med undtagelse af øen Venø:

Fasanhøne ingen jagttid

I Ringkøbing amt for så vidt angår øen Venø:

Rå og lam ingen jagttid

I Viborg amt med undtagelse af Agger Tange samt øerne Fur og Mors:

Fasanhøne 21.11.-30.11. 1974

I Viborg amt for så vidt angår øen Fur:

Hare 1.11.-18.12. 1974
Fasanhane 1.11.-31.12. 1974
Fasanhøne ingen jagttid

I Viborg og Nordjyllands amter for så vidt angår de dele af amterne, der ligger nord for Limfjorden:

Kronhjort og kalv .. ingen jagttid
Kronhind ingen jagttid
Dåhjort og kalv ingen jagttid
Då ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår den sydlige del af Farsø kommune:

(Den del af kommunen, der ligger syd for en linje, som fra kommunens vestgrænse følger amtsvej nr. 517 (Hobro-Løgstør), bivej nr. 5 (Flejsborg-Gatten) og bivej nr. 7 (Flejsborg-Hornum)).

Fasanhøne ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår øen Læsø:

Grågås 1.9.-31.12. 1974
Agerhøne ingen jagttid

§ 2. Med virkning for jagtåret 1. august 1974-31. juli 1975 fastsættes for hele landet følgende jagttid:

Tyrkerdue 1.11.-30.11. 1974

§ 3. I jagttiden medregnes begyndelses- og slutdagen.

§ 4. Pattedyr og fugle, for hvilke der er anført: »ingen jagttid«, er fredet i de nævnte områder i hele jagtåret 1974-75.

§ 5. For pattedyr og fugle, der ikke er nævnt i §§ 1 og 2 gælder de i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider, som ændret ved landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 323 af 30. juni 1972 om afkortning af jagttid for knortegås og skovsneppe.*)

*) Knortegås ingen jagttid
Skovsneppe 24.9.-31.12.

CARL TRUELSEN

v. PETER TRUELSEN,

6534 Agerskov . Telf. (04) 83 33 03 . Postgiro 9 74 68

Kolonial . Vine . Spirituosa . Konserves . Dybfrost . Frugt & Grønt

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

A/s Nicolai Outzen

Haderslev

Telefon (04) 52 04 52

NORA FODTØJ

ANTON • •

den ideelle
ARBEJDSSTØVLE

for landbrug og industri

SKRIDSIKKER

— tåler syre, ajle og kemikalier.

**FØRES OGSÅ I OLIE- OG FEDTFASTE
MODELLER**

NORA FODTØJ findes i modeller
til hele familien

Generalimport
for Danmark

C. BORREGAARD NIELSEN A/s

6200 Aabenraa. Telf. 04-62 29 50

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solnedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt

- a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,
- b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj–30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er angivet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og ynglepladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer eller institutioner.

Å/s Sønderjydske Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Søndergade 7 AABENRAA Telefon 24111

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

DRÆGTIGHEDSTABEL

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Soer 112-115 dage
Januar 1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
» 8	» 9	» 15	» 9	Maj 2
» 15	» 16	» 22	» 16	» 9
» 22	» 23	» 29	» 23	» 16
» 29	» 30	November 5	» 30	» 23
Februar 5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
» 12	» 13	» 19	» 14	» 6
» 19	» 20	» 26	» 21	» 13
» 26	» 27	December 3	» 28	» 20
Marts 5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
» 12	» 10	» 17	» 11	Juli 4
» 19	» 17	» 24	» 18	» 11
» 26	» 24	» 31	» 25	» 18
April 2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
» 9	» 10	» 14	» 8	August 1
» 16	» 17	» 21	» 15	» 8
» 23	» 24	» 28	» 22	» 15
» 30	» 31	Februar 4	» 29	» 22
Maj 7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
» 14	» 14	» 18	» 13	September 5
» 21	» 21	» 25	» 20	» 12
» 28	» 28	Marts 4	» 27	» 19
Juni 4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
» 11	» 12	» 18	» 10	Oktober 3
» 18	» 19	» 25	» 17	» 10
» 25	» 26	April 1	» 24	» 17
Juli 2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
» 9	» 9	» 15	» 8	» 31
» 16	» 16	» 22	» 15	November 7
» 23	» 23	» 29	» 22	» 14
» 30	» 30	Maj 6	» 29	» 21
August 6	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
» 13	» 14	» 20	» 12	December 5
» 20	» 21	» 27	» 19	» 12
» 27	» 28	Juni 3	» 26	» 19
September 3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 20
» 10	» 11	» 17	» 9	Januar 2
» 17	» 18	» 24	» 16	» 9
» 24	» 25	Juli 1	» 23	» 16
Oktober 1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23
» 8	» 8	» 15	» 9	» 30
» 15	» 15	» 22	» 16	Februar 6
» 22	» 22	» 29	» 23	» 13
» 29	» 29	August 5	» 30	» 20
November 5	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27
» 12	» 13	» 19	» 13	Marts 6
» 19	» 20	» 26	» 20	» 13
» 26	» 27	September 2	» 27	» 20
December 3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27
» 10	» 10	» 16	» 11	April 3
» 17	» 17	» 23	» 18	» 10
» 24	» 24	» 30	» 25	» 17

Vi ta'r Deres penge alvorligt

**økonomi
service**

Det er dyrt at købe på afbetaling. Her er et bedre forslag:

Spar op med lånegaranti, så låner vi Dem op til det 3-dobbelte af Deres egen opsparing. Nyanskaffelser uden økonomiske tømmermænd.

Spørg

SPAREKASSEN

